

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΠΕΙΡΑΙΩΣ
ΤΜΗΜΑ ΔΙΕΘΝΩΝ ΚΑΙ ΕΥΡΩΠΑΪΚΩΝ ΣΠΟΥΔΩΝ
ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ ΜΕΤΑΠΤΥΧΙΑΚΩΝ ΣΠΟΥΔΩΝ
ΣΤΙΣ ΔΙΕΘΝΕΙΣ ΚΑΙ ΕΥΡΩΠΑΪΚΕΣ ΣΠΟΥΔΕΣ

Διπλωματική Εργασία

Οικονομική συνοχή και κρατικές ενισχύσεις στην ΕΕ: η περίπτωση της συγχρηματοδότησης από τα διαρθρωτικά ταμεία

Αθηνά Μ. Σιδηροπούλου

Πειραιάς 2011

Οικονομική συνοχή και κρατικές ενισχύσεις στην ΕΕ: η περίπτωση της συγχρηματοδότησης από τα διαρθρωτικά ταμεία

Αθηνά Μ. Σιδηροπούλου

Σημαντικοί Όροι: Κρατικές Ενισχύσεις, Περιφερειακή Πολιτική, Διαρθρωτικά Ταμεία

Περίληψη

Η παρούσα εργασία εστιάζει στο θέμα των κρατικών ενισχύσεων, το οποίο προσεγγίζεται κατ' αρχήν από θεωρητική σκοπιά, στη συνέχεια αναλύεται στα επιμέρους θέματα που αφορούν στην εφαρμογή των κανόνων περί κρατικών ενισχύσεων, και τέλος αναδεικνύεται ως ένα εργαλείο άσκησης της ευρωπαϊκής περιφερειακής πολιτικής. Δεδομένου ότι σκοπός της ευρωπαϊκής περιφερειακής πολιτικής είναι η διασφάλιση της οικονομικής και κοινωνικής συνοχής μέσω της μείωσης των αναπτυξιακών ανισοτήτων μεταξύ των διαφόρων περιφερειών της Ευρωπαϊκής Ένωσης (ΕΕ), οι κρατικές ενισχύσεις, με δεδομένη την οικονομική ύφεση, αποκτούν προστιθέμενη αξία και δύναται να λειτουργούν προς όφελος των περιφερειών, των αστικών κέντρων και των πολιτών. Ορισμένες κρατικές ενισχύσεις χορηγούνται στο πλαίσιο των Επιχειρησιακών Προγραμμάτων (ΕΠ) της προγραμματικής περιόδου 2007-2013 και χρηματοδοτούνται από τα διαρθρωτικά ταμεία. Το γεγονός ότι οι πόροι των διαρθρωτικών ταμείων είναι κοινοτικοί και όχι αμιγώς κρατικοί πόροι σε καμία περίπτωση δεν περιορίζει την εφαρμογή των σχετικών κανόνων περί κρατικών ενισχύσεων. Οι πόροι των διαρθρωτικών ταμείων εξομοιώνονται με τους κρατικούς πόρους διότι το κράτος διαχειρίζεται τους πόρους αυτούς. Μάλιστα κατά τη χορήγηση των κρατικών ενισχύσεων μέσω των ΕΠ, καλούμαστε να εφαρμόσουμε τόσο τους κανόνες περί κρατικών ενισχύσεων, ήτοι να διατηρήσουμε ισότιμους τους όρους του ανταγωνισμού, όσο και τους κανόνες περί αξιοποίησης των πόρων των διαρθρωτικών ταμείων.

Στη χώρα μας υλοποιούνται δράσεις που συνιστούν κρατικές ενισχύσεις στο πλαίσιο των Τομεακών και Περιφερειακών Επιχειρησιακών Προγραμμάτων του Εθνικού Στρατηγικού Πλαισίου Αναφοράς (ΕΣΠΑ), με κύριους στόχους την αύξηση της απασχόλησης, τη στήριξη επιχειρηματικών πρωτοβουλιών, την ενσωμάτωση νέων τεχνολογιών στην παραγωγική διαδικασία, την προώθηση και ενίσχυση της συνεργασίας πανεπιστημίων, ερευνητικών ινστιτούτων και επιχειρήσεων για την παραγωγή εφαρμοσμένης έρευνας και τεχνολογίας, την υποστήριξη της καινοτομικής δραστηριότητας, τον εκσυγχρονισμό των υφιστάμενων επιχειρήσεων με έμφαση στην καινοτομία και τις νέες τεχνολογίες.

Ευχαριστίες

Στο σημείο αυτό θα ήθελα να ευχαριστήσω θερμά τον επιβλέποντα καθηγητή της διπλωματικής εργασίας, επίκουρο καθηγητή κύριο Νικόλαο Ε. Φαραντούρη, για την πολύτιμη καθοδήγησή του και την εμπιστοσύνη που μου έδειξε. Επίσης θα ήθελα να ευχαριστήσω τον καθηγητή κύριο Άγγελο Κότιο για την υποστήριξή του και τη λέκτορα κυρία Φωτεινή Ασδεράκη που δέχθηκαν να είναι μέλη της Τριμελούς Επιτροπής.

Περιεχόμενα

Περίληψη.....	2
Ευχαριστίες.....	3
Περιεχόμενα.....	4
Εισαγωγή.....	5
Έννοια της κρατικής ενίσχυσης. Κριτήρια και προϋποθέσεις εφαρμογής του άρθρου 107 παρ. 1 της ΣΛΕΕ.....	7
Κριτήρια και αρχές για την αξιολόγηση του συμβιβάσιμου των κρατικών ενισχύσεων .	12
Η αρχή του ασυμβίβαστου των κρατικών ενισχύσεων και οι διάφορες εκφάνσεις της ...	18
Διαδικασία ελέγχου και έγκρισης των κρατικών ενισχύσεων.....	23
 Υφιστάμενη και νέα κρατική ενίσχυση.....	24
 Εξέταση υφιστάμενων ενισχύσεων βάσει του άρθρου 108 (παράγραφος 1) της Συνθήκης.....	24
 Αντιμετώπιση νέων ενισχύσεων βάσει του άρθρου 108 (παράγραφος 3) της Συνθήκης.....	25
 Εφαρμογή των κανόνων απαλλαγής της κοινοποίησης στην Επιτροπή των ενισχύσεων κατά κατηγορία (Γενικός Απαλλακτικός Κανονισμός).....	27
 Διαδικασία επί παραβάσει βάσει του άρθρου 108 (παράγραφος 2) της Συνθήκης.....	29
 Εξέλιξη των διαδικασιών εξέτασης και ελέγχου των κρατικών ενισχύσεων.....	30
Οι κρατικές ενισχύσεις στο πλαίσιο της περιφερειακής ανάπτυξης.....	34
 Περιφερειακή πολιτική της ΕΕ.....	35
 Κρατικές ενισχύσεις και περιφερειακή πολιτική.....	45
 Δράσεις κρατικών ενισχύσεων που συγχρηματοδοτούνται από τα διαρθρωτικά ταμεία	50
 Κύριες Διαπιστώσεις.....	72
Επίλογος.....	78
Βιβλιογραφία.....	80

Εισαγωγή

Στο πλαίσιο της παρούσας εργασίας επιχειρείται η αναλυτική παρουσίαση του νομικού πλαισίου που ισχύει σε κοινοτικό επίπεδο για το καθεστώς των κρατικών ενισχύσεων και η αποτύπωση κύριων δράσεων των κρατικών ενισχύσεων που υλοποιούνται στη χώρα μας και χρηματοδοτούνται με πόρους των διαρθρωτικών ταμείων.

Στο *πρώτο κεφάλαιο* δίνεται ο ορισμός της έννοιας της κρατικής ενίσχυσης, όπως προκύπτει από τη Συνθήκη για τη Λειτουργία της Ευρωπαϊκής Ένωσης και αναλύονται τα επιμέρους στοιχεία – χαρακτηριστικά της κρατικής ενίσχυσης, τα οποία εφόσον διαπιστώνονται ότι υπάρχουν σε ένα κρατικό μέτρο, το καθιστούν ασυμβίβαστο με την εσωτερική αγορά.

Στο *δεύτερο κεφάλαιο* εξετάζονται τα κριτήρια και οι αρχές για την αξιολόγηση του συμβιβασμού των κρατικών ενισχύσεων με την ενιαία αγορά και παρουσιάζονται τα αξιολογικά ερωτήματα και η μεθοδολογία αποτίμησης των επιπτώσεων / αξιολόγησης των θετικών και αρνητικών στοιχείων ενός μέτρου κρατικής ενίσχυσης.

Στο *τρίτο κεφάλαιο* αναλύονται οι περιπτώσεις εκείνες κατά τις οποίες μία κρατική ενίσχυση δύναται να θεωρηθεί συμβατή με την ενιαία αγορά και ως εκ τούτου η χορήγησή της να είναι τεκμηριωμένα αποδεκτή. Στο κεφάλαιο αυτό η απαγόρευση των ενισχύσεων παύει να θεωρείται απόλυτη δεδομένων των δυνητικών εξαιρέσεων από τη γενική απαγόρευση των ενισχύσεων που ορίζει η Συνθήκη.

Η ύπαρξη όμως εξαιρέσεων από την αρχή του ασυμβίβαστου των κρατικών ενισχύσεων, απαιτεί τον ορισμό μιας διαδικασίας ελέγχου και έγκρισης των κρατικών ενισχύσεων, η οποία αναλύεται στο *τέταρτο κεφάλαιο*. Η διαδικασία αυτή συνιστά συστατικό στοιχείο της πολιτικής ανταγωνισμού και αναγκαίο μέσο διασφάλισης του γνήσιου ανταγωνισμού και του ελεύθερου εμπορίου. Στο τέταρτο κεφάλαιο, γίνεται διάκριση και διευκρίνιση των εννοιών της «υφιστάμενης» και της «νέας» κρατικής ενίσχυσης, στη συνέχεια παρουσιάζονται τα είδη του ελέγχου (διαρκής κατασταλτικός ή προληπτικός), όπως αυτά αποτυπώνονται στο άρθρο 108 της Συνθήκης, τυχόν απαλλαγές, η εξέλιξη των διαδικασιών εξέτασης και ελέγχου των κρατικών ενισχύσεων και ο ρόλος των εθνικών αρχών και δικαστηρίων στην εξειδίκευση της πολιτικής των κρατικών ενισχύσεων.

Στο *πέμπτο κεφάλαιο*, γίνεται αναφορά (i) στα χρηματοδοτικά μέσα, τα οποία διαθέτει και αξιοποιεί η ΕΕ προκειμένου να ασκήσει την περιφερειακή πολιτική με στόχο την επίτευξη της κοινωνικής και οικονομικής συνοχής, (ii) στη διαδικασία συντονισμού κατά το σχεδιασμό αναπτυξιακών προγραμμάτων σε επίπεδο χώρας και περιφέρειας, (iii) στα αναπτυξιακά προγράμματα της χώρας μας που υλοποιούνται την τρέχουσα προγραμματική περίοδο (2007-2013) και (iv) παρουσιάζονται επιλεγμένες δράσεις κρατικών ενισχύσεων που χρηματοδοτούνται από τα διαρθρωτικά ταμεία στο πλαίσιο άσκησης περιφερειακής πολιτικής από τα κράτη μέλη. Το κεφάλαιο αυτό ολοκληρώνεται με την παράθεση των κύριων διαπιστώσεων, εν είδει αποτίμησης, που προκύπτουν από την αποδελτίωση/ μελέτη κύριων δράσεων κρατικών ενισχύσεων που συγχρηματοδοτούνται από τα διαρθρωτικά ταμεία, οι οποίες παρουσιάζονται νωρίτερα.

Έννοια της κρατικής ενίσχυσης. Κριτήρια και προϋποθέσεις εφαρμογής του άρθρου 107 παρ. 1 της ΣΛΕΕ

Στο παρόν κεφάλαιο δίνεται ο ορισμός της έννοιας της κρατικής ενίσχυσης, όπως προκύπτει από τη Συνθήκη για τη Λειτουργία της Ευρωπαϊκής Ένωσης (στο εξής Συνθήκη) και αναλύονται τα επιμέρους στοιχεία – χαρακτηριστικά της κρατικής ενίσχυσης, τα οποία εφόσον διαπιστώνονται ότι υπάρχουν σε ένα κρατικό μέτρο, το καθιστούν ασυμβίβαστο με την εσωτερική αγορά.

Η έννοια της έννοιας της κρατικής ενίσχυσης ορίζεται στο άρθρο 107 παρ. 1 της Συνθήκης που αποτελεί τμήμα των κοινοτικών διατάξεων για τον ελεύθερο ανταγωνισμό. Το εν λόγω άρθρο ορίζει ότι: *«Ενισχύσεις που χορηγούνται υπό οποιαδήποτε μορφή από τα κράτη ή με κρατικούς πόρους και που νοθεύουν ή απειλούν να νοθεύσουν τον ανταγωνισμό διά της ευνοϊκής μεταχείρισεως ορισμένων επιχειρήσεων ή ορισμένων κλάδων παραγωγής είναι ασυμβίβαστες με την εσωτερική αγορά, κατά το μέτρο που επηρεάζουν τις μεταξύ κρατών μελών συναλλαγές, εκτός αν οι Συνθήκες ορίζουν άλλως».*

Ο ορισμός αυτός περιλαμβάνει μία γενική και ευρεία απαγόρευση που καλύπτει:

- όχι μόνο τις ενισχύσεις¹ που χορηγούνται απευθείας από τα κράτη μέλη (κεντρική κυβέρνηση, υπουργεία), αλλά και τις ενισχύσεις που χρησιμοποιούν κρατικούς πόρους², στις οποίες συμπεριλαμβάνονται όλοι οι φορείς που μπορεί να χορηγούν ενισχύσεις βάσει κρατικής χρηματοδότησης, όπως για παράδειγμα τοπικές αρχές, δημόσιες επιχειρήσεις, διάφοροι κρατικοί οργανισμοί, γενικά φορείς που ενεργούν κατ' εντολή του δημοσίου.
- πόρους «υπό οποιαδήποτε μορφή³». Περιλαμβάνονται (α) οι κάθε είδους επιδοτήσεις από τον κρατικό προϋπολογισμό ή άλλους έκτακτους κρατικούς πόρους προς ιδιωτικές ή δημόσιες επιχειρήσεις που συνιστούν άμεση θετική

¹ Στην παρούσα κατάσταση της ανάπτυξης της νομολογίας του Δικαστηρίου η εννοιολογική υπόσταση της κρατικής ενίσχυσης απαιτεί την πλήρωση και των δύο κριτηρίων σωρευτικά (πρόελευση από το κράτος/ μεταφορά κρατικών οικονομικών πόρων). Βλ. Καραγιάννης Β. Σ. (2006), *Κρατικές Ενισχύσεις, Κοινοτική & Εθνική ρύθμιση*, Νομική Βιβλιοθήκη, Αθήνα, σελ. 31.

² ΔΕΚ Απόφαση της 16.5.2000, υποθ. 83/98, Γαλλική Δημοκρατία κατά Ladbroke Racing Ltd και Επιτροπή των Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων, Συλλ. 2000 σελ. I-03271, σκέψη 50 & ΔΕΚ Απόφαση της 16.5.2002, υποθ. C-482/99, Γαλλική Δημοκρατία κατά Επιτροπής των Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων, Συλλ. 2002, σελ. H-4397, σκέψεις 37-38.

³ Τυπολογική κατάταξη μέτρων δυνάμενων να χαρακτηριστούν ως κρατική ενίσχυση παρατίθεται στο Καραγιάννης Β. Σ. (2006), *Κρατικές Ενισχύσεις, Κοινοτική & Εθνική ρύθμιση*, Νομική Βιβλιοθήκη, Αθήνα, σελ. 16 – 27.

παροχή και (β) οι έμμεσες μορφές επιχορηγήσεων. Το Δικαστήριο των Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων (στο εξής Δικαστήριο) εφαρμόζοντας διασταλτική προσέγγιση στην ερμηνεία του όρου της κρατικής ενίσχυσης κατέληξε ότι η έννοια της ενίσχυσης δεν περιλαμβάνει μόνο κάθε μορφή θετικής επιδότησης αλλά και κάθε κρατικό μέτρο ισοδύναμου αποτελέσματος⁴ προς αυτή που συνιστά κρατική παρέμβαση με επιπτώσεις στους όρους του ανταγωνισμού. Ως τέτοια μέτρα⁵ θεωρούνται τα δάνεια με ευνοϊκούς όρους⁶, τα δάνεια με χαμηλά επιτόκια, καθώς και μορφές επιδοτήσεων στις οποίες το όφελος δεν είναι τόσο εμφανές ή έχουν ως συνέπεια τη μείωση των κρατικών πόρων λόγω μειωμένης είσπραξης οφειλών και κατ' επέκταση την απώλεια εσόδων, όπως για παράδειγμα δασμολογικές και φορολογικές απαλλαγές⁷, εγγυήσεις δανείων⁸, προμήθεια αγαθών ή υπηρεσιών με προνομιακούς όρους, δημόσιες συμμετοχές ή εισφορές κεφαλαίων σε εταιρείες τις οποίες δε θα έκανε ένας επενδυτής του ιδιωτικού τομέα, πώληση δημόσιας έκτασης με ευνοϊκούς όρους, ιδιωτικοποιήσεις με ιδιαίτερα ευνοϊκούς όρους.

- ενισχύσεις που νοθεύουν ή απειλούν να νοθεύσουν τον ανταγωνισμό⁹
- ενισχύσεις που χορηγούνται όχι μόνο σε επιχειρήσεις, αλλά και για να ευνοήσουν την παραγωγή ορισμένων εμπορευμάτων γεγονός που συνεπάγεται την επιλεκτική¹⁰ στήριξη ορισμένων κλάδων παραγωγής που υπάγονται στη Συνθήκη¹¹. Ο επιλεκτικός αυτός χαρακτήρας¹² των κρατικών ενισχύσεων τις

⁴ ΔΕΚ Απόφαση της 17.6.1999, υποθ. C-295/97, Piaggio, Συλλ. 1999, σελ. Η-3735, σκέψη 34 & ΔΕΚ Απόφαση της 8.11.2001, υποθ. C-143/99, Adria-Wien Pipeline GmbH, Συλλ. 2001, I-8365, σκέψη 35 και 41.

⁵ Nicolaides P., Kekelelis M. & Kleis M. (2008), *State Aid Policy in the European Community Principles and Practice*, second edition, Kluwer Law International, σελ. 22.

⁶ ΔΕΚ Απόφαση της 7.7.1988, υποθ. 57/86, Επιτροπή κατά Ελλάδα, Συλλ. 1988, σελ. 2855.

⁷ ΔΕΚ Απόφαση της 20.11.2003, υποθ. C-126/01, GEMO, Συλλ. 2003 σελ. I-13769, σκέψεις 28-29.

⁸ ΔΕΚ Απόφαση της 27-6-2000, C-404/97, Επιτροπή κατά Πορτογαλίας, Συλλ. 2000, σελ. I-4897, σκέψεις 44-45.

⁹ Η μόνη περίπτωση κατά την οποία θα μπορούσε να θεωρηθεί ότι το στοιχείο της νόθευσης του ανταγωνισμού δεν υφίσταται είναι όταν δεν υπάρχει στην κοινή αγορά κανένα όμοιο ή εναλλάξιμο προϊόν (ή υπηρεσίες) με αυτό που παράγει η επιχείρηση που ωφελείται. Βλ. Καραγιάννης Β. Σ. (2006), *Κρατικές Ενισχύσεις, Κοινωνική & Εθνική ρύθμιση*, Νομική Βιβλιοθήκη, Αθήνα, σελ. 33.

¹⁰ Το στοιχείο της ευνοϊκής μεταχείρισης ή επιλεκτικότητας μπορεί να εντοπίζεται (α) στην ταυτότητα και τα ιδιαίτερα χαρακτηριστικά της/ων ωφελούμενης/ων επιχείρησης/ων, π.χ. μέγεθος επιχείρησης, τομέας δραστηριοποίησης, πρωτογενής ή τομέας υπηρεσιών, ιδιωτικός ή δημόσιος τομέας, (β) στον κλάδο ή στον τύπο οικονομικής δραστηριότητας της επιχείρησης, (γ) στον τόπο εγκατάστασης και λειτουργίας της επιχείρησης και (δ) στον παράγοντα χρόνο, δηλ. είναι δυνατόν να θεωρηθεί ότι διακριτική μεταχείριση υφίστανται όταν ένα οικονομικό κρατικό βοήθημα χορηγείται μόνο σε επιχειρήσεις που ιδρύθηκαν ύστερα από συγκεκριμένη ημερομηνία. Βλ. Καραγιάννης Β. Σ. (2006), *Κρατικές Ενισχύσεις, Κοινωνική & Εθνική ρύθμιση*, Νομική Βιβλιοθήκη, Αθήνα, σελ. 35-37.

¹¹ Με εξαίρεση τη βιομηχανία άνθρακα και χάλυβα, η οποία διέπεται από τις διατάξεις της συνθήκης ΕΚΑΧ.

¹² Ευρωπαϊκή Επιτροπή (1997), *Νομοθεσία περί ανταγωνισμού στις Ευρωπαϊκές Κοινοότητες, Τόμος ΙΙΒ Επεξήγηση των κανόνων που διέπουν τις κρατικές ενισχύσεις*, Υπηρεσία Επισήμων Εκδόσεων των Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων, Λουξεμβούργο, σελ. 9.

διαφοροποιεί από τα "γενικά μέτρα οικονομικής στήριξης", ή "μέτρα γενικού χαρακτήρα", τα οποία εφαρμόζονται στο σύνολο των επιχειρήσεων όλων των κλάδων δραστηριότητας της οικονομίας ενός κράτους μέλους.

- ενισχύσεις που επηρεάζουν τις μεταξύ των κρατών μελών συναλλαγές¹³. Όταν οι κυβερνήσεις των κρατών μελών χορηγούν ενισχύσεις, συχνά αποσκοπούν στην προώθηση της οικονομικής και κοινωνικής ανάπτυξης στο εσωτερικό τους και δε λαμβάνουν υπόψη τυχόν αρνητικά αποτελέσματα για τις άλλες χώρες. Χρησιμοποιούν δηλαδή τις κρατικές ενισχύσεις κατά τρόπο στρατηγικό για την προώθηση των εθνικών οικονομικών συμφερόντων τους και την ανάπτυξη δραστηριοτήτων στο εσωτερικό τους, πράγμα που είναι πιθανό να υπονομεύσει την εσωτερική αγορά και να έχει ως συνέπεια την απώλεια κέρδους για τους ξένους ανταγωνιστές. Ωστόσο ενισχύσεις υπέρ επιχειρήσεων¹⁴, οι οποίες προσφέρουν αγαθά ή υπηρεσίες που δεν αποτελούν αντικείμενο ενδοκοινοτικών συναλλαγών και ως εκ τούτου προορίζονται για μία αγορά καθαρά τοπικού χαρακτήρα καθώς και ενισχύσεις μικρού ύψους (ενισχύσεις ήσσονος σημασίας, *de minimis*), δεν έχουν, σύμφωνα με την Επιτροπή, δυνητικές συνέπειες για τον ανταγωνισμό και τις συναλλαγές μεταξύ κρατών μελών.

Τα ανωτέρω αποτελούν ερμηνευτικά σχόλια σε σχέση με το άρθρο 107 παρ. 1 της Συνθήκης δεδομένου ότι η εν λόγω διάταξη της Συνθήκης δεν περιλαμβάνει κανένα σαφή ορισμό της ίδιας της έννοιας της κρατικής ενίσχυσης ούτε κατάλογο των μέτρων που απαγορεύονται βάσει αυτής. Η αποσαφήνιση και η ερμηνεία της έννοιας της κρατικής ενίσχυσης έχει γίνει χάρη (α) στη νομολογία του Δικαστηρίου και (β) στους κανονισμούς που έχει εκδώσει η Επιτροπή.

Από τα παραπάνω σχόλια συνάγεται ότι τα χαρακτηριστικά¹⁵ που πρέπει να έχει ένα μέτρο ώστε να χαρακτηριστεί κρατική ενίσχυση ασυμβίβαστη με την ενιαία αγορά, ήτοι κρατική ενίσχυση κατά την έννοια του άρθρου 107 παρ. 1 της Συνθήκης είναι:

1. Μεταφορά κρατικών πόρων
2. Οικονομικό πλεονέκτημα

¹³ ΔΕΚ Απόφαση της 7.3.2002, υποθ. C-310/99, Ιταλία κατά Επιτροπής, Συλλ. 2002, σελ. I-2289, σκέψεις 84-86, ΔΕΚ Απόφαση της 20.11.2003, υποθ. C-126/01, GEMO, Συλλ. 2003 σελ. I-13769, σκέψη 41

¹⁴ Ευρωπαϊκή Επιτροπή (1997), *Νομοθεσία περί ανταγωνισμού στις Ευρωπαϊκές Κοινότητες, Τόμος IIB Επεξήγηση των κανόνων που διέπουν τις κρατικές ενισχύσεις*, Υπηρεσία Επισήμων Εκδόσεων των Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων, Λουξεμβούργο, σελ. 10.

¹⁵ Ευρωπαϊκή Επιτροπή (2008), *Κοινοτική νομοθεσία περί κρατικών ενισχύσεων*, σελ. 7-8.

3. Επιλεκτικότητα

4. Συνέπειες για τον ανταγωνισμό και το εμπόριο

Σημειώνεται δε ότι τα χαρακτηριστικά αυτά θα πρέπει να ενυπάρχουν σωρευτικά προκειμένου να κριθεί ότι μία κρατική ενίσχυση είναι συμβίβαστη με την ενιαία αγορά (σωρευτική προσέγγιση).

Κατά τα τελευταία χρόνια, η Επιτροπή έχει ζητήσει από τα κράτη μέλη τη μείωση και τον προσανατολισμό των κρατικών ενισχύσεων σε οριζόντιους στόχους γενικού ενδιαφέροντος (περιφερειακές μικρομεσαίες επιχειρήσεις, έρευνα και ανάπτυξη, απασχόληση - κατάρτιση εργαζομένων, περιβάλλον κ.λπ.) και παροτρύνει τα κράτη μέλη να διερευνούν πριν από την έγκριση αν η χορήγηση της ενίσχυσης είναι το καταλληλότερο μέσο για την αντιμετώπιση ενός προβλήματος. Βασική θέση της Επιτροπής είναι «λιγότερες και καλύτερες κρατικές ενισχύσεις»¹⁶. Η θέση αυτή υπαγορεύεται από τη Στρατηγική της Λισσαβόνας, η οποία έχει ως στόχο «να γίνει η Ευρώπη η πιο ανταγωνιστική και δυναμική οικονομία στον κόσμο, ικανή για βιώσιμη ανάπτυξη με περισσότερη και καλύτερη απασχόληση και μεγαλύτερη κοινωνική συνοχή».

Ωστόσο, στην παρούσα φάση και μεσούσης της χρηματοπιστωτικής και οικονομικής κρίσης, η Ευρωπαϊκή Ένωση και τα θεσμικά της όργανα έρχονται αντιμέτωπα με την εξής πρόκληση: να παραμείνουν προσηλωμένα στο στόχο για λιγότερες και καλύτερα στοχευμένες κρατικές ενισχύσεις ή να επιτρέψουν τη χορήγηση νέων προσωρινών κρατικών ενισχύσεων προκειμένου να εξασφαλιστεί η όσο το δυνατόν μεγαλύτερη ευελιξία και πρόσβαση στη χρηματοδότηση για την αντιμετώπιση της κρίσης. Για την αντιμετώπιση της πρόκλησης αυτής, η Επιτροπή εξέδωσε, στις 22 Ιανουαρίου 2009, Ανακοίνωση¹⁷ σχετικά με ένα προσωρινό κοινοτικό πλαίσιο για τη λήψη μέτρων κρατικής ενίσχυσης με σκοπό να στηριχθεί η πρόσβαση στη χρηματοδότηση κατά τη διάρκεια της τρέχουσας χρηματοπιστωτικής και οικονομικής κρίσης. Το προσωρινό πλαίσιο εφαρμόζεται από την Επιτροπή από τις 17 Δεκεμβρίου 2008 έως τις 31 Δεκεμβρίου 2010 και στη συνέχεια θα τύχει επανεξέτασης¹⁸. Η Ανακοίνωση της Επιτροπής

¹⁶ Βλ. Σχέδιο Δράσης για τις Κρατικές Ενισχύσεις, Λιγότερες και καλύτερα στοχευμένες κρατικές ενισχύσεις: οδικός χάρτης για τη μεταρρύθμιση των κρατικών ενισχύσεων 2005 – 2009, COM(2005)107 τελικό, 07.06.2005.

¹⁷ Ανακοίνωση της Επιτροπής - Προσωρινό κοινοτικό πλαίσιο για τη λήψη μέτρων κρατικής ενίσχυσης με σκοπό να στηριχθεί πρόσβαση στη χρηματοδότηση κατά τη διάρκεια της τρέχουσας χρηματοπιστωτικής και οικονομικής κρίσης, 2009/C 16/01.

¹⁸ Πράγματι, στις 01.12.2010 η Επιτροπή αποφάσισε την περιορισμένη παράταση έως τις 31.12.2011 του Προσωρινού Πλαισίου για την λήψη μέτρων κρατικής ενίσχυσης με σκοπό να στηριχθεί η πρόσβαση στην χρηματοδότηση των επιχειρήσεων πραγματικής οικονομίας κατά την διάρκεια της χρηματοπιστωτικής και οικονομικής κρίσης. Η απόφαση αυτή αποτυπώθηκε στην Ανακοίνωση της Επιτροπής που δημοσιεύθηκε στην Επίσημη Εφημερίδα ΕΕ στις 11.01.2011

περιγράφει διάφορα νέα μέτρα (π.χ. νέα ενίσχυση με τη μορφή επιδοτούμενων επιτοκίων που εφαρμόζεται σε όλους τους τύπους δανείων) καθώς επίσης και την προσωρινή τροποποίηση μερικών υπαρχόντων μέτρων (π.χ. μείωση στο 30% από το 50% του ποσοστού της ελάχιστης συμμετοχής του ιδιώτη επενδυτή στις ενισχύσεις επενδύσεων επιχειρηματικών κεφαλαίων, το σύνολο των ενισχύσεων ήσσονος σημασίας που χορηγούνται σε μία δεδομένη επιχείρηση δεν μπορεί να υπερβαίνει το ποσό των 500.000,00€ ανά επιχείρηση για τα επόμενα δύο έτη από την έκδοση της Ανακοίνωσης, κ.ά.).

Η σκοπιμότητα του πλαισίου αυτού είναι προφανής: ελλείψει αυτού τα κράτη μέλη θα μπορούσαν να χορηγούν ανεξέλεγκτα ενισχύσεις για να στηρίξουν τις επιχειρήσεις τους υπό τις παρούσες δυσμενείς οικονομικές συνθήκες. Συνεπεία όμως του πλαισίου αυτού η πρόσβαση των επιχειρήσεων στη χρηματοδότηση παραμένει προσιτή και παράλληλα δίνονται κίνητρα στις επιχειρήσεις να συνεχίσουν τις επενδύσεις, την ανάπτυξη και να διατηρήσουν ή δημιουργήσουν θέσεις εργασίας.

[ΕΕ 2011 C/6/5]. Υπαγορεύθηκε λόγω της συνεχιζόμενης μεγάλης οικονομικής αστάθειας, ούτως ώστε να διευκολυνθεί η πρόσβαση των επιχειρήσεων στη χρηματοδότηση. Η Ανακοίνωση αναφέρει ότι παρατείνεται η δυνατότητα εφαρμογής ορισμένων μέτρων του Προσωρινού Πλαισίου ενώ παράλληλα εισάγει αυστηρότερους όρους ως προς τα παραταθέντα μέτρα, κάτι το οποίο ερμηνεύεται ως επιστροφή στους συνήθεις κανόνες κρατικών ενισχύσεων με στόχο τον περιορισμό των αρνητικών συνεπειών τους στον ανταγωνισμό.

Κριτήρια και αρχές για την αξιολόγηση του συμβιβασμού των κρατικών ενισχύσεων

Για την εφαρμογή του άρθρου 107 της Συνθήκης¹⁹, η Επιτροπή ανέπτυξε μία κοινή πολιτική αντιμετώπισης των κρατικών ενισχύσεων και όρισε ορισμένα γενικά κριτήρια αξιολόγησής τους, αξιοποιώντας την εμπειρία που έχει αποκτηθεί μέχρι σήμερα και μέσω της νομολογίας του Δικαστηρίου. Ο γενικός κανόνας αξιολόγησης και ελέγχου των κρατικών ενισχύσεων παραμένει η ενδεδειγμένη εξέτασή τους, κατά περίπτωση, με βάση τις συνέπειές τους και όχι με βάση το σκοπό τους ή τη μορφή τους.

Τα γενικά κριτήρια²⁰ αξιολόγησης των κρατικών ενισχύσεων περιλαμβάνουν:

- *Την αρχή της αναλογικότητας*: σύμφωνα με αυτήν την αρχή, η ενίσχυση θα πρέπει να είναι αναλογικά δικαιολογημένη και αναγκαία προς την επίτευξη ενός συγκεκριμένου σκοπού και να είναι λιγότερο επαχθής για τη λειτουργία της κοινής αγοράς από άλλες επεμβάσεις ή ενισχύσεις.
- *Το κριτήριο της ευρωπαϊκής προοπτικής*: σε σχέση με αυτό το κριτήριο εξετάζεται κατά πόσο ενισχύσεις που χορηγούν κράτη-μέλη προωθούν ή εμποδίζουν την αρμονική οικονομική ανάπτυξη και εξέλιξη του συνόλου της Κοινότητας.
- *Το κριτήριο της προσαρμογής με περιορισμένο χρονοδιάγραμμα*: σύμφωνα με το κριτήριο αυτό, εξαιρούνται μόνο οι κρατικές ενισχύσεις που αποσκοπούν στην προσαρμογή και επανένταξη των επιχειρήσεων ή παραγωγικών τάξεων, σ' ένα αποτελεσματικό ανταγωνισμό με μείωση του κοινωνικού κόστους και με προβλεπόμενο πρόγραμμα αναδιάρθρωσης.
- *Το κριτήριο του δικαιολογημένου αντισταθμίματος*: στην περίπτωση αυτή ο φορέας που λαμβάνει τη κρατική ενίσχυση πρέπει να αποδείξει τη συνεισφορά του στην πραγματοποίηση των στόχων του άρθρου 107 παρ. 3 της Συνθήκης.

Επιπρόσθετα, η Επιτροπή εξετάζει σε κάθε περίπτωση κατά πόσο υφίστανται τα χαρακτηριστικά που προαναφέραμε στο προηγούμενο κεφάλαιο, ήτοι *μεταφορά κρατικών πόρων, οικονομικό πλεονέκτημα, επιλεκτικότητα και συνέπειες για τον*

¹⁹ Συνοδινός Χ. Π. (1998), *Οι κρατικές ενισχύσεις υπό τον έλεγχο του κοινοτικού δικαίου*, Εκδόσεις Αντ. Ν. Σάκκουλα, Αθήνα, σελ. 47-49.

²⁰ ό.π.

ανταγωνισμό και το εμπόριο, και τα οποία καθιστούν μία κρατική ενίσχυση ασυμβίβαστη με την ενιαία αγορά, ήτοι κρατική ενίσχυση κατά την έννοια του άρθρου 107 παρ. 1 της Συνθήκης. Ειδικά, σε ό,τι αφορά στο *οικονομικό πλεονέκτημα*, η Επιτροπή προκειμένου να μπορέσει να αξιολογήσει εάν μία κρατική ενίσχυση είναι ασυμβίβαστη με την ενιαία αγορά, με την έννοια ότι παρέχει οικονομικό πλεονέκτημα και νοθεύει τον ανταγωνισμό, ανέπτυξε το κριτήριο του ιδιώτη επενδυτή²¹, ο οποίος ενεργεί υπό συνθήκες ελεύθερης αγοράς και δε θα παρείχε πλεονέκτημα σε κάποια επιχείρηση χωρίς να εξασφαλίσει κάποιο αντάλλαγμα. Αυτό οφείλεται στο ότι ο ιδιώτης επενδυτής έχει ως κίνητρο το κέρδος και δεν ενδιαφέρεται για θέματα, όπως η μείωση της ανεργίας, η αύξηση της παραγωγικότητας, η ενθάρρυνση της έρευνας κ.λπ. Το κριτήριο του ιδιώτη επενδυτή πρακτικά σημαίνει ότι κάθε φορά που δίνονται κρατικοί πόροι σε συγκεκριμένες επιχειρήσεις, είναι απαραίτητο να εξετάζεται κατά πόσον, υπό ανάλογες συνθήκες και μέσα στο συγκεκριμένο χρονικό πλαίσιο²², ένας επενδυτής από τον ιδιωτικό τομέα θα προέβαινε στις ίδιες ενέργειες. Εάν από την εξέταση αυτή προκύψουν στοιχεία ότι ένας ιδιώτης επενδυτής δε θα είχε ενεργήσει με τον τρόπο με τον οποίο ενήργησε το κράτος μέλος, η εισφορά κεφαλαίων θα πρέπει να εξετασθεί με βάση το άρθρο 107 παρ. 1²³.

Στο σημείο αυτό θα πρέπει να υπογραμμισθεί ότι η μέθοδος και τα κριτήρια αξιολόγησης των κρατικών ενισχύσεων έχουν απασχολήσει έντονα την Επιτροπή, η οποία έχει αναζητήσει τρόπους βελτιστοποίησης της διαδικασίας. Προς την κατεύθυνση αυτή ανέπτυξε Σχέδιο Δράσης²⁴ για τις κρατικές ενισχύσεις, στο οποίο ανέλαβε τη δέσμευση

²¹ ΔΕΚ Απόφαση της 16.5.2002, υποθ. C-482/99, Γαλλική Δημοκρατία κατά Επιτροπής των Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων, Συλλ. 2002, σελ. Η-4397, σκέψεις 68, 70-71.

²² Ο.π.

²³ Αντίλογος στο κριτήριο του ιδιώτη επενδυτή έχει διατυπωθεί από το Δικαστήριο, το οποίο έχει υποστηρίξει ότι, σε αντίθεση με ορισμένους επενδυτές του ιδιωτικού τομέα, τα κράτη μέλη δεν ενδιαφέρονται τόσο για την άμεση αποδοτικότητα των επενδύσεων τους, όσο για τις πιο μακροπρόθεσμες προοπτικές αποδοτικότητας αυτών. Επομένως, η συμπεριφορά ενός δημόσιου επενδυτή δεν μπορεί να αντιπαραβληθεί προς τη συμπεριφορά ενός ιδιώτη επενδυτή που ενδιαφέρεται για το βραχυπρόθεσμο όφελος. Βλ. Ευρωπαϊκή Επιτροπή (1997), *Νομοθεσία περί ανταγωνισμού στις Ευρωπαϊκές Κοινότητες, Τόμος ΙΙΒ. Επεξήγηση των κανόνων που διέπουν τις κρατικές ενισχύσεις*, Υπηρεσία Επισήμων Εκδόσεων των Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων, Λουξεμβούργο, σελ. 12.

²⁴ Σχέδιο Δράσης για τις Κρατικές Ενισχύσεις, Λιγότερες και καλύτερα στοχευμένες κρατικές ενισχύσεις: οδικός χάρτης για τη μεταρρύθμιση των κρατικών ενισχύσεων 2005 – 2009, COM(2005)107 τελικό, 07.06.2005.

Το Σχέδιο Δράσης εντάσσεται στο πλαίσιο της μεταρρύθμισης της πολιτικής των κρατικών ενισχύσεων στο διάστημα από το 2005 έως το 2009. Ο στόχος της μεταρρύθμισης ήταν να ενθαρρυνθούν τα κράτη μέλη να συμβάλλουν στην υλοποίηση των στόχων της στρατηγικής της Λισαβόνας μέσα από τη χορήγηση κρατικών ενισχύσεων που θα αποβλέπουν στη βελτίωση της ανταγωνιστικότητας της ευρωπαϊκής βιομηχανίας και τη δημιουργία σταθερών θέσεων απασχόλησης. Ένας δεύτερος στόχος της μεταρρύθμισης ήταν να εξορθολογιστούν και να απλουστευθούν οι πολυάριθμοι κανόνες και οι διαδικασίες και να καταστούν σαφείς στα κράτη μέλη. Το Σχέδιο Δράσης περιελάμβανε τέσσερις κατευθυντήριες γραμμές, οι οποίες συνοψίζονται στα ακόλουθα:

1. Οι κρατικές ενισχύσεις πρέπει να είναι λιγότερες και με σαφέστερο στόχο (δηλ. να στοχεύουν στην ανάπτυξη, την ανταγωνιστικότητα ή τη δημιουργία σταθερών θέσεων απασχόλησης).
2. Οι κρατικές ενισχύσεις (α) πρέπει να αξιολογούνται με μία πιο λεπτή οικονομική αντιμετώπιση για να διαπιστώνεται εάν αποτελούν την πλέον κατάλληλη λύση και εάν διατίθενται σε σκοπούς ουσιώδους σημασίας και (β) πρέπει να χορηγούνται χωρίς να νοθεύουν τον ανταγωνισμό σε βαθμό αντίθετο προς το κοινό συμφέρον.
3. Πρέπει να βελτιωθούν οι διαδικασίες εξέτασης των κρατικών ενισχύσεων προκειμένου να υπάρξει μεγαλύτερη νομική ασφάλεια και διαφάνεια. Αυτό μπορεί ενδεχομένως να γίνει με την έκδοση κώδικα ορθών πρακτικών, τη γενική απαλλαγή κατά κατηγορίες και την αύξηση του ορίου των ενισχύσεων ήσσονος σημασίας.

να προχωρήσει σε μεταρρυθμίσεις που αφορούν ανάμεσα στα άλλα (α) στην αναβάθμιση της οικονομικής προσέγγισης στην ανάλυση των κρατικών ενισχύσεων, ώστε να εξασφαλίζεται μια πιο ορθή και διαφανής αξιολόγηση του κοινού συμφέροντος και των στρεβλώσεων του ανταγωνισμού και (β) στην αναβάθμιση της ανάλυσης των δυσλειτουργιών της αγοράς, ώστε να μπορεί να αξιολογηθεί καλύτερα αν μια ενίσχυση είναι δικαιολογημένη και αποδεκτή, αν αποτελεί την καλύτερη λύση και αν ο στόχος επιτυγχάνεται χωρίς στρέβλωση του ανταγωνισμού.

Στο πλαίσιο της ως άνω επιδιωκόμενης μεταρρύθμισης των κρατικών ενισχύσεων, η Επιτροπή θέσπισε πιο ακριβή οικονομικά κριτήρια και μεθοδολογία για την αξιολόγηση των θετικών και αρνητικών στοιχείων μιας κρατικής ενίσχυσης προκειμένου να επιτευχθεί ο στόχος για «λιγότερες αλλά καλύτερα στοχευμένες ενισχύσεις».

Η στάθμιση των θετικών επιπτώσεων μιας ενίσχυσης (ως προς τη συμβολή της στην επίτευξη ενός σαφώς καθορισμένου στόχου κοινού συμφέροντος) και των αρνητικών της επιπτώσεων (ιδίως ως προς τη στρέβλωση του ανταγωνισμού και του εμπορίου) αποτελεί το «κριτήριο της εξισορρόπησης» (balancing test) που εφαρμόζεται κατά την αξιολόγηση της συμβατότητας μιας ενίσχυσης.

Πιο συγκεκριμένα, το κριτήριο της εξισορρόπησης²⁵ αναλύεται στα ακόλουθα:

- Ο στόχος θα πρέπει να είναι σαφώς καθορισμένος, να αφορά στο *κοινό συμφέρον* (σε τομείς όπως η ανάπτυξη, η απασχόληση, η συνοχή, η προστασία του περιβάλλοντος, κ.ά.), ή να προβλέπει τη *διόρθωση μιας δυσλειτουργίας της αγοράς* (π.χ. ατελής πληροφόρηση, προβλήματα συντονισμού, κ.ά.), ή τη *δίκαιη μεταχείριση* (π.χ. απασχόληση εργαζομένων με ειδικές ανάγκες, παροχή κινήτρων σε επιχειρήσεις για εγκατάσταση εγκαταστάσεων σε μειονεκτικές περιοχές, κ.ά.)
- Η ενίσχυση δηλ. το μέσο θα πρέπει να υπερτερεί σε σχέση με άλλα πολιτικά μέσα, να λειτουργεί ως κίνητρο για τους δικαιούχους και να είναι ανάλογη προς το πρόβλημα.
- Οι αρνητικές συνέπειες (τυχόν στρεβλωτικές επιπτώσεις στον ανταγωνισμό και το εμπόριο) θα πρέπει να αντισταθμίζονται από τις

4. Τα κράτη μέλη πρέπει να συνεργάζονται με την Επιτροπή, να είναι συνεπή ως προς τις υποχρεώσεις τους και να τηρούν τους κανόνες για τις κρατικές ενισχύσεις.

²⁵ Ευρωπαϊκή Επιτροπή (2008), *Κοινοτική νομοθεσία περί κρατικών ενισχύσεων*, σελ. 14-16.

θετικές συνέπειες της ενίσχυσης. Οι συνέπειες αξιολογούνται τόσο με ποσοτικούς όσο και με ποιοτικούς όρους.

Η Γενική Διεύθυνση Ανταγωνισμού προκειμένου να καταστήσει τη μέθοδο αξιολόγησης των κρατικών ενισχύσεων, με βάση το κριτήριο της εξισορρόπησης, εύληπτη, ανέπτυξε τις «Κοινές αρχές για την οικονομική αξιολόγηση του συμβιβάσιμου των κρατικών ενισχύσεων δυνάμει του άρθρου 87 παρ. 3 της Συνθήκης», ένα έγγραφο (non paper) στο οποίο παρέχει λεπτομερείς πληροφορίες και διευκρινίσεις, συνοψίζει τα κριτήρια με βάση τα οποία πραγματοποιείται ο έλεγχος της συμβατότητας και αναλύει όλα τα στάδια του κριτηρίου εξισορρόπησης.

Σύμφωνα με το ανωτέρω έγγραφο, η αξιολόγηση του συμβιβάσιμου μιας ενίσχυσης θα πρέπει να απαντά στα ακόλουθα ερωτήματα²⁶:

1. *Αποσκοπεί το μέτρο ενίσχυσης στην επίτευξη ενός σαφώς καθορισμένου στόχου κοινού ενδιαφέροντος;*

Θεωρώντας ότι οι στόχοι κοινού ενδιαφέροντος συμβάλλουν στην αποδοτικότητα ή/και στη δικαιότερη μεταχείριση, η πιθανή συμβολή ενός μέτρου σε έναν τέτοιο στόχο λογίζεται σε σχέση με τη συμβολή του μέτρου αυτού (α) είτε στη συνολική ευημερία και αποδοτικότητα (εάν δηλ. η κρατική ενίσχυση επιτρέπει να αντιμετωπιστεί μια ανεπάρκεια της αγοράς) (β) είτε στη δικαιότερη μεταχείριση (δηλ. πώς κατανέμεται η ευημερία).

2. *Η ενίσχυση έχει σχεδιαστεί κατάλληλα ώστε να επιτευχθεί ο στόχος κοινού ενδιαφέροντος, δηλαδή η προτεινόμενη ενίσχυση αντιμετωπίζει την ανεπάρκεια της αγοράς ή κάποιον άλλο στόχο;*

Το ερώτημα αυτό αναλύεται σε επιμέρους:

i. Είναι η ενίσχυση το κατάλληλο μέσο πολιτικής για την αντιμετώπιση του συγκεκριμένου στόχου; Η επιλογή²⁷ ή όχι της ενίσχυσης ως μέσου πολιτικής από τα κράτη μέλη μπορεί να γίνει με βάση την εμπειρία, μετά από συγκριτική αξιολόγηση ή ως αποτέλεσμα σεναρίων και αναλύσεων κόστους-οφέλους.

ii. Λειτουργεί η ενίσχυση ως κίνητρο, δηλαδή αλλάζει τη συμπεριφορά των αποδεκτών της όσον αφορά στις επιχειρηματικές τους δραστηριότητες; Το ζητούμενο σε αυτή την περίπτωση είναι η κρατική ενίσχυση²⁸ να μπορεί να μεταβάλει τη συμπεριφορά της

²⁶ Ευρωπαϊκή Επιτροπή-Γενική Διεύθυνση Ανταγωνισμού, *Κοινές αρχές για την οικονομική αξιολόγηση του συμβιβάσιμου των κρατικών ενισχύσεων δυνάμει του άρθρου 87 παρ. 3 της Συνθήκης*, σελ. 3-4.

²⁷ ό.π. σελ. 14.

²⁸ ό.π. σελ. 15.

ενισχυόμενης επιχείρησης ώστε αυτή να συμμετάσχει σε δραστηριότητα που συμβάλλει στην επίτευξη στόχου κοινού ενδιαφέροντος και την οποία (α) δεν θα μπορούσε να υλοποιήσει χωρίς την ενίσχυση ή (β) θα την υλοποιούσε εν μέρει ή με διαφορετικό τρόπο. Η ενίσχυση δε θα πρέπει να χρησιμοποιείται για να χρηματοδοτηθούν οι δαπάνες μιας δραστηριότητας, οι οποίες θα καλύπτονταν ούτως ή άλλως από την επιχείρηση αλλά για αλλαγή συμπεριφοράς.

iii. Είναι το μέτρο ενίσχυσης αναλογικό ως προς το πρόβλημα που αντιμετωπίζεται, δηλαδή θα μπορούσε η ίδια αλλαγή συμπεριφοράς να επιτευχθεί με μικρότερη ενίσχυση; Αυτό σημαίνει ότι το ποσό της ενίσχυσης δε θα πρέπει να υπερβαίνει το ποσό που απαιτείται για την επίτευξη του στόχου. Αν η ενίσχυση²⁹ υπερβαίνει την ελάχιστη αναγκαία, ο αποδέκτης της επωφελείται από απροσδόκητο κέρδος, το οποίο ενδέχεται να στρεβλώσει αδικαιολόγητα τον ανταγωνισμό και για το λόγο αυτό δεν μπορεί να θεωρηθεί συμβιβάσιμη με την κοινή αγορά.

3. Είναι η στρέβλωση του ανταγωνισμού και οι επιπτώσεις στο εμπόριο περιορισμένες, έτσι ώστε το τελικό ισοζύγιο να είναι θετικό;

Σε ό,τι αφορά στις στρεβλώσεις του ανταγωνισμού, διακρίνονται τουλάχιστον τρία είδη³⁰ συνεπεία των κρατικών ενισχύσεων. Πρώτον, η κρατική ενίσχυση ενδέχεται να έχει μακροπρόθεσμες δυναμικές επιπτώσεις στα κίνητρα για επενδύσεις και στον ανταγωνισμό. Οι επιχειρήσεις θεωρώντας ότι τα κέρδη εξαρτώνται όχι μόνο από τις δικές τους προσπάθειες αλλά και από τις κρατικές ενισχύσεις ενδέχεται να μειώσουν τις προσπάθειές τους για επενδύσεις και καινοτομία. Μακροπρόθεσμα, αυτό μπορεί να οδηγήσει σε χαμηλότερη ποιότητα προϊόντων ή σε υψηλότερες τιμές για τους καταναλωτές. Δεύτερον, οι κρατικές ενισχύσεις μπορούν να επηρεάσουν δυνητικούς ανταγωνιστές σε τέτοιο βαθμό ώστε να αποφασίσουν να μην εισέλθουν σε μια νέα αγορά. Τρίτον, οι κρατικές ενισχύσεις μπορούν να επηρεάσουν τον ανταγωνισμό στις αγορές εισροών (όπως ειδικό εργατικό δυναμικό ή ενδιάμεσα προϊόντα φιλικά προς το περιβάλλον) και ιδίως στον τόπο της επένδυσης.

Για να αξιολογήσει την επίπτωση της ενίσχυσης, η Επιτροπή προσδιορίζει την αντίστροφη κατάσταση με την οποία η κατάσταση υπό την οποία χορηγείται η ενίσχυση μπορεί να συγκριθεί. Το ερώτημα που τίθεται στο πλαίσιο αυτό είναι τι θα συμβεί εάν η ενίσχυση δεν χορηγηθεί.

²⁹ ό.π. σελ. 17.

³⁰ ό.π. σελ. 18.

Για να διαπιστωθούν οι επιπτώσεις της κρατικής ενίσχυσης, τα κράτη μέλη πρέπει να παρέχουν στοιχεία³¹ που θα επιτρέψουν στην Επιτροπή i) να προσδιορίσει τα σχετικά προϊόντα (δηλ. τα εμπορικά προϊόντα και τις υπηρεσίες που επηρεάζονται από την αλλαγή συμπεριφοράς του δικαιούχου της ενίσχυσης) και ii) να προσδιορίσει τους επηρεαζόμενους ανταγωνιστές και καταναλωτές. Εάν από την εξισορρόπηση προκύψει ότι οι αρνητικές επιπτώσεις είναι περισσότερες από τα οφέλη, η Επιτροπή δύναται να απαγορεύσει την ενίσχυση ή να ζητήσει διορθωτική δράση³², η οποία θα αφορά είτε στο σχεδιασμό της ενίσχυσης (π.χ. μείωση του ποσού, της έντασης, ή του πεδίου εφαρμογής/στόχου της ενίσχυσης (καλυπτόμενες δραστηριότητες ή αγορές) είτε στη ζημία που προκαλείται στον ανταγωνισμό (δεσμεύσεις από τα κράτη μέλη για άνοιγμα των αγορών, π.χ. μέτρα ελευθέρωσης, χαλάρωση των τεχνικών και μη τεχνικών εμποδίων).

Και ενώ μέχρι τώρα έχουμε υποστηρίξει οι κρατικές ενισχύσεις είναι εν γένει ένα μέτρο ασυμβίβαστο με την εσωτερική αγορά, στο κεφάλαιο που ακολουθεί θα εξετάσουμε τις περιπτώσεις εκείνες κατά τις οποίες μία κρατική ενίσχυση δύναται να θεωρηθεί συμβατή με την ενιαία αγορά και ως εκ τούτου η χορήγησή της να είναι τεκμηριωμένα αποδεκτή.

³¹ Αναλυτικά στο Ευρωπαϊκή Επιτροπή-Γενική Διεύθυνση Ανταγωνισμού, *Κοινές αρχές για την οικονομική αξιολόγηση του συμβιβασμού των κρατικών ενισχύσεων δυνάμει του άρθρου 87 παρ. 3 της Συνθήκης*, σελ. 22.

³² ό.π. σελ. 27.

Η αρχή του ασυμβίβαστου των κρατικών ενισχύσεων και οι διάφορες εκφάνσεις της

Στο κεφάλαιο 1 αναφερθήκαμε στην έννοια της κρατικής ενίσχυσης σύμφωνα με το άρθρο 107 παρ. 1 της Συνθήκης, όπου διατυπώνεται ρητά ότι οι κρατικές ενισχύσεις είναι ασυμβίβαστες με την κοινή αγορά. Ωστόσο, η απαγόρευση των ενισχύσεων δεν είναι απόλυτη. Στο ίδιο άρθρο της Συνθήκης υπάρχει η φράση «εκτός αν οι Συνθήκες ορίζουν άλλως», γεγονός που μας προϊδεάζει για τις παραγράφους που ακολουθούν και οι οποίες αναφέρονται σε δυνητικές εξαιρέσεις από τη γενική απαγόρευση των ενισχύσεων.

Συγκεκριμένα στις παραγράφους 2 και 3 του άρθρου 107 της Συνθήκης προβλέπονται παρεκκλίσεις, εξαιρέσεις από την αρχή του ασυμβίβαστου των κρατικών ενισχύσεων. Εντούτοις, η ύπαρξη ορισμένων εξαιρέσεων δεν αίρει το γενικό κανόνα σύμφωνα με τον οποίο οι κρατικές ενισχύσεις είναι ασυμβίβαστες με την κοινή αγορά. Απαιτεί όμως τον ορισμό μιας διαδικασίας ελέγχου³³ των κρατικών ενισχύσεων από την Επιτροπή, η οποία περιγράφεται στο άρθρο 108 της Συνθήκης και προβλέπει ότι τα κράτη μέλη οφείλουν να κοινοποιούν στην Επιτροπή κάθε σχέδιο για τη χορήγηση κρατικής ενίσχυσης και μάλιστα πριν την εφαρμογή του εκάστοτε σχεδίου.

Η έκταση των αποκλίσεων³⁴ από την αρχή του ασυμβίβαστου των κρατικών ενισχύσεων εξαρτάται από το κατά πόσον αυτές προβλέπονται στη δεύτερη ή την τρίτη παράγραφο του άρθρου 107 της Συνθήκης.

Ειδικότερα, στην παράγραφο 2 του άρθρου 107 της Συνθήκης διευκρινίζεται ότι ορισμένες περιπτώσεις ενισχύσεων συμβιβάζονται οπωσδήποτε με την κοινή αγορά. Κατά συνέπεια, η Επιτροπή δεν έχει την αρμοδιότητα να αποφασίσει για τη σκοπιμότητα ή μη της εφαρμογής των εξαιρέσεων που προβλέπει η εν λόγω διάταξη. Οι εξαιρέσεις της παραγράφου 2 εφαρμόζονται, δηλαδή, αυτοδίκαια, χωρίς ωστόσο να απαλλάσσουν το κράτος μέλος από την υποχρέωση κοινοποίησης των ενισχύσεων που σχεδιάζει να χορηγήσει επικαλούμενη τη συγκεκριμένη διάταξη. Η Επιτροπή έχει την αρμοδιότητα να ελέγξει κατά πόσον οι ενισχύσεις μπορούν πράγματι να υπαχθούν σε κάποια από τις

³³ Το θέμα του ελέγχου των κρατικών ενισχύσεων αναπτύσσεται στο επόμενο κεφάλαιο.

³⁴ Ευρωπαϊκή Επιτροπή (1997), *Νομοθεσία περί ανταγωνισμού στις Ευρωπαϊκές Κοινότητες, Τόμος IIB Επεξήγηση των κανόνων που διέπουν τις κρατικές ενισχύσεις*, Υπηρεσία Επισήμων Εκδόσεων των Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων, Λουξεμβούργο, σελ. 13.

εξαιρέσεις του άρθρου 107 παράγραφος 2. Παραμένει³⁵ δηλαδή αποκλειστικά αρμόδια για να κρίνει εάν μία κρατική ενίσχυση εμπίπτει στις περιπτώσεις των αυτοδίκαιων εξαιρέσεων.

Πιο αναλυτικά, οι εξαιρέσεις της παραγράφου 2, οι οποίες εφαρμόζονται αυτοδίκαια, αφορούν τρεις κατηγορίες κρατικών ενισχύσεων:

α) οι ενισχύσεις κοινωνικού χαρακτήρα προς μεμονωμένους καταναλωτές, υπό τον όρο ότι χορηγούνται χωρίς διάκριση προελεύσεως των προϊόντων

β) οι ενισχύσεις για την επανόρθωση ζημιών που προκαλούνται από θεομηνίες ή άλλα έκτακτα γεγονότα

γ) οι ενισχύσεις προς την οικονομία ορισμένων περιοχών της Ομοσπονδιακής Δημοκρατίας της Γερμανίας³⁶, οι οποίες θίγονται από τη διαίρεση της Γερμανίας, κατά το μέτρο που είναι αναγκαίες για την αντιστάθμιση των οικονομικών μειονεκτημάτων που προκαλούνται από τη διαίρεση αυτή.

Από την άλλη πλευρά, οι εξαιρέσεις της παραγράφου 3 δεν εφαρμόζονται αυτοδίκαια, εξετάζονται από την Επιτροπή, η οποία αξιολογεί τις συνέπειες της εκάστοτε ενίσχυσης από κοινοτική και όχι αυστηρά εθνική σκοπιά. Οι εξαιρέσεις της παραγράφου 3 καλύπτουν:

α) ενισχύσεις για την προώθηση της οικονομικής αναπτύξεως περιοχών, στις οποίες το βιοτικό επίπεδο είναι ασυνήθως χαμηλό ή στις οποίες επικρατεί σοβαρή υποαπασχόληση, καθώς και των περιοχών που αναφέρονται στο άρθρο 349, λαμβάνοντας υπόψη τη διαρθρωτική, οικονομική και κοινωνική τους κατάσταση,

β) ενισχύσεις για την προώθηση σημαντικών σχεδίων κοινού ευρωπαϊκού ενδιαφέροντος ή για την άρση σοβαρής διαταραχής της οικονομίας κράτους μέλους³⁷,

γ) ενισχύσεις για την προώθηση της αναπτύξεως ορισμένων οικονομικών δραστηριοτήτων ή οικονομικών περιοχών, εφόσον δεν αλλοιώνουν τους όρους των συναλλαγών κατά τρόπο που θα αντέκειτο προς το κοινό συμφέρον,

³⁵ Συνοδικός Χ. Π. (1998), *Οι κρατικές ενισχύσεις υπό τον έλεγχο του κοινοτικού δικαίου*, Εκδόσεις Αντ. Ν. Σάκκουλα, Αθήνα, σελ. 41.

³⁶ Η τελευταία αυτή κατηγορία κατέστη παρωχημένη μετά τη γερμανική επανένωση, τον Οκτώβριο του 1990. Βλ. Ευρωπαϊκή Επιτροπή (1997), *Νομοθεσία περί ανταγωνισμού στις Ευρωπαϊκές Κοινότητες, Τόμος ΙΙΒ Επεξήγηση των κανόνων που διέπουν τις κρατικές ενισχύσεις*, Υπηρεσία Επισήμων Εκδόσεων των Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων, Λουξεμβούργο, σελ. 13.

³⁷ Τέτοιες ενισχύσεις περιλαμβάνονται στην Ανακοίνωση της Επιτροπής - Προσωρινό κοινοτικό πλαίσιο για τη λήψη μέτρων κρατικής ενίσχυσης με σκοπό να στηριχθεί πρόσβαση στη χρηματοδότηση κατά τη διάρκεια της τρέχουσας χρηματοπιστωτικής και οικονομικής κρίσης, 2009/C 16/01.

δ) ενισχύσεις για την προώθηση του πολιτισμού και της διατήρησης της πολιτιστικής κληρονομιάς, εφόσον δεν αλλοιώνουν τους όρους συναλλαγών και ανταγωνισμού στην Ένωση σε βαθμό αντίθετο με το κοινό συμφέρον,

ε) άλλες κατηγορίες ενισχύσεων που καθορίζονται από το Συμβούλιο, το οποίο αποφασίζει προτάσει της Επιτροπής.

Από τις ανωτέρω περιπτώσεις μπορούμε να διακρίνουμε τρεις βασικές κατηγορίες εξαιρέσεων:

- Περιφερειακές ενισχύσεις³⁸, οι οποίες προσανατολίζονται στην ανάπτυξη υποβαθμισμένων περιοχών με την προσέλκυση ξένων επενδύσεων, αντισταθμίζοντας τα επιπρόσθετα βάρη μετακίνησης. Η Επιτροπή εξετάζει εάν οι ενισχύσεις οδηγούν σε δυσανάλογη ή αναποτελεσματική υποβοήθηση περιοχών σε σχέση με τις πραγματικές τους ανάγκες. Το ποσοστό ενίσχυσης και η σημασία των μέσων που διατίθενται πρέπει να ανταποκρίνονται στη σοβαρότητα της εκάστοτε απαιτούμενης βοήθειας και ανάγκης.
- Ενισχύσεις για ορισμένες ειδικές κατηγορίες προβλημάτων (ενισχύσεις οριζόντιου χαρακτήρα³⁹) για τις οποίες μάλιστα η Επιτροπή έχει εκδώσει κανόνες, κατευθυντήριες γραμμές, κανονισμούς απαλλαγής κατά κατηγορία κ.λπ. και περιλαμβάνουν⁴⁰:
 - ενισχύσεις για την αντιμετώπιση της αλλαγής του κλίματος και για άλλες δραστηριότητες περιβαλλοντικής προστασίας,
 - ενισχύσεις για την έρευνα και ανάπτυξη και την καινοτομία,
 - ενισχύσεις για τη διάσωση και την αναδιάρθρωση προβληματικών επιχειρήσεων,
 - ενισχύσεις προς μικρές και μεσαίες επιχειρήσεις,
 - ενισχύσεις για την απασχόληση,
 - ενισχύσεις για την επαγγελματική εκπαίδευση,
 - ενισχύσεις για επιχειρηματικά κεφάλαια, και

³⁸ Συνοδινός Χ. Π. (1998), *Οι κρατικές ενισχύσεις υπό τον έλεγχο του κοινοτικού δικαίου*, Εκδόσεις Αντ. Ν. Σάκκουλα, Αθήνα, σελ. 49.

³⁹ ό.π. σελ. 52.

⁴⁰ Ευρωπαϊκή Επιτροπή (2008), *Κοινοτική νομοθεσία περί κρατικών ενισχύσεων*, σελ. 10.

- ο ενισχύσεις για τις υπηρεσίες γενικού οικονομικού συμφέροντος.

Σε ό,τι αφορά στις ενισχύσεις οριζόντιου χαρακτήρα, η Επιτροπή έχει εκδώσει⁴¹ τον Κανονισμό (ΕΚ) αριθ. 800/2008 της Επιτροπής της 6^{ης} Αυγούστου 2008 για την κήρυξη ορισμένων κατηγοριών ενισχύσεων ως συμβατών με την κοινή αγορά κατ' εφαρμογή των άρθρων 87 και 88 της ΣΕΚ, γνωστός ως Γενικός Κανονισμός Απαλλαγής κατά Κατηγορία (ΓΚΑΚ). Ο Κανονισμός αυτός αποτελεί τμήμα της μεταρρύθμισης των κρατικών ενισχύσεων στην κατεύθυνση του περιορισμού της γραφειοκρατίας καθώς ενοποιεί και απλουστεύει τους κανόνες περί απαλλαγής κατά κατηγορία που ίσχυαν σε άλλους τομείς. Κατά το παρελθόν, η Επιτροπή είχε εκδώσει αρκετούς κανονισμούς απαλλαγής κατά κατηγορία, όπως για παράδειγμα για τις ενισχύσεις de minimis και τις ενισχύσεις που χορηγούνται στις μικρές και μεσαίες επιχειρήσεις, στην απασχόληση και στην κατάρτιση. Το 2008, ωστόσο, οι κανονισμοί αυτοί αντικαταστάθηκαν από τον νέο κανονισμό απαλλαγής κατά κατηγορία, ο οποίος ενοποιεί το υφιστάμενο νομικό πλαίσιο και εισάγει νέες κατηγορίες μέτρων που απαλλάσσονται από την υποχρέωση κοινοποίησης. Ως εκ τούτου, τα κράτη μέλη δύνανται να χορηγούν ενισχύσεις, οι οποίες πληρούν τους όρους που προβλέπονται στον ΓΚΑΚ χωρίς να χρειάζεται να κοινοποιούν εκ των προτέρων τις ενισχύσεις στην Επιτροπή και να ζητούν την έγκρισή της. Δυνάμει αυτού του Κανονισμού εγκρίνονται αυτομάτως ολόκληρες κατηγορίες ενισχύσεων χωρίς να υπάρχει ανάγκη κοινοποίησης, εφόσον οι εν λόγω κατηγορίες ενισχύσεων συμμορφώνονται με όλες τις προϋποθέσεις του κεφαλαίου I του ΓΚΑΚ (δηλ. επενεργούν ως κίνητρο και συμμορφώνονται με τα κριτήρια διαφάνειας) και με τις διατάξεις του κεφαλαίου II του ΓΚΑΚ που αφορούν στην ένταση της ενίσχυσης, τις επιλέξιμες δαπάνες και το μέγιστο όριο της ενίσχυσης. Αυτό πρακτικά σημαίνει ότι τα κράτη μέλη μπορούν να χορηγούν ενισχύσεις ταχύτερα και η γραφειοκρατία μειώνεται τόσο για τα κράτη μέλη, όσο και για τους δικαιούχους των ενισχύσεων και την Επιτροπή. Οι καλυπτόμενες⁴²

⁴¹ Δυνάμει (α) του άρθρου 109 της Συνθήκης, όπου προβλέπεται ότι το Συμβούλιο, μετά από πρόταση της Επιτροπής και διαβούλευση με το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο, δύναται να εκδίδει κάθε αναγκαίο κανονισμό για την εφαρμογή των άρθρων 107 και 108 της Συνθήκης, και ιδίως να καθορίζει τους όρους εφαρμογής του άρθρου 108, παράγραφος 3, και τις κατηγορίες ενισχύσεων που εξαιρούνται από τη διαδικασία αυτή και (β) του υπ' αριθμ. 994/98 Κανονισμού (ΕΚ) του Συμβουλίου της 7ης Μαΐου 1998 για την εφαρμογή των άρθρων 87 και 88 της συνθήκης για την ίδρυση της Ευρωπαϊκής Κοινότητας σε ορισμένες κατηγορίες οριζόντιων κρατικών ενισχύσεων.

⁴² Ο ΓΚΑΚ εφαρμόζεται σε όλους τους οικονομικούς κλάδους, εκτός από την αλιεία και τις υδατοκαλλιέργειες, τη γεωργία και τον άνθρακα, και εκτός από τις περιφερειακές ενισχύσεις στη χαλυβουργία, τη ναυπηγική βιομηχανία και τον τομέα των συνθετικών ινών, καθώς και στα καθεστώτα περιφερειακών ενισχύσεων που στοχεύουν σε συγκεκριμένους τομείς της οικονομικής δραστηριότητας (εκτός του τουρισμού). Δεν εφαρμόζεται σε δραστηριότητες που σχετίζονται με εξαγωγές ή που αποσκοπούν στην προτίμηση των εγχώριων έναντι των εισαγόμενων προϊόντων. Δεν εφαρμόζεται σε ενισχύσεις ad hoc προς μεγάλες επιχειρήσεις, με εξαίρεση τις περιφερειακές επενδύσεις και τις ενισχύσεις για την απασχόληση. Βλ. Ευρωπαϊκή Επιτροπή (2008), *Κοινωνική νομοθεσία περί κρατικών ενισχύσεων*, σελ. 21.

από τον ΓΚΑΚ κατηγορίες ενισχύσεων είναι οι ακόλουθες: (α) οι περιφερειακές ενισχύσεις, που χορηγούνται – στην παρούσα φάση - βάσει του χάρτη περιφερειακών ενισχύσεων της περιόδου 2007-2013, (β) οι ενισχύσεις προς ΜΜΕ για επενδύσεις και απασχόληση, (γ) οι ενισχύσεις για την ίδρυση μικρών επιχειρήσεων από γυναίκες επιχειρηματίες, (δ) οι ενισχύσεις για την προστασία του περιβάλλοντος, (ε) οι ενισχύσεις προς ΜΜΕ, (στ) οι ενισχύσεις με τη μορφή επιχειρηματικού κεφαλαίου, (ζ) οι ενισχύσεις για έρευνα και ανάπτυξη και την καινοτομία, (η) οι ενισχύσεις για επαγγελματική εκπαίδευση και (θ) οι ενισχύσεις για εργαζόμενους σε μειονεκτική θέση και για εργαζόμενους με αναπηρία.

- Ενισχύσεις που αφορούν συγκεκριμένους τομείς δραστηριοτήτων ή κλάδους για τους οποίους θεσπίζονται ειδικοί κανόνες, όπως η χαλυβουργία, η ναυπηγική βιομηχανία, η βιομηχανία συνθετικών ινών, η γεωργία, η δασοκομία, η αλιεία, οι υδατοκαλλιέργειες, οι μεταφορές, κ.ά.

Από τα παραπάνω διαπιστώνουμε ότι η Συνθήκη επιτρέπει κάποιες παρεκκλίσεις δεδομένου ότι οι κρατικές ενισχύσεις μπορεί να είναι ιδιαίτερα χρήσιμες για την υλοποίηση στόχων κοινού συμφέροντος, όπως η κοινωνική και περιφερειακή συνοχή, η απασχόληση, η αειφόρος ανάπτυξη, κ.ά., διορθώνουν “ανεπάρκειες της αγοράς”⁴³, αυξάνουν την αποτελεσματικότητά της και προωθούν την ανάπτυξη.

Η ύπαρξη των εξαιρέσεων από την αρχή του ασυμβίβαστου των κρατικών ενισχύσεων, στις οποίες αναφερθήκαμε παραπάνω, απαιτεί τον ορισμό μιας διαδικασίας ελέγχου και έγκρισης των κρατικών ενισχύσεων. Στο επόμενο κεφάλαιο περιγράφουμε αναλυτικά τη διαδικασία αυτή, η οποία αποτελεί συστατικό στοιχείο της πολιτικής ανταγωνισμού και αναγκαίο μέσο διασφάλισης του γνήσιου ανταγωνισμού και του ελεύθερου εμπορίου.

⁴³ Βλ. Σχέδιο Δράσης για τις Κρατικές Ενισχύσεις, Λιγότερες και καλύτερα στοχευμένες κρατικές ενισχύσεις: οδικός χάρτης για τη μεταρρύθμιση των κρατικών ενισχύσεων 2005 – 2009, COM(2005)107 τελικό, 07.06.2005., σελ. 8, όπου προσδιορίζονται οι αιτίες στις οποίες οφείλονται οι ανεπάρκειες ή αλλιώς δυσλειτουργίες της αγοράς. Ως αιτίες αναφέρονται εξωτερικοί παράγοντες-εξωτερικότητες, δημόσια αγαθά, ελλιπής ενημέρωση, προβλήματα συντονισμού, ύπαρξη ισχύος στην αγορά (π.χ. στην περίπτωση μονοπωλίου). Συμπληρωματικά βλ. Ευρωπαϊκή Επιτροπή-Γενική Διεύθυνση Ανταγωνισμού, *Κοινές αρχές για την οικονομική αξιολόγηση του συμβιβασμού των κρατικών ενισχύσεων δυνάμει του άρθρου 87 παρ. 3 της Συνθήκης*, σελ. 9-12.

Διαδικασία ελέγχου και έγκρισης των κρατικών ενισχύσεων

Ο έλεγχος των κρατικών ενισχύσεων αποτελεί σημαντικό μέρος της κοινοτικής πολιτικής του ανταγωνισμού, εμποδίζει τυχόν στρεβλώσεις του ανταγωνισμού που θα είχαν ιδιαίτερα αρνητικές συνέπειες για τους καταναλωτές, όπως αύξηση τιμών, χειροτέρευση ποιότητας αγαθών και υπηρεσιών και επιβράδυνση της καινοτομίας. Η διαδικασία του ελέγχου αποσκοπεί στο να διαπιστωθεί εάν ένα μέτρο συνιστά κρατική ενίσχυση κατά την έννοια του άρθρου 107 παράγραφος 1 της Συνθήκης. Εφόσον ένα μέτρο υπαχθεί στο πεδίο εφαρμογής του ανωτέρω άρθρου, τότε η Επιτροπή οφείλει να αξιολογήσει το συμβιβασμό του με βάση το άρθρο 107 παράγραφος 3.

Η σκοπιμότητα της θέσπισης του κοινοτικού ελέγχου των κρατικών ενισχύσεων είναι προφανής. Αν τα κράτη μέλη μπορούσαν να χορηγούν κάθε είδους οικονομικά βοηθήματα στις επιχειρήσεις που υπάγονται στη δικαιοδοσία τους, θα εμπόδιζαν τη λειτουργία της ενιαίας αγοράς, θα ακύρωναν πρακτικά τους υπόλοιπους κανόνες του ελεύθερου ανταγωνισμού και θα έδιναν τη δυνατότητα στις ενισχυόμενες επιχειρήσεις να αποφεύγουν την πίεση των ανταγωνιστών με αθέμιτο τρόπο.

Οι διατάξεις για τον έλεγχο των κρατικών ενισχύσεων είναι ποικίλες και βασίζονται στη Συνθήκη, το παράγωγο δίκαιο και τις δικαστικές αποφάσεις. Πιο συγκεκριμένα, ο έλεγχος του συμβιβασμού των κρατικών ενισχύσεων με την κοινή αγορά προβλέπεται στο άρθρο 108 της Συνθήκης και έχει εξειδικευθεί περαιτέρω στον Κανονισμό (ΕΚ) αριθ. 659/99⁴⁴ του Συμβουλίου, της 22ας Μαρτίου 1999, για τη θέσπιση λεπτομερών κανόνων εφαρμογής του άρθρου 93 της συνθήκης ΕΚ, ο οποίος υποστηρίζει την ερμηνεία και την εφαρμογή του εν λόγω άρθρου και εκδόθηκε βάσει της πρόβλεψης του άρθρου 109 της Συνθήκης για να κωδικοποιήσει τη σχετική νομολογία και να αυξήσει τη διαφάνεια και την ασφάλεια του δικαίου στον τομέα των κρατικών ενισχύσεων.

Στο κείμενο της Συνθήκης καθίσταται σαφές ότι ο διαρκής αυτόνομος διοικητικός έλεγχος των κρατικών ενισχύσεων ασκείται σε κοινοτικό και όχι σε εθνικό επίπεδο από την

⁴⁴ Κανονισμός (ΕΚ) αριθ. 659/1999 του Συμβουλίου, της 22ας Μαρτίου 1999, για τη θέσπιση λεπτομερών κανόνων εφαρμογής του άρθρου 93 της συνθήκης ΕΚ (ισχύουν άρθρο 108), *EE L 83 της 27.03.1999*. Για την εφαρμογή του εν λόγω Κανονισμού εκδόθηκε ο Κανονισμός (ΕΚ) αριθ. 794/2004 της Επιτροπής, της 21ης Απριλίου 2004, *EE L 140 της 30.04.2004*, σ. 1-134, ο οποίος θεσπίζει λεπτομερείς διατάξεις σχετικά με τη μορφή, το περιεχόμενο και τις λοιπές λεπτομέρειες των κοινοποιήσεων και ετήσιων εκθέσεων που προβλέπονται στον κανονισμό (ΕΚ) αριθ. 659/1999. Θεσπίζει επίσης διατάξεις για τον υπολογισμό των προθεσμιών που ισχύουν για όλες τις διαδικασίες οι οποίες αφορούν κρατικές ενισχύσεις, καθώς και του επιτοκίου ανάκτησης παράνομων ενισχύσεων και τροποποιήθηκε από τον Κανονισμό (ΕΚ) αριθ. 1627/2006.

Επιτροπή. Και αυτό συμβαίνει διότι εάν ο έλεγχος⁴⁵ των κρατικών ενισχύσεων αφήνονταν στη διακριτική ευχέρεια των κρατών μελών, θα υπήρχε ο κίνδυνος της σύγχυσης κριτή και κρινόμενου και θα υποβαθμίζονταν η σημασία της προάσπισης του κοινοτικού δημόσιου συμφέροντος για τη διατήρηση συνθηκών υγιούς και ανόθευτου ανταγωνισμού εντός της ενιαίας αγοράς.

Στο παρόν κεφάλαιο, θα προβούμε κατ' αρχήν στη διάκριση και διευκρίνιση των εννοιών της «υφιστάμενης» και της «νέας» κρατικής ενίσχυσης, στη συνέχεια θα παρουσιάσουμε τα είδη του ελέγχου, όπως αυτά αποτυπώνονται στο άρθρο 108 της Συνθήκης, τυχόν απαλλαγές, την εξέλιξη των διαδικασιών εξέτασης και ελέγχου των κρατικών ενισχύσεων και τέλος θα αναφερθούμε στο ρόλο των εθνικών αρχών και δικαστηρίων στην εξειδίκευση της πολιτικής των κρατικών ενισχύσεων.

Υφιστάμενη και νέα κρατική ενίσχυση

Ως υφιστάμενες ενισχύσεις⁴⁶ νοούνται οι κρατικές ενισχύσεις που ήταν σε εφαρμογή πριν την ένταξη ενός κράτους μέλους στην Ευρωπαϊκή Κοινότητα ή οι κατά προσήκοντα τρόπο κοινοποιηθείσες στην Επιτροπή κρατικές ενισχύσεις επί των οποίων η τελευταία δεν πρόβαλλε αντιρρήσεις.

Νέες κρατικές ενισχύσεις⁴⁷ θεωρούνται αυτές, οι οποίες τίθενται σε ισχύ / θεσπίζονται στην εσωτερική έννομη τάξη μετά την ένταξη του κράτους μέλους στην Ευρωπαϊκή Κοινότητα ή και μεταγενέστερες τροποποιήσεις υφιστάμενων.

Ο ανωτέρω εννοιολογικός διαχωρισμός είναι σημαντικός καθώς εφαρμόζονται διαφορετικές διατάξεις της Συνθήκης για τον έλεγχο κατά περίπτωση ενώ η υποχρέωση κοινοποίησης υφίσταται μόνο για τις νέες κρατικές ενισχύσεις και την τροποποίηση υφιστάμενων, όπως αναλύεται και παρακάτω.

Εξέταση υφιστάμενων ενισχύσεων βάσει του άρθρου 108 (παράγραφος 1) της Συνθήκης

Το άρθρο 108 παράγραφος 1 ορίζει ότι *η Επιτροπή, σε συνεργασία με τα κράτη μέλη, εξετάζει διαρκώς τα καθεστώτα ενισχύσεων που υφίστανται στα κράτη αυτά*. Πρόκειται

⁴⁵ Βασίλης Σ. Καραγιάννης (2006), *Κρατικές Ενισχύσεις, Κοινωνική & Εθνική ρύθμιση*, Νομική Βιβλιοθήκη, Αθήνα, σελ. 66.

⁴⁶ ό.π.

⁴⁷ ό.π., σελ. 67.

για ένα σύστημα ελέγχου, το οποίο εφαρμόζεται στις περιπτώσεις των ενισχύσεων που υπήρχαν πριν από τη δημιουργία της κοινής αγοράς ή ενισχύσεων που είχε ήδη εγκρίνει η Επιτροπή υπό την προϋπόθεση να μην έχουν υποστεί, μετά την έναρξη ισχύος της Συνθήκης, καμία μεταβολή όσον αφορά στο ανώτατο επιτρεπόμενο ποσό της ενίσχυσης ή της επένδυσης για την οποία παρέχεται η ενίσχυση, την ένταση της ενίσχυσης, τις προϋποθέσεις επιλεξιμότητας, κ.ά.

Η Επιτροπή διενεργεί την εξέταση σε συνεργασία με το ενδιαφερόμενο κράτος μέλος στηριζόμενη (α) στις ετήσιες εκθέσεις που τα κράτη μέλη είναι υποχρεωμένα να της υποβάλλουν, και (β) σε πολυμερείς συσκέψεις που πραγματοποιούνται ανα τακτά χρονικά διαστήματα.

Σύμφωνα με το άρθρο 18 του Κανονισμού (ΕΚ) αριθ. 659/99, εάν η Επιτροπή καταλήξει στο συμπέρασμα ότι ένα ισχύον καθεστώς ενισχύσεων δεν είναι -ή δεν είναι πλέον- συμβιβάσιμο προς την κοινή αγορά, απευθύνει στο ενδιαφερόμενο κράτος μέλος σύσταση με την οποία προτείνει τη θέσπιση των κατάλληλων μέτρων. Η σύσταση αυτή μπορεί να έχει ως περιεχόμενο:

1. την τροποποίηση επί της ουσίας του εν λόγω καθεστώτος ενισχύσεων ή
2. την εισαγωγή ορισμένων διαδικαστικών απαιτήσεων ή
3. την κατάργηση του εν λόγω καθεστώτος ενισχύσεων.

Αν διαπιστώσει ότι οι ενισχύσεις δεν είναι συμβατές με την κοινή αγορά, κινεί διαδικασία επί παραβάσει, ήτοι την επίσημη διαδικασία έρευνας που προβλέπεται στο άρθρο 108 παράγραφος 2.

Αντιμετώπιση νέων ενισχύσεων βάσει του άρθρου 108 (παράγραφος 3) της Συνθήκης

Η διαδικασία για τον έλεγχο των νέων ενισχύσεων προβλέπεται στο άρθρο 108 παράγραφος 3. Εκεί αναφέρεται ότι *η Επιτροπή ενημερώνεται εγκαίρως περί των σχεδίων που αποβλέπουν να θεσπίσουν ή να τροποποιήσουν τις ενισχύσεις, ώστε να δύναται να υποβάλει τις παρατηρήσεις της. Αν κρίνει ότι σχέδιο ενίσχυσεως δεν συμβιβάζεται με την εσωτερική αγορά, κατά το άρθρο 107, κινεί αμελλητί τη διαδικασία που προβλέπεται από την προηγούμενη παράγραφο. Το ενδιαφερόμενο κράτος μέλος*

δεν δύναται να εφαρμόσει τα σχεδιαζόμενα μέτρα πριν η Επιτροπή καταλήξει σε τελική απόφαση.

Από τα ανωτέρω συνάγεται ότι το καθεστώς⁴⁸ που ισχύει για τις νέες κρατικές ενισχύσεις στηρίζεται σε ένα σύστημα ελέγχων διενεργούμενων εκ των προτέρων, το οποίο παρέχει στην Επιτροπή τη δυνατότητα να κρίνει κατά πόσον οι ενισχύσεις, τις οποίες σκοπεύουν να χορηγήσουν τα κράτη μέλη είναι δυνατό να υπαχθούν σε κάποια από τις εξαιρέσεις που προβλέπονται στο άρθρο 107 παράγραφοι 2 και 3. Αν μία ενίσχυση δεν εμπίπτει σε καμία από τις κατηγορίες ενισχύσεων που προβλέπονται στο άρθρο 107 παράγραφος 2, ούτε είναι δυνατό να επιτραπεί από την Επιτροπή κατ' εφαρμογή του άρθρου 107 παράγραφος 3, τότε συνάγεται ότι η ενίσχυση είναι ασυμβίβαστη με την κοινή αγορά. Η αρχή του εκ των προτέρων ελέγχου⁴⁹, η οποία καθιερώνεται στο άρθρο 108 παράγραφος 3, προϋποθέτει, ειδικότερα, ότι η Επιτροπή ενημερώνεται εγκαίρως για τα διάφορα σχέδια ενισχύσεων⁵⁰, δηλαδή πριν αυτά τεθούν σε εφαρμογή. Οι νέες ενισχύσεις (και οι τροποποιήσεις υφιστάμενων) πρέπει να κοινοποιούνται στην Επιτροπή όσο βρίσκονται ακόμη στο στάδιο του σχεδιασμού και επομένως όσο είναι ακόμη δυνατή η προσαρμογή τους με βάση ενδεχόμενες παρατηρήσεις της Επιτροπής. Προκειμένου το σύστημα του εκ των προτέρων ελέγχου να καταστεί πιο αποτελεσματικό, η υποχρέωση κοινοποίησης συμπληρώνεται από μία ακόμη ρύθμιση, από την απαγόρευση της υλοποίησης των σχεδίων κρατικών ενισχύσεων (ρήτρα αναστολής) προτού αυτά λάβουν την έγκριση της Επιτροπής, είτε ρητά, είτε έμμεσα έπειτα από την ολοκλήρωση της επίσημης διαδικασίας έρευνας για την οποία γίνεται λόγος παρακάτω.

Για την κοινοποίηση των σχεδίων ενισχύσεων το κράτος μέλος πρέπει να χρησιμοποιήσει το έντυπο⁵¹ κοινοποίησης που έχει καταρτίσει για το σκοπό αυτό η Επιτροπή. Η Επιτροπή μπορεί, εφόσον το κρίνει σκόπιμο, να ζητήσει διευκρινίσεις και συμπληρωματικά στοιχεία, τα οποία το εκάστοτε κράτος μέλος οφείλει να παράσχει

⁴⁸ Ευρωπαϊκή Επιτροπή (1997), *Νομοθεσία περί ανταγωνισμού στις Ευρωπαϊκές Κοινότητες, Τόμος ΙΙΒ Επεξήγηση των κανόνων που διέπουν τις κρατικές ενισχύσεις*, Υπηρεσία Επισήμων Εκδόσεων των Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων, Λουξεμβούργο, σελ. 35.

⁴⁹ ό.π.

⁵⁰ Η έννοια του σχεδίου ενίσχυσης αντιδιαστέλλεται προς εκείνη της υφιστάμενης ενίσχυσης, για την οποία έγινε λόγος παραπάνω.

⁵¹ Για την κοινοποίηση χρησιμοποιείται έντυπο που περιλαμβάνεται στο παράρτημα Ι, μέρος Ι του Κανονισμού (ΕΚ) αριθ. 794/2004. Η διαδικασία κοινοποίησης ενός σχεδίου κρατικής ενίσχυσης γίνεται από 1ης Ιανουαρίου 2006 ηλεκτρονικά. Λεπτομερείς ρυθμίσεις για την ηλεκτρονική διαβίβαση των κοινοποιήσεων κρατικών ενισχύσεων, περιλαμβανομένων των διευθύνσεων, καθώς και ρυθμίσεις για την προστασία των εμπιστευτικών πληροφοριών ορίζονται στην Επίσημη Εφημερίδα C 237 της 27.09.2005. Ένα ειδικό λογισμικό («SANI») έχει τεθεί στη διάθεση των κρατών μελών για να διευκολύνει και να επιταχύνει τη διαδικασία κοινοποίησης.

εντός προθεσμίας. Η Επιτροπή⁵² πρέπει εν συνεχεία να προβεί εντός δύο μηνών στην εξέταση του κοινοποιηθέντος σχεδίου ενίσχυσης. Μετά το πέρας του διμήνου, η Επιτροπή δύναται να αποφασίσει να μην εγείρει αντίρρηση κατά του κοινοποιηθέντος σχεδίου ενίσχυσης ή να μην αντιδράσει καθόλου ή, τέλος, να αποφασίσει να κινήσει τη διαδικασία που προβλέπεται στο άρθρο 108 παράγραφος 2.

Εφαρμογή των κανόνων απαλλαγής της κοινοποίησης στην Επιτροπή των ενισχύσεων κατά κατηγορία (Γενικός Απαλλακτικός Κανονισμός)

Και ενώ στο άρθρο 108 παράγραφος 3 της Συνθήκης και το άρθρο 2 του Κανονισμού (ΕΚ) αριθ. 659/99, ορίζεται ότι κάθε σχέδιο χορήγησης - εκτός εάν προβλέπεται κάτι διαφορετικό σε οποιοδήποτε κανονισμό που εκδίδεται κατ' εφαρμογή του άρθρου 109 της Συνθήκης ή οποιαδήποτε άλλη σχετική διάταξη της Συνθήκης - πρέπει να κοινοποιείται εγκαίρως στην Επιτροπή από το ενδιαφερόμενο κράτος μέλος, ορισμένες κατηγορίες ενισχύσεων έχουν χαρακτηριστεί ως συμβατές με την κοινή αγορά και δεν πρέπει να κοινοποιούνται, όπως απαιτεί το άρθρο 108 παράγραφος 3 της Συνθήκης. Το κράτος μέλος καλείται, αντί της κοινοποίησης, να υποβάλει στην Επιτροπή συνοπτική περιγραφή του μέτρου ενίσχυσης εντός 20 εργάσιμων ημερών αφότου τεθεί σε ισχύ το μέτρο και έχει την υποχρέωση να δημοσιεύει στο Διαδίκτυο το πλήρες κείμενο του σχετικού μέτρου και να το διατηρεί καθ' όλη τη διάρκεια ισχύος του μέτρου.

Για τις ειδικές αυτές κατηγορίες, έχουν εκδοθεί, δυνάμει του Κανονισμού (ΕΚ) αριθ. 994/98 του Συμβουλίου της 7ης Μαΐου 1998 για την εφαρμογή των άρθρων 92 και 93 της συνθήκης για την ίδρυση της Ευρωπαϊκής Κοινότητας σε ορισμένες κατηγορίες οριζόντιων κρατικών ενισχύσεων, κανονισμοί απαλλαγής κατά κατηγορία, ήτοι για τις:

α) ενισχύσεις για:

- i) μικρές και μεσαίες επιχειρήσεις,
- ii) έρευνα και ανάπτυξη,
- iii) προστασία του περιβάλλοντος,
- iv) απασχόληση και κατάρτιση

⁵² Ευρωπαϊκή Επιτροπή (1997), *Νομοθεσία περί ανταγωνισμού στις Ευρωπαϊκές Κοινότητες, Τόμος IIB Επεξήγηση των κανόνων που διέπουν τις κρατικές ενισχύσεις*, Υπηρεσία Επισήμων Εκδόσεων των Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων, Λουξεμβούργο, σελ. 39.

β) ενισχύσεις που είναι σύμφωνες με το χάρτη που έχει εγκρίνει η Επιτροπή για κάθε κράτος μέλος όσον αφορά τη χορήγηση περιφερειακών ενισχύσεων.

Στους κανονισμούς αυτούς καθορίζονται: α) ο σκοπός των ενισχύσεων, β) οι κατηγορίες δικαιούχων, γ) τα όρια τα εκφραζόμενα είτε ως εντάσεις ενίσχυσης σε σχέση με το σύνολο του αποδεκτού κόστους είτε ως ανώτατα ποσά, δ) οι όροι σχετικά με τη σώρευση των ενισχύσεων, ε) οι προϋποθέσεις ελέγχου και στ) λοιποί άλλοι όροι. Οι κανονισμοί απαλλαγής κατά κατηγορία ενοποιήθηκαν, απλουστεύθηκαν και αντικαταστάθηκαν από τον Κανονισμό (ΕΚ) αριθ. 800/2008 της Επιτροπής, για τον οποίο όμως έγινε λόγος νωρίτερα.

Επίσης άλλη μία κατηγορία ενισχύσεων που εξαιρείται κοινοποίησης, σύμφωνα με τα οριζόμενα στο άρθρο 2 του Κανονισμού (ΕΚ) αριθ. 994/98, είναι οι ενισχύσεις μικρού ύψους [ενισχύσεις ήσσονος σημασίας (de minimis)], οι οποίες στις περισσότερες περιπτώσεις, δεν έχουν δυνητικές συνέπειες για τον ανταγωνισμό και τις συναλλαγές μεταξύ κρατών μελών. Ως εκ τούτου, η Επιτροπή θεωρεί ότι οι ενισχύσεις αυτές δεν εμπíπτουν στο πεδίο εφαρμογής του άρθρου 107 παράγραφος 1 της Συνθήκης και δε χρειάζεται να κοινοποιούνται στην Επιτροπή εκ των προτέρων.

Οι κανονισμοί σχετικά με εξαιρέσεις κατά κατηγορίες αυξάνουν τη διαφάνεια και την ασφάλεια δικαίου, απλουστεύουν τη διοικητική διαχείριση, χωρίς να εξασθενεί ο έλεγχος της Επιτροπής, μπορούν να εφαρμοστούν άμεσα από τα εθνικά δικαστήρια και ορίζουν τις υποχρεώσεις τόσο της Επιτροπής όσο και των κρατών μελών. Οι υποχρεώσεις αυτές περιλαμβάνουν:

- Κάθε πέντε χρόνια, η Επιτροπή υποβάλλει στο Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο και το Συμβούλιο έκθεση⁵³ σχετικά με την εφαρμογή του Κανονισμού (ΕΚ) αριθ. 994/98.
- Τα κράτη μέλη πρέπει να αποστέλλουν στην Επιτροπή σύνοψη των πληροφοριών σχετικά με τα καθεστώτα ενίσχυσης ή περιπτώσεις μεμονωμένων ενισχύσεων αμέσως μετά την έναρξη εφαρμογής των καθεστώτων αυτών.

⁵³ Στην Έκθεση της Επιτροπής στο Συμβούλιο και το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο, της 21ης Δεκεμβρίου 2006, με τίτλο «Έκθεση αξιολόγησης για την εφαρμογή του κανονισμού (ΕΚ) αριθ. 994/98, της 7ης Μαΐου 1998, για την εφαρμογή των άρθρων 87 (πρώην άρθρο 92) και 88 (πρώην άρθρο 93) της συνθήκης ΕΚ σε ορισμένες κατηγορίες οριζόντιων κρατικών ενισχύσεων» σημειώνεται ότι η εφαρμογή των κανονισμών απαλλαγής κατά κατηγορία έχει θετικά αποτελέσματα. Η έκθεση αναφέρει ότι η χρήση των κανονισμών απαλλαγής ποικίλλει σημαντικά ανάλογα με τους στόχους και ανάλογα με τα κράτη μέλη και ότι ορισμένα κράτη μέλη συνεχίζουν να κοινοποιούν τις ενισχύσεις που θα μπορούσαν να χορηγήσουν στο πλαίσιο ενός κανονισμού απαλλαγής κατά κατηγορία.

- Τα κράτη μέλη πρέπει να καταγράφουν, να συγκεντρώνουν όλες τις πληροφορίες σχετικά με την εφαρμογή των εξαιρέσεων ανά κατηγορία και να υποβάλουν ετήσια έκθεση στην Επιτροπή σχετικά.

Διαδικασία επί παραβάσει βάσει του άρθρου 108 (παράγραφος 2) της Συνθήκης

Στο άρθρο 108 παράγραφος 2 περιγράφεται η επίσημη διαδικασία έρευνας στην οποία μπορεί να οδηγήσει τόσο ο διαρκής κατασταλτικός έλεγχος της παραγράφου 1 όσο και ο προληπτικός έλεγχος της παραγράφου 3.

Η συγκεκριμένη διαδικασία τίθεται σε εφαρμογή κάθε φορά που η Επιτροπή έχει αμφιβολία σχετικά με το αν μία ενίσχυση συμβιβάζεται με την κοινή αγορά. Πρόκειται για μία εξεταστική διαδικασία⁵⁴, η οποία ενεργοποιείται με τη δημοσίευση λεπτομερούς ανακοίνωσης στην Επίσημη Εφημερίδα των Ευρωπαϊκών Εκδόσεων, σειρά C, καθώς και την έγγραφη ειδοποίηση του κράτους μέλους, ούτως ώστε αυτό να μπορέσει να υποβάλει τις παρατηρήσεις του γραπτώς και, στη συνέχεια, κατά τις τυχόν συναντήσεις με υπαλλήλους των αρμόδιων υπηρεσιών. Με αυτό τον τρόπο, η Επιτροπή παρέχει τη δυνατότητα στους λοιπούς ενδιαφερόμενους, όπως είναι τα υπόλοιπα κράτη μέλη, η επιχείρηση για την οποία προορίζεται η ενίσχυση, οι επιχειρήσεις που την ανταγωνίζονται, να υποβάλουν τυχόν παρατηρήσεις τους.

Η Επιτροπή εκδίδει στη συνέχεια οριστική απόφαση, η οποία ενδέχεται να είναι *αρνητική* (οπότε η εφαρμογή της ενίσχυσης απαγορεύεται), *θετική* (οπότε επιτρέπεται η εφαρμογή της ενίσχυσης), ή *θετική με την επιφύλαξη της τήρησης ορισμένων όρων* (οπότε η εφαρμογή της ενίσχυσης επιτρέπεται μόνον εφόσον πληρούνται οι συγκεκριμένοι όροι) και δημοσιεύεται στην Επίσημη Εφημερίδα των Ευρωπαϊκών Εκδόσεων.

Στην περίπτωση που η Επιτροπή εκδώσει μία θετική υπό όρους απόφαση⁵⁵, προσδιορίζεται η προθεσμία εντός της οποίας το οικείο κράτος μέλος υποχρεούται να συμμορφωθεί προς αυτήν. Εάν το κράτος μέλος δε θεσπίσει έγκαιρα τα μέτρα που είναι αναγκαία για το σκοπό αυτό, η Επιτροπή δύναται, πάντα σύμφωνα με το άρθρο 108

⁵⁴ Ευρωπαϊκή Επιτροπή (1997), *Νομοθεσία περί ανταγωνισμού στις Ευρωπαϊκές Κοινότητες, Τόμος IIB Επεξήγηση των κανόνων που διέπουν τις κρατικές ενισχύσεις*, Υπηρεσία Επίσημων Εκδόσεων των Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων, Λουξεμβούργο, σελ. 41.

⁵⁵ ό.π. σελ. 42.

παράγραφος 2, να προσφύγει απευθείας στο Δικαστήριο επιδιώκοντας στην καταδίκη του εν λόγω κράτους μέλους για παραβίαση υποχρεώσεων που απορρέουν από τη Συνθήκη.

Στην περίπτωση που η Επιτροπή αποφασίσει να μην εγείρει αντιρρήσεις, επιτρέπεται η εφαρμογή του συγκεκριμένου μέτρου ενίσχυσης.

Σύμφωνα με το άρθρο 14 του Κανονισμού (ΕΚ) αριθ. 659/1999, σε περίπτωση αρνητικής απόφασης για υπόθεση παράνομων ενισχύσεων, η Επιτροπή εκδίδει απόφαση βάσει της οποίας το κράτος μέλος υποχρεούται να λάβει όλα τα αναγκαία μέτρα για την ανάκτηση της ενίσχυσης από τον δικαιούχο.

Η αποτελεσματικότητα και η αξιοπιστία του ελέγχου των κρατικών ενισχύσεων⁵⁶ προϋποθέτει ορθή εφαρμογή των αποφάσεων της Επιτροπής, ιδίως όσον αφορά την ανάκτηση των παράνομων και ασυμβίβαστων κρατικών ενισχύσεων. Ωστόσο από την υπάρχουσα πρόσφατη εμπειρία προκύπτει ότι η εφαρμογή των αποφάσεων ανάκτησης από τα κράτη μέλη δεν είναι ικανοποιητική και, επιπλέον, ότι οι υπό όρους και οι θετικές αποφάσεις δεν εφαρμόζονται σωστά σε ορισμένες περιπτώσεις.

Εξέλιξη των διαδικασιών εξέτασης και ελέγχου των κρατικών ενισχύσεων

Έχοντας ως σημείο εκκίνησης το κείμενο της Συνθήκης, τις υποχρεώσεις που απορρέουν από αυτό, τους Κανονισμούς, οι οποίοι έχουν εκδοθεί για το θέμα του ελέγχου των κρατικών ενισχύσεων και έχοντας υπόψη τη σωρευθείσα εμπειρία, η Επιτροπή υιοθέτησε δέσμη μέτρων που εντάσσονται στο ευρύτερο πλαίσιο στρατηγικής για την απλούστευση των διαδικασιών εξέτασης και ελέγχου των κρατικών ενισχύσεων. Μέρος αυτής της δέσμης μέτρων ήταν το Σχέδιο Δράσης για τις κρατικές ενισχύσεις και ο Γενικός Κανονισμός Απαλλαγής κατά Κατηγορία, στα οποία αναφερθήκαμε στο κεφάλαιο 2. Σε συνέχεια του Σχεδίου Δράσης, η Επιτροπή εξέδωσε Ανακοίνωση⁵⁷ σχετικά με μια απλοποιημένη διαδικασία για την εξέταση ορισμένων κατηγοριών κρατικών ενισχύσεων. Η απλοποιημένη διαδικασία που θεσπίζεται με τη συγκεκριμένη ανακοίνωση έχει ως στόχο να καταστήσει τον κοινοτικό έλεγχο των κρατικών

⁵⁶ Βλ. Σχέδιο Δράσης για τις Κρατικές Ενισχύσεις, Λιγότερες και καλύτερα στοχευμένες κρατικές ενισχύσεις: οδικός χάρτης για τη μεταρρύθμιση των κρατικών ενισχύσεων 2005 – 2009, COM(2005)107 τελικό, 07.06.2005, σελ. 15 και την Ανακοίνωση της Επιτροπής για μια αποτελεσματική εφαρμογή των αποφάσεων της Επιτροπής με τις οποίες τα κράτη μέλη διατάσσονται να ανακτήσουν παράνομες και ασυμβίβαστες κρατικές ενισχύσεις, 2007/C 272/05.

⁵⁷ Ανακοίνωση της Επιτροπής σχετικά με απλοποιημένη διαδικασία για την εξέταση ορισμένων κατηγοριών κρατικών ενισχύσεων Επίσημη Εφημερίδα C 136, 16.6.2009.

ενισχύσεων περισσότερο διαφανή και αποτελεσματικό. Η ανακοίνωση διευκρινίζει ποιες κατηγορίες⁵⁸ ενισχύσεων εμπίπτουν στην απλοποιημένη διαδικασία και προβλέπει την υποχρέωση επαφών μεταξύ του κράτους μέλους και της Επιτροπής πριν από την κοινοποίηση, καθώς και τη δημοσίευση περίληψης της κοινοποίησης στο δικτυακό τόπο της Επιτροπής.

Επίσης, μέρος της προαναφερθείσας δέσμης μέτρων για την απλούστευση των διαδικασιών εξέτασης και ελέγχου των κρατικών ενισχύσεων είναι και η Ανακοίνωση⁵⁹ της Επιτροπής σχετικά με την εφαρμογή της νομοθεσίας περί κρατικών ενισχύσεων από τα εθνικά δικαστήρια. Σκοπός της Ανακοίνωσης είναι να ενισχυθεί η συνεργασία Επιτροπής και εθνικών δικαστηρίων, να ενημερωθούν τα εθνικά δικαστήρια και κάθε ενδιαφερόμενος για τα διαθέσιμα μέσα παροχής έννομης προστασίας σε περίπτωση παράβασης των κανόνων περί κρατικών ενισχύσεων και να υποστηριχθεί η πρακτική εφαρμογή αυτών των κανόνων.

Όπως είναι γνωστό, η Επιτροπή⁶⁰ έχει, εκτός από την ευρεία αρμοδιότητα ελέγχου των κρατικών ενισχύσεων, τη γενική αρμοδιότητα να μεριμνά για την εφαρμογή της Συνθήκης και των διατάξεων του παράγωγου κοινοτικού δικαίου. Ο όγκος των υποθέσεων στον οποίο πρέπει να ανταπεξέλθει είναι μεγάλος. Οι Κανονισμοί που έχουν εκδοθεί σχετικά με το κοινοτικό δίκαιο του ανταγωνισμού, την έχουν επιφορτίσει με μία σειρά από επιπρόσθετες υποχρεώσεις, αρμοδιότητες και εξουσίες. Στο πλαίσιο αυτό, το βάρος της εφαρμογής των διατάξεων για τις κρατικές ενισχύσεις έχει αρχίσει να μετατοπίζεται στα εθνικά δικαστήρια.

Από την προαναφερθείσα Ανακοίνωση, αξίζει να υπογραμμισθούν τα ακόλουθα σημεία, στα οποία και οριοθετείται το πεδίο δράσης των εθνικών δικαστηρίων:

- Τα εθνικά δικαστήρια έχουν αρμοδιότητα να ερμηνεύουν την έννοια της κρατικής ενίσχυσης, όπως και η Επιτροπή.
- Εάν υπάρχουν αμφιβολίες σχετικά με το αν ένα μέτρο συνιστά κρατική ενίσχυση, τα εθνικά δικαστήρια μπορούν να ζητήσουν γνωμοδότηση της Επιτροπής.

⁵⁸ Κατηγορία 1: Τα μέτρα ενισχύσεων που εμπίπτουν στα τμήματα «συνήθους αξιολόγησης» των υφιστάμενων πλαισίων ή κατευθυντήριων γραμμών/ Κατηγορία 2: Μέτρα που ανταποκρίνονται στην πάγια πρακτική λήψης αποφάσεων της Επιτροπής (δηλ. μέτρα ενισχύσεων των οποίων τα χαρακτηριστικά αντιστοιχούν σε αυτά που εγκρίθηκαν στις τουλάχιστον τρεις προηγούμενες αποφάσεις της Επιτροπής και που μπορούν επομένως να αξιολογηθούν αμέσως βάσει αυτής της καθιερωμένης πρακτικής λήψης αποφάσεων της Επιτροπής)/ Κατηγορία 3: Παράταση ή επέκταση υπαρχόντων καθεστώτων.

⁵⁹ Ανακοίνωση της Επιτροπής σχετικά με την εφαρμογή της νομοθεσίας περί κρατικών ενισχύσεων από τα εθνικά δικαστήρια, Επίσημη Εφημερίδα ΕΕ [ΕΕ 2009 C 85/1].

⁶⁰ Συνοδινός Χ. Π. (1998), *Οι κρατικές ενισχύσεις υπό τον έλεγχο του κοινοτικού δικαίου*, Εκδόσεις Αντ. Ν. Σάκκουλα, Αθήνα, σελ. 70-71.

- Το εθνικό δικαστήριο είναι αναρμόδιο να κηρύξει άκυρες πράξεις κοινοτικών οργάνων σχετικά με την υπαγωγή ενός μέτρου σε καθεστώς εγκεκριμένων ενισχύσεων.
- Τα εθνικά δικαστήρια δεν είναι αρμόδια να κρίνουν εάν ένα μέτρο κρατικής ενίσχυσης συμβιβάζεται με τις διατάξεις του άρθρου 107 παράγραφος 2 ή 3 της Συνθήκης. Η εκ παραλλήλου εφαρμογή⁶¹ του άρθρου 107 της Συνθήκης από την Επιτροπή και τα εθνικά Δικαστήρια θα κινδύνευε να ανατρέψει τη συνοχή, τον ενιαίο χαρακτήρα και την αποτελεσματικότητα της κοινοτικής πολιτικής στον τομέα της καταπολέμησης των κρατικών ενισχύσεων.
- Σε περίπτωση που μία ενίσχυση έχει χορηγηθεί παράνομα, το εθνικό δικαστήριο πρέπει να διατάξει την επιστροφή της παράνομης κρατικής ενίσχυσης από τον αποδέκτη.
- Τα εθνικά δικαστήρια οφείλουν να εφαρμόζουν τη ρήτρα αναστολής και να προστατεύουν τα δικαιώματα των ιδιωτών σε περίπτωση χορήγησης παράνομων κρατικών ενισχύσεων.
- Τα εθνικά δικαστήρια οφείλουν να συνδράμουν την Επιτροπή κατά την εκτέλεση των καθηκόντων της σε ό,τι αφορά στην εφαρμογή της κοινοτικής νομοθεσίας των κρατικών ενισχύσεων.

Ολοκληρώνοντας το θέμα της εξέλιξης των διαδικασιών εξέτασης και ελέγχου των κρατικών ενισχύσεων, θα πρέπει να συμπληρώσουμε ότι στην ίδια κατεύθυνση με το Σχέδιο Δράσης και τις προαναφερθείσες Ανακοινώσεις κινείται και ο Κώδικας⁶² βέλτιστων πρακτικών για τη διεξαγωγή διαδικασιών που αφορούν στους ελέγχους των κρατικών ενισχύσεων με τον οποίο η Επιτροπή επαναλαμβάνει τη δέσμευσή της για αποτελεσματικότερες και απλούστερες διαδικασίες στον τομέα των κρατικών ενισχύσεων. Ο κώδικας βέλτιστων πρακτικών έχει ως στόχο να βελτιώσει τη διαδικασία εξέτασης των κρατικών ενισχύσεων με την παροχή καθοδήγησης και την καλλιέργεια πνεύματος καλύτερης συνεργασίας και αμοιβαίας κατανόησης μεταξύ των υπηρεσιών της Επιτροπής, των αρχών των κρατών μελών και των νομικών και επιχειρηματικών

⁶¹ Συνοδινός Χ. Π. (1998), *Οι κρατικές ενισχύσεις υπό τον έλεγχο του κοινοτικού δικαίου*, Εκδόσεις Αντ. Ν. Σάκκουλα, Αθήνα, σελ. 73.

⁶² Κώδικας βέλτιστων πρακτικών για τη διεξαγωγή διαδικασιών που αφορούν τον έλεγχο των κρατικών ενισχύσεων, Επίσημη Εφημερίδα C 136, 16.6.2009.

κύκλων μέσω συχνότερων επαφών πριν από την κοινοποίηση ενός μέτρου και καλύτερη πληροφόρηση των ενδιαφερομένων μερών καθ' όλη τη διάρκεια της διαδικασίας ελέγχου των κρατικών ενισχύσεων. Ο κώδικας βέλτιστων πρακτικών εφαρμόζεται στις ενισχύσεις, οι οποίες δεν εμπίπτουν στο γενικό κανονισμό εξαιρέσεως ανά κατηγορία ή δεν καλύπτονται από την προαναφερθείσα απλοποιημένη διαδικασία εξέτασης των κρατικών ενισχύσεων.

Στο κεφάλαιο που ακολουθεί, εξετάζεται το θέμα της χορήγησης των κρατικών ενισχύσεων προκειμένου να επιτευχθούν οι στόχοι της ευρωπαϊκής περιφερειακής πολιτικής που συγκεφαλαιώνονται στην οικονομική, κοινωνική και εδαφική συνοχή και παρουσιάζονται ως ένα μέσο για τη μείωση των ανισοτήτων στο σύνολο της Ευρωπαϊκής Ένωσης ή/και στο εσωτερικό των κρατών μελών, προωθώντας την οικονομική και κοινωνική ανάπτυξη.

Οι κρατικές ενισχύσεις στο πλαίσιο της περιφερειακής ανάπτυξης

Το άρθρο 3 της Συνθήκης ορίζει ότι ένας από τους στόχους της ΕΕ είναι η προαγωγή της οικονομικής, κοινωνικής και εδαφικής συνοχής και της αλληλεγγύης μεταξύ των κρατών μελών. Η οικονομική και κοινωνική συνοχή, όπως αυτή ορίζεται στο άρθρο 174 της Συνθήκης, είναι παράγοντας σταθερότητας, απαραίτητη προϋπόθεση για την αρμονική ανάπτυξη του συνόλου της Κοινότητας και επιτυγχάνεται με τη μείωση των διαφορών μεταξύ των επιπέδων ανάπτυξης των διάφορων περιοχών, τη μείωση των ανισοτήτων στο εισόδημα και την απασχόληση που μπορεί να οφείλονται σε ανεπάρκεια υποδομών, ανθρώπινου κεφαλαίου, καινοτομικής ικανότητας, περιορισμένων εργασιακών δεξιοτήτων, γεωγραφικών χαρακτηριστικών που ενδεχομένως περιορίζουν την ανάπτυξη, κ.ά..

Οι περιφερειακές ανισότητες ⁶³ που εκδηλώνονται συνήθως με τη μορφή άνισων κοινωνικών και οικονομικών ευκαιριών και έντονων διαφορών στα επίπεδα ευημερίας μεταξύ των περιοχών μιας χώρας ή μιας ευρύτερης περιοχής (π.χ. της Ευρωπαϊκής Ένωσης) αποτελούν τον κύριο λόγο για την άσκηση περιφερειακής πολιτικής. Θα πρέπει ωστόσο να σημειωθεί⁶⁴ ότι η οργανωμένη πολιτεία δεν παρεμβαίνει λόγω ανθρωπιστικής ευαισθησίας όσων ασκούν πολιτική αλλά εξαιτίας της ανάγκης να εξασφαλίσουν συνθήκες σταθερότητας στο κοινωνικό επίπεδο και συνθήκες ανάπτυξης στο οικονομικό επίπεδο. Τα περισσότερα επιχειρήματα υπέρ της αναγκαιότητας άσκησης περιφερειακών πολιτικών συσχετίζονται λιγότερο με το κριτήριο της ισότητας και περισσότερο με το κριτήριο της συνολικής αποτελεσματικότητας της οικονομίας.

Εντούτοις, για να επιτευχθεί οικονομική και κοινωνική συνοχή, η ΕΕ έχει σχεδιάσει, αναπτύξει και υλοποιεί την περιφερειακή της πολιτική ως εξής: αφενός επιδιώκει το συντονισμό της περιφερειακής πολιτικής σε εθνικό και κοινοτικό επίπεδο και αφετέρου μεριμνά για τη συντονισμένη χρήση χρηματοοικονομικών μέσων, γνωστών ως διαρθρωτικών ταμείων, μέσω των οποίων μεταβιβάζονται κεφάλαια από τις πλουσιότερες προς τις πτωχότερες περιοχές της ΕΕ με στόχο την οικονομική και κοινωνική συνοχή.

⁶³ Πετράκος Γ. & Ψυχάρης Γ. (2004), *Περιφερειακή Ανάπτυξη στην Ελλάδα*, Εκδόσεις Κριτική, Αθήνα, σελ. 179.

⁶⁴ ό.π.

Μία αποτίμηση της πολιτικής συνοχής της ΕΕ περιλαμβάνεται στην πέμπτη έκθεση⁶⁵ της Επιτροπής για την οικονομική, κοινωνική και εδαφική συνοχή που δημοσιεύθηκε το Νοέμβριο του 2010 και καταδεικνύει ότι η πολιτική συνοχής της ΕΕ, κατά το διάστημα 2000-2006, συνέβαλε σημαντικά στην ανάπτυξη και την ευημερία και προώθησε την ισορροπημένη ανάπτυξη στην Ένωση μέσω της δημιουργίας νέων θέσεων εργασίας, προώθησε την έρευνα, ενίσχυσε την προσπελασιμότητα και συνέβαλε στη βελτίωση των περιβαλλοντικών συνθηκών.

Ωστόσο, παρά τα επιτεύγματα αυτά, εξακολουθούν να υπάρχουν μεγάλες οικονομικές διαφορές μεταξύ των περιφερειών της ΕΕ⁶⁶. Δεδομένων μάλιστα των σημαντικών οικονομικών και κοινωνικών εξελίξεων τα τελευταία χρόνια, η πολιτική συνοχής καλείται να αντιμετωπίσει νέες προκλήσεις, να θέσει αυστηρότερες προϋποθέσεις και κίνητρα ώστε να εξασφαλιστεί η αποτελεσματική χρήση των κονδυλίων που προορίζονται για την υλοποίησή της και να δώσει μεγαλύτερη έμφαση στα αποτελέσματα.

Στο κεφάλαιο αυτό γίνεται αναφορά στα χρηματοδοτικά μέσα, τα οποία διαθέτει και αξιοποιεί η ΕΕ προκειμένου να ασκήσει την περιφερειακή πολιτική με στόχο την επίτευξη της κοινωνικής και οικονομικής συνοχής, στη διαδικασία συντονισμού κατά το σχεδιασμό αναπτυξιακών προγραμμάτων σε επίπεδο χώρας και περιφέρειας, στα αναπτυξιακά προγράμματα της χώρας μας που υλοποιούνται την τρέχουσα προγραμματική περίοδο (2007-2013) και στην παρουσίαση επιλεγμένων δράσεων κρατικών ενισχύσεων που συγχρηματοδοτούνται από τα διαρθρωτικά ταμεία στο πλαίσιο άσκησης περιφερειακής πολιτικής από τα κράτη μέλη. Το κεφάλαιο αυτό ολοκληρώνεται με την παράθεση των κύριων διαπιστώσεων, εν είδει αποτίμησης, που προκύπτουν από την αποδελτίωση/ μελέτη κύριων δράσεων κρατικών ενισχύσεων που χρηματοδοτούνται από τα διαρθρωτικά ταμεία που παρουσιάζονται νωρίτερα.

Περιφερειακή πολιτική της ΕΕ

Ξεκινώντας από το πρώτο σκέλος της περιφερειακής πολιτικής της ΕΕ που αφορά στο συντονισμό της περιφερειακής πολιτικής σε εθνικό και κοινοτικό επίπεδο, θα πρέπει να

⁶⁵ Ευρωπαϊκή Επιτροπή (2010), *5η έκθεση για την οικονομική, κοινωνική και εδαφική συνοχή*, Υπηρεσία Επίσημων Εκδόσεων των Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων, Λουξεμβούργο.

⁶⁶ Η 6^η Έκθεση της ΕΕ για την κατάσταση των περιφερειών και η 3^η Έκθεση συνοχής (2004) υποστηρίζουν ότι ενώ παρουσιάζονται τάσεις σύγκλισης στο επίπεδο των χωρών, ταυτόχρονα επικρατούν τάσεις απόκλισης μεταξύ των περιφερειών, καθώς οι ασθενέστερες δεν καταφέρνουν να μειώσουν την απόστασή τους από τις πλέον ανεπτυγμένες. Βλ. Πετράκος Γ. & Ψυχάρης Γ. (2004), *Περιφερειακή Ανάπτυξη στην Ελλάδα*, Εκδόσεις Κριτική, Αθήνα, σελ. 201.

καταστήσουμε σαφές ότι η κοινή περιφερειακή πολιτική της ΕΕ δεν επιδιώκει να αντικαταστήσει τις εθνικές περιφερειακές πολιτικές. Τα κράτη μέλη με τις δικές τους περιφερειακές πολιτικές είναι εκείνα που πρέπει κατ' αρχήν να λύσουν τα περιφερειακά τους προβλήματα με την κατασκευή υποδομών και την ενίσχυση των επενδύσεων που δημιουργούν απασχόληση. Η κοινή περιφερειακή πολιτική δρα επικουρικά, ασκεί ένα συντονιστικό ρόλο μέσω της παροχής γενικών κατευθύνσεων και της διατύπωσης αρχών και στοχεύει στο να αποφευχθεί ο συναγωνισμός μεταξύ εθνικών ενισχύσεων των κρατών μελών.

Στο κείμενο της Απόφασης του Συμβουλίου της 6ης Οκτωβρίου 2006⁶⁷ με τίτλο «Οι στρατηγικές κατευθυντήριες γραμμές της Κοινότητας για τη συνοχή», η ΕΕ έχει αποτυπώσει γενικές κατευθύνσεις για τον αναπτυξιακό σχεδιασμό των κρατών μελών. Το κείμενο αυτό αποτελεί ένα ενδεικτικό πλαίσιο, το οποίο καλούνται να λάβουν υπόψη τους τα κράτη μέλη και οι περιφέρειες όταν καταρτίζουν τα εθνικά και περιφερειακά αναπτυξιακά τους προγράμματα προκειμένου αυτά να συνεισφέρουν στους στόχους της Κοινότητας όσον αφορά στη συνοχή, την ανάπτυξη και την απασχόληση. Πιο συγκεκριμένα, στο κείμενο αυτό, ορίζονται τρεις κατευθυντήριες γραμμές που πρέπει να διέπουν τον αναπτυξιακό σχεδιασμό των κρατών μελών της ΕΕ και οι οποίες είναι: (α) Να γίνουν η Ευρώπη και οι περιφέρειές της πιο ελκυστικοί τόποι για επενδύσεις και απασχόληση, (β) Να βελτιωθούν οι γνώσεις και η καινοτομία με στόχο την ανάπτυξη και (γ) Να υπάρξουν περισσότερες και καλύτερες θέσεις εργασίας.

Η ενίσχυση⁶⁸ της κοινωνικής και χωρικής συνοχής προϋποθέτει την επίτευξη του στόχου της οικονομικής σύγκλισης των λιγότερο ανεπτυγμένων με τις περισσότερες ανεπτυγμένες περιφέρειες της ΕΕ, καθώς δε νοείται συνοχή χωρίς να λειτουργεί η παραγωγική μηχανή σε περιφερειακό επίπεδο αποτελεσματικά και με υψηλούς ρυθμούς, ώστε να καλυφθεί το κενό που χωρίζει τον πολίτη κάθε περιφέρειας από το μέσο Ευρωπαϊό πολίτη σε όρους εισοδήματος και ευημερίας.

Για να επιτευχθούν οι ανωτέρω στόχοι, η ΕΕ χρησιμοποιεί χρηματοοικονομικά μέσα γνωστά ως διαρθρωτικά ταμεία. Αρχικά, τα «διαρθρωτικά ταμεία»⁶⁹ περιελάμβαναν το Ευρωπαϊκό Ταμείο Περιφερειακής Ανάπτυξης (ΕΤΠΑ), το Ευρωπαϊκό Κοινωνικό Ταμείο (ΕΚΤ), το Ευρωπαϊκό Γεωργικό Ταμείο Προσανατολισμού και Εγγυήσεων (ΕΓΤΠΕ) -

⁶⁷ Απόφαση του Συμβουλίου της 6ης Οκτωβρίου 2006 για τις στρατηγικές κατευθυντήριες γραμμές της Κοινότητας για τη συνοχή, Επίσημη Εφημερίδα ΕΕ [ΕΕ L 291 της 21.10.2006].

⁶⁸ Λιάργκοβας, Π. & Ανδρέου, Γ. (2007), *Η νέα πολιτική συνοχής της Ευρωπαϊκής Ένωσης και η Ελλάδα*, Εκδόσεις Παπαζήση, Αθήνα, σελ. 94.

⁶⁹ Μούσης, Ν. Σ. (2008) *Ευρωπαϊκή Ένωση Δίκαιο, οικονομία, πολιτική*, Εκδόσεις Παπαζήση, Αθήνα, σελ. 221.

τμήμα προσανατολισμού και το Χρηματοδοτικό Μέσο Προσανατολισμού της Αλιείας (ΧΜΠΑ). Μετά τις μεταρρυθμίσεις της κοινής γεωργικής πολιτικής και της κοινής αλιευτικής πολιτικής, το 2005, το Ευρωπαϊκό Γεωργικό Ταμείο Αγροτικής Ανάπτυξης (ΕΓΤΑΑ) και το Ευρωπαϊκό Ταμείο Αλιείας (ΕΤΑ) ενσωματώθηκαν στους χρηματοδοτικούς μηχανισμούς της γεωργικής πολιτικής και της αλιευτικής πολιτικής. Έκτοτε τα ταμεία που παρέχουν συνδρομή στο πλαίσιο της πολιτικής για τη συνοχή είναι το Ευρωπαϊκό Ταμείο Περιφερειακής Ανάπτυξης (ΕΤΠΑ), το Ευρωπαϊκό Κοινωνικό Ταμείο (ΕΚΤ) και το Ταμείο Συνοχής.

Θα πρέπει να σημειωθεί ότι μολονότι η Συνθήκη της Ρώμης⁷⁰ (1957) είχε ως στόχο τη μείωση των διαφορών μεταξύ των περιφερειών της Κοινότητας, εντούτοις δεν έδινε στα κοινά θεσμικά όργανα τα απαραίτητα μέσα για την επίτευξη αυτών των στόχων.

Μελετώντας⁷¹ την πορεία της ΕΕ, θα μπορούσαμε να πούμε ότι δύο ήταν οι παράγοντες που οδήγησαν στη διαμόρφωση της ευρωπαϊκής πολιτικής περιφερειακής ανάπτυξης. Ο πρώτος αφορά στις διαδικασίες διεύρυνσης και ο δεύτερος σχετίζεται με τις διαδικασίες ολοκλήρωσης. Τόσο οι διευρύνσεις, όσο και η οικονομική ολοκλήρωση, προκαλούσαν κάθε φορά σημαντικές ανισοροπίες στο ευρωπαϊκό οικοδόμημα που έπρεπε να αντιμετωπιστούν. Ως εκ τούτου, η ευρωπαϊκή περιφερειακή πολιτική δημιουργήθηκε για να αντισταθμίσει, ως ένα βαθμό, το κόστος που επέφεραν αυτές οι πολιτικές σε ορισμένες χώρες και περιφέρειες, και να συμβάλει στη διαρθρωτική προσαρμογή τους, στο νέο κάθε φορά πλαίσιο.

Η ευρωπαϊκή περιφερειακή πολιτική ουσιαστικά ξεκινά το 1975 με τη δημιουργία του Ευρωπαϊκού Ταμείου Περιφερειακής Ανάπτυξης (ΕΤΠΑ). Η σημασία και η συμβολή της κοινής περιφερειακής πολιτικής για την επίτευξη της οικονομικής και κοινωνικής συνοχής της Κοινότητας αναγνωρίστηκε όμως πολύ αργότερα: το 1992 με την Ενιαία Ευρωπαϊκή Πράξη, η οποία θέτει σε εφαρμογή μια κοινωνική πολιτική οικονομικής και κοινωνικής συνοχής για να αντισταθμίσει τις επιπτώσεις από την υλοποίηση της εσωτερικής αγοράς στα λιγότερο ανεπτυγμένα κράτη μέλη και για να μειώσει τις αποκλίσεις του επιπέδου ανάπτυξης μεταξύ των περιφερειών. Η κοινοτική παρέμβαση πραγματοποιείται μέσω του Ευρωπαϊκού Γεωργικού Ταμείου Προσανατολισμού και Εγγυήσεων (ΕΓΤΠΕ) και του Ευρωπαϊκού Ταμείου Περιφερειακής Ανάπτυξης (ΕΤΠΑ). Η Ενιαία Ευρωπαϊκή Πράξη⁷² αποτελεί το σημείο εκκίνησης της νέας περιφερειακής πολιτικής της Κοινότητας, η οποία

⁷⁰ ό.π., σελ. 215-216.

⁷¹ Πετράκος Γ. & Ψυχάρης Γ. (2004), *Περιφερειακή Ανάπτυξη στην Ελλάδα*, Εκδόσεις Κριτική, Αθήνα, σελ. 409.

⁷² Μούσης, Ν. Σ. (2008) *Ευρωπαϊκή Ένωση Δίκαιο, οικονομία, πολιτική*, Εκδόσεις Παπαζήση, Αθήνα, σελ. 216.

θα βασιζόταν στο εξής στο συντονισμό των χρηματοοικονομικών μέσων της και στο συντονισμό των εθνικών και των κοινοτικών πολιτικών προς την κατεύθυνση της ενίσχυσης των περιοχών που χρειάζονται ώθηση για να επιτύχουν οικονομική ευημερία.

Επόμενο ορόσημο⁷³ στην εξέλιξη της πολιτικής της συνοχής της ΕΕ απετέλεσε η επέκταση των χερσαίων και θαλάσσιων συνόρων της μετά τις [διευρύνσεις του 2004 και του 2007](#)⁷⁴. Η διεύρυνση της Ευρωπαϊκής Ένωσης σε 27 κράτη μέλη τον Ιανουάριο του 2007 πρόβαλε τις μεγάλες περιφερειακές διαφορές⁷⁵ και υπογράμμισε την ανάγκη για διασυνοριακή, διακρατική και διαπεριφερειακή συνεργασία στην Ευρωπαϊκή Ένωση. Ως εκ τούτου, η πολιτική συνοχής της Ένωσης αναθεωρήθηκε πλήρως ήδη από το 2006. Ο Κανονισμός (ΕΚ) αριθ. 1083/2006 του Συμβουλίου της 11ης Ιουλίου 2006 περί καθορισμού γενικών διατάξεων για το Ευρωπαϊκό Ταμείο Περιφερειακής Ανάπτυξης, το Ευρωπαϊκό Κοινωνικό Ταμείο και το Ταμείο Συνοχής και την κατάργηση του Κανονισμού (ΕΚ) αριθ. 1260/1999, καθορίζει τους γενικούς κανόνες που διέπουν τα διαθέσιμα χρηματοδοτικά μέσα της περιφερειακής πολιτικής της Ευρωπαϊκής Ένωσης, ήτοι το Ευρωπαϊκό Ταμείο Περιφερειακής Ανάπτυξης (ΕΤΠΑ), το Ευρωπαϊκό Κοινωνικό Ταμείο (ΕΚΤ) και το Ταμείο Συνοχής, για την περίοδο 2007-2013. Ορίζει τους στόχους⁷⁶ στην επίτευξη των οποίων πρέπει να συμβάλουν τα διαρθρωτικά ταμεία και το Ταμείο Συνοχής, τα κριτήρια βάσει των οποίων τα κράτη μέλη και οι περιφέρειες είναι επιλέξιμα για χρηματοδότηση δυνάμει των Ταμείων αυτών, τους διαθέσιμους δημοσιονομικούς πόρους και τα κριτήρια για την κατανομή των πόρων αυτών. Ορίζει ότι πόροι που

⁷³ Τα σημεία-σταθμοί για τη διαμόρφωση της περιφερειακής πολιτικής παρουσιάζονται στο Πετράκος Γ. & Ψυχάρης Γ. (2004), *Περιφερειακή Ανάπτυξη στην Ελλάδα*, Εκδόσεις Κριτική, Αθήνα, σελ. 411-434. Συνοπτικά αναφέρουμε τις επιμέρους φάσεις διαμόρφωσης της ευρωπαϊκής περιφερειακής πολιτικής: (α) πρώτη φάση διαμόρφωσης, 1958-1975, (β) η φάση της επικουρικής συνδρομής της Κοινότητας στην περιφερειακή πολιτική των κρατών μελών, 1975-1987, (γ) η οργανική σύνδεση της ευρωπαϊκής περιφερειακής πολιτικής με την κρατική πολιτική περιφερειακής ανάπτυξης των κρατών-μελών: 1989-2006.

⁷⁴ Η διεύρυνση της Ευρωπαϊκής Ένωσης σε 27 κράτη μέλη τον Ιανουάριο του 2007 ανατρέπει τα δεδομένα. Η έκταση της Ένωσης αυξάνεται κατά περισσότερο από 25%, ο δε πληθυσμός της κατά περισσότερο από 20%, ενώ το ΑΕγχΠ της μόλις κατά 5%. Το μέσο ΑΕγχΠ της Ευρωπαϊκής Ένωσης ανά κάτοικο μειώνεται κατά περισσότερο από 10%, ενώ οι περιφερειακές ανισότητες διπλασιάζονται. Το 60% περίπου των περιφερειών της ΕΕ παρουσιάζουν καθυστέρηση στην ανάπτυξή τους. Το κέντρο βάρους της περιφερειακής πολιτικής μετατοπίζεται προς την ανατολή. Πηγή: Γλωσσάριο του δικτυακού τόπου «Σύννομη της νομοθεσίας της ΕΕ».

⁷⁵ Μούσης, Ν. Σ. (2008) *Ευρωπαϊκή Ένωση Δίκαιο, οικονομία, πολιτική*, Εκδόσεις Παπαζήση, Αθήνα, σελ. 221.

⁷⁶ Στα άρθρα 3 και 4 του Κανονισμού (ΕΚ) αριθ. 1083/2006 του Συμβουλίου της 11ης Ιουλίου 2006 περί καθορισμού γενικών διατάξεων για το Ευρωπαϊκό Ταμείο Περιφερειακής Ανάπτυξης, το Ευρωπαϊκό Κοινωνικό Ταμείο και το Ταμείο Συνοχής και την κατάργηση του Κανονισμού (ΕΚ) αριθ. 1260/1999, οι στόχοι ορίζονται ως ακολούθως:

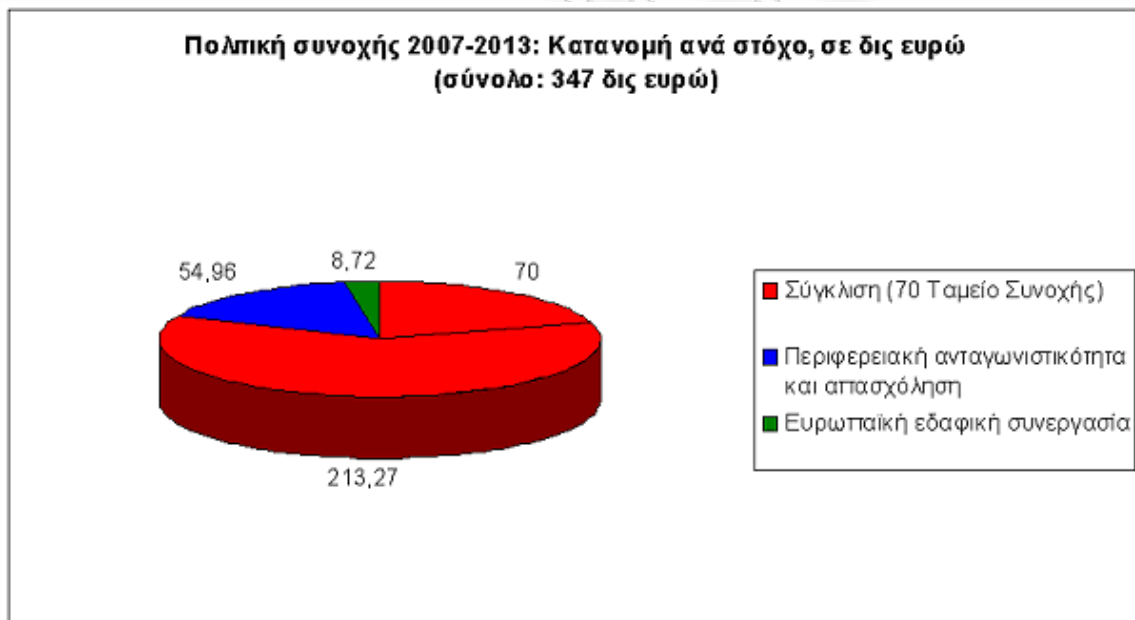
α) στόχος «Σύγκλιση»: αφορά στην επιτάχυνση της σύγκλισης των κρατών μελών και των λιγότερο ανεπτυγμένων περιφερειών της ΕΕ μέσω της βελτίωσης των συνθηκών ανάπτυξης και απασχόλησης. Οι δράσεις που εντάσσονται σε αυτό το στόχο χρηματοδοτούνται από το ΕΤΠΑ, το ΕΚΤ και το Ταμείο Συνοχής·

β) στόχος «Περιφερειακή ανταγωνιστικότητα και απασχόληση»: αφορά στην πρόβλεψη των οικονομικών και κοινωνικών αλλαγών, την προώθηση της καινοτομίας, του επιχειρηματικού πνεύματος, την προστασία του περιβάλλοντος και την ανάπτυξη αγορών εργασίας χωρίς αποκλεισμούς στις περιφέρειες που δεν καλύπτονται από το στόχο «Σύγκλιση». Οι δράσεις που εντάσσονται σε αυτό το στόχο χρηματοδοτούνται από το ΕΤΠΑ και το ΕΚΤ.

γ) στόχος «Ευρωπαϊκή εδαφική συνεργασία»: αφορά την ενίσχυση της συνεργασίας σε διασυνοριακό, διακρατικό και διαπεριφερειακό επίπεδο στους τομείς της ανάπτυξης αστικών, αγροτικών και παράκτιων περιοχών, την ανάπτυξη των οικονομικών σχέσεων και τη δικτύωση των μικρομεσαίων επιχειρήσεων (ΜΜΕ). Οι δράσεις που εντάσσονται σε αυτό το στόχο χρηματοδοτούνται το ΕΤΠΑ.

διατίθενται για ανάληψη υποχρεώσεων από τα Ταμεία για την περίοδο 2007 έως 2013 ανέρχονται σε 308.041.000.000 ευρώ (σε τιμές 2004⁷⁷), που υπόκεινται σε τιμαριθμική αναπροσαρμογή ύψους 2% ετησίως. Οι πόροι αυτοί διατίθενται για να υλοποιηθεί η πολιτική για τη συνοχή και να επιτευχθεί η αύξηση της οικονομικής προόδου, της ανταγωνιστικότητας και της απασχόλησης σε εθνικό και κατ' επέκταση ευρωπαϊκό επίπεδο και να ενσωματωθούν στις εθνικές πολιτικές οι κοινοτικές προτεραιότητες βιώσιμης ανάπτυξης όπως ορίστηκαν στο Ευρωπαϊκό της Λισαβόνας, στις 23 και 24 Μαρτίου 2000, και στο Ευρωπαϊκό Συμβούλιο του Γκέτεμποργκ, στις 15 και 16 Ιουνίου 2001. Η κατανομή των πόρων ανά στόχο έχει ως εξής:

- 81.54% για το στόχο «σύγκλιση»
- 15.95% για το στόχο «ανταγωνιστικότητα και απασχόληση»
- 2.52% για το στόχο «ευρωπαϊκή εδαφική συνεργασία»

Πηγή: Ιστοσελίδα της Γενικής Δ/σης της Περιφερειακής πολιτικής της ΕΕ

Ωστόσο επισημαίνεται ότι παρά τους αυξημένους πόρους που διατίθενται για την περιφερειακή πολιτική, παρατηρείται αδυναμία στην ουσιαστική μείωση των περιφερειακών ανισοτήτων. Η σύγκριση πόρων και αποτελεσμάτων⁷⁸ είναι δυνατό να δηλώνει δύο πιθανές καταστάσεις:

⁷⁷ Στο πλαίσιο των δημοσιονομικών προοπτικών 2007-2013, διατίθεται πλέον για την πολιτική συνοχής το 35,7% του συνολικού ευρωπαϊκού προϋπολογισμού, ήτοι 347,410 δις ευρώ (τιμές 2008). Πηγή: Ιστοσελίδα της Γενικής Δ/σης της Περιφερειακής πολιτικής της ΕΕ.

⁷⁸ Πετράκος Γ. & Ψυχάρης Γ. (2004), *Περιφερειακή Ανάπτυξη στην Ελλάδα*, Εκδόσεις Κριτική, Αθήνα, σελ. 150.

- Οι πόροι που διατίθενται είναι ανεπαρκείς ποσοτικά σε σχέση με το μέγεθος των δυνάμεων της αγοράς, οι οποίες αναπτύσσονται στο πλαίσιο της οικονομικής ολοκλήρωσης και έχουν ένα έντονα πολωτικό και συσσωρευτικό χαρακτήρα (δυναμική αγορών).
- Οι πόροι που διατίθενται δεν αξιοποιούνται με τον καλύτερο δυνατό τρόπο, ή κατανέμονται σε δράσεις και μέτρα τα οποία δεν έχουν αποδεδειγμένη επίδραση στη μείωση των ανισοτήτων (αδυναμία πολιτικών).

Σε ό,τι αφορά στην περίπτωση της Ελλάδας, η αξιοποίηση των πόρων των διαρθρωτικών ταμείων ήδη από το 1989 έως και το 2006, εξαιρουμένης της περίπτωσης της τρέχουσας προγραμματικής περιόδου (2007-2013) είχε κλιμακούμενα θετικά αποτελέσματα. Συνοπτικά αναφέρουμε ότι την περίοδο 1989-1993⁷⁹, οι πόροι που διατέθηκαν δεν κατάφεραν να δημιουργήσουν τις κατάλληλες συνθήκες για τη βελτίωση της ανταγωνιστικότητας της οικονομίας λόγω έλλειψης στρατηγικού σχεδιασμού. Η απορρόφηση των πόρων ήταν πλήρης αλλά δεν ήταν ουσιαστική. Η εφαρμογή του Β΄ Κοινοτικού Πλαισίου Στήριξης⁸⁰ (1994-1999) ήταν συνολικά περισσότερο αποτελεσματική σε σχέση με την προηγούμενη περίοδο, γεγονός που συνδέεται με την εμπειρία που είχε αποκτηθεί σε θέματα διαχείρισης και υλοποίησης προγραμμάτων της προηγούμενης περιόδου. Σε ό,τι αφορά στο Γ΄ Κοινοτικό Πλαίσιο Στήριξης (2000-2006), η διαρθρωτική παρέμβαση⁸¹ επηρέασε θετικά τους ρυθμούς ανάπτυξης, διαμορφώνοντας το μέσο ετήσιο ρυθμό ανάπτυξης στο 4,5% έναντι του 3,9% που εκτιμούνταν ότι θα ήταν χωρίς τη διαρθρωτική παρέμβαση της Κοινότητας.

Σε κάθε περίπτωση, η επίτευξη των στόχων «σύγκλιση», «ανταγωνιστικότητα και απασχόληση» και «ευρωπαϊκή εδαφική συνεργασία» της τρέχουσας προγραμματικής περιόδου επιδιώκεται στο πλαίσιο ενός συστήματος πολυετούς προγραμματισμού οργανωμένο σε στάδια τα οποία περιλαμβάνουν τα ακόλουθα⁸²:

Αφού εγκριθεί ο προϋπολογισμός των διαρθρωτικών ταμείων και οι κανόνες χρησιμοποίησής του από το Συμβούλιο και το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο με βάση πρόταση της Επιτροπής, η Επιτροπή προτείνει τους «κοινοτικούς στρατηγικούς προσανατολισμούς για τη συνοχή», ήτοι τις στρατηγικές κατευθυντήριες γραμμές της

⁷⁹ Λώλος, Σ.Γ. (2001), *Ευρωπαϊκοί διαρθρωτικοί πόροι: ο ρόλος τους στην ανάπτυξη της ελληνικής οικονομίας*, Οικονομικό Δελτίο Τεύχος 17, Τράπεζα της Ελλάδος, σελ. 41.

⁸⁰ ό.π. σελ 43.

⁸¹ Πετράκος Γ. & Ψυχάρης Γ. (2004), *Περιφερειακή Ανάπτυξη στην Ελλάδα*, Εκδόσεις Κριτική, Αθήνα, σελ. 439.

⁸² Τα διάφορα στάδια της πολιτικής, Πηγή: Ιστοσελίδα της Γενικής Δ/σης της Περιφερειακής πολιτικής της ΕΕ.

Κοινότητας για τη συνοχή, στις οποίες έγινε λόγος παραπάνω. Οι προσανατολισμοί αυτοί εγγυώνται ότι τα κράτη μέλη προσαρμόζουν τον προγραμματισμό τους στις προτεραιότητες της Ένωσης, δηλαδή εν προκειμένω ενθαρρύνουν την καινοτομία και την επιχειρηματικότητα, προωθούν την ανάπτυξη της οικονομίας της γνώσης και δημιουργούν περισσότερες και καλύτερες θέσεις απασχόλησης.

Στη συνέχεια, με βάση τους στρατηγικούς αυτούς προσανατολισμούς/ τις κατευθυντήριες γραμμές, κάθε κράτος μέλος καταρτίζει ένα «εθνικό στρατηγικό πλαίσιο αναφοράς» (ΕΣΠΑ), σε συνεχή διάλογο με την Επιτροπή. Το πλαίσιο αναφοράς καθορίζει την αναπτυξιακή στρατηγική κάθε κράτους μέλους και περιλαμβάνει τα επιχειρησιακά προγράμματα που θα υλοποιήσει το κράτος μέλος, τα οποία απαρτίζονται από ένα συνεκτικό σύνολο προτεραιοτήτων (σε επίπεδο κράτους ή/και περιφέρειας) και καθορίζουν τον τρόπο με τον οποίο το κράτος θα διεξάγει τον προγραμματισμό του. Σχετικά με αυτά, η Επιτροπή διατυπώνει τις παρατηρήσεις της, επικυρώνει το ΕΣΠΑ και ακολούθως κάθε κράτος μέλος και οι περιφέρειές του αναλαμβάνουν την υλοποίηση των προγραμμάτων, δηλαδή την επιλογή των χιλιάδων έργων που θα εκτελούνται κάθε χρόνο, καθώς και τον έλεγχο και την αξιολόγησή τους.

Η Επιτροπή δεσμεύει τις δαπάνες προκειμένου να καταστήσει δυνατό για το κράτος μέλος να αρχίσει να υλοποιεί τα προγράμματα. Κατά τη διάρκεια υλοποίησης, η Επιτροπή συμμετέχει στην παρακολούθηση των επιχειρησιακών προγραμμάτων από κοινού με τα κράτη μέλη και καταβάλλει τις δαπάνες που έχει πιστοποιήσει το κράτος μέλος.

Σε ό,τι αφορά στη χώρα μας, το ΕΣΠΑ⁸³ εκπονήθηκε στο πλαίσιο της νέας Στρατηγικής προσέγγισης για την Πολιτική Συνοχής της Ευρωπαϊκής Ένωσης, σύμφωνα με την οποία το ΕΣΠΑ «...εξασφαλίζει ότι η συνδρομή από τα Ταμεία συμβαδίζει με τις κοινοτικές στρατηγικές κατευθυντήριες γραμμές για τη συνοχή και προσδιορίζει το σύνδεσμο μεταξύ των κοινοτικών προτεραιοτήτων αφενός και του εθνικού προγράμματος μεταρρυθμίσεων αφετέρου». Για τη διαμόρφωση των διαδοχικών σχεδίων του ΕΣΠΑ 2007-2013 ως εγγράφου προγραμματισμού, αξιοποιήθηκαν εισροές από ένα σημαντικό αριθμό (α) προτάσεων που υπεβλήθησαν στο Υπουργείο Οικονομίας και Οικονομικών στο πλαίσιο του κοινωνικού διαλόγου και της διαβούλευσης, (β) κατευθύνσεων - πολιτικών επιλογών σε εθνικό και ευρωπαϊκό επίπεδο, (γ) ποσοτικών δεδομένων, τεχνικών αναλύσεων και

⁸³ Υπουργείο Οικονομίας και Οικονομικών - Γενική Γραμματεία Επενδύσεων και Ανάπτυξης (2007), *Εθνικό Στρατηγικό Πλαίσιο Αναφοράς 2007-2013*, Αθήνα, σελ. 5. & Λιάργκοβας, Π. & Ανδρέου, Γ. (2007), *Η νέα πολιτική συνοχής της Ευρωπαϊκής Ένωσης και η Ελλάδα*, Εκδόσεις Παπαζήση, Αθήνα, σελ. 217-223.

μελετών, που τυποποιούνται σε 3 επίπεδα (εσωτερικά στις υπηρεσίες του ΥΠΟΙΟ, εξωτερικά από λοιπούς φορείς κλπ).

Κατ' αποτέλεσμα, το ΕΣΠΑ κατά την προγραμματική περίοδο 2007-2013 διαρθρώνεται σε οκτώ (8) Τομεακά Επιχειρησιακά Προγράμματα, πέντε (5) Περιφερειακά Επιχειρησιακά Προγράμματα και δώδεκα (12) Επιχειρησιακά Προγράμματα Εδαφικής Συνεργασίας.

Σε ό,τι αφορά στα Τομεακά Επιχειρησιακά Προγράμματα, οι κύριες αναπτυξιακές επιδιώξεις⁸⁴ αυτών είναι οι ακόλουθες κατά περίπτωση:

- *ΕΠ «Περιβάλλον - Αειφόρος Ανάπτυξη»*

Το ΕΠ «Περιβάλλον - Αειφόρος Ανάπτυξη» έχει ως κύρια αναπτυξιακή επιδίωξη την προστασία, αναβάθμιση και αειφορική διαχείριση του περιβάλλοντος ώστε να αποτελέσει το υπόβαθρο για την προστασία της δημόσιας υγείας, την άνοδο της ποιότητας ζωής των πολιτών καθώς και παράγοντα βελτίωσης της ανταγωνιστικότητας της Οικονομίας.

- *ΕΠ «Ενίσχυση της Προσπελασιμότητας»*

Το ΕΠ «Ενίσχυση της Προσπελασιμότητας» έχει ως κύρια αναπτυξιακή επιδίωξη την ανάπτυξη και τον εκσυγχρονισμό των φυσικών υποδομών και των συναφών υπηρεσιών του συστήματος μεταφορών της χώρας.

- *ΕΠ «Ανταγωνιστικότητα και Επιχειρηματικότητα»*

Το ΕΠ «Ανταγωνιστικότητα και Επιχειρηματικότητα» έχει ως κύρια αναπτυξιακή επιδίωξη τη βελτίωση της ανταγωνιστικότητας και της εξωστρέφειας των επιχειρήσεων και του παραγωγικού συστήματος της χώρας, δίνοντας ιδιαίτερη έμφαση στη διάσταση της καινοτομίας.

- *ΕΠ «Ψηφιακή Σύγκλιση»*

Το ΕΠ «Ψηφιακή Σύγκλιση» επικεντρώνεται στο στρατηγικό στόχο «Ψηφιακό Άλμα στην παραγωγικότητα, Ψηφιακό Άλμα στην ποιότητα ζωής». Οι παρεμβάσεις που θα υλοποιηθούν μέσω του ΕΠ στοχεύουν στην προώθηση των ΤΠΕ σε επιχειρήσεις, στον ανασχεδιασμό διαδικασιών του Δημόσιου Τομέα, στην προώθηση της επιχειρηματικότητας σε τομείς που χρησιμοποιούν τις ΤΠΕ, στην ανάπτυξη ψηφιακών

⁸⁴ Υπουργείο Οικονομίας και Οικονομικών - Γενική Γραμματεία Επενδύσεων και Ανάπτυξης (2007), *Εθνικό Στρατηγικό Πλαίσιο Αναφοράς 2007-2013*, Αθήνα, σελ. 112-118.

υπηρεσιών της δημόσιας διοίκησης για τον πολίτη και στη βελτίωση της καθημερινής ζωής μέσω των ΤΠΕ.

- *ΕΠ «Διοικητική Μεταρρύθμιση»*

Το ΕΠ «Διοικητική Μεταρρύθμιση» στοχεύει στη δημιουργία μιας πολιτο-κεντρικής, αποτελεσματικής, ανοιχτής και ευέλικτης διακυβέρνησης για τη μετάβαση από τη διαχείριση αρμοδιοτήτων και διαδικασιών στη διοίκηση πολιτικών, αποτελεσμάτων και υπηρεσιών. Οι αναπτυξιακές προτεραιότητες καλύπτουν τα δύο βασικά πεδία της δημόσιας δράσης, που είναι το πεδίο διαμόρφωσης δημόσιων πολιτικών και προγραμμάτων και το πεδίο εφαρμογής των πολιτικών και προγραμμάτων.

- *ΕΠ «Ανάπτυξη Ανθρώπινου Δυναμικού»*

Το ΕΠ «Ανάπτυξη Ανθρώπινου Δυναμικού» θέτει ως στρατηγικούς στόχους τη δημιουργία συνθηκών πλήρους απασχόλησης, τη βελτίωση της ποιότητας της εργασίας και της παραγωγικότητας, καθώς και την ενίσχυση της προσαρμοστικότητας των επιχειρήσεων και του ανθρώπινου δυναμικού στις μεταβαλλόμενες συνθήκες του διεθνούς ανταγωνισμού και των τεχνολογικών και παραγωγικών εξελίξεων. Στοχεύει επίσης στην ενίσχυση της απασχόλησης των γυναικών, των νέων, των εργαζομένων μεγαλύτερης ηλικίας και των ευάλωτων ομάδων και στην προώθηση της ισότιμης πρόσβασης στην αγορά εργασίας, καθώς και στη μείωση του κοινωνικού αποκλεισμού και την ενίσχυση της κοινωνικής συνοχής.

- *ΕΠ «Εκπαίδευση και Δια Βίου Μάθηση»*

Το ΕΠ «Εκπαίδευση και Δια Βίου Μάθηση» επικεντρώνεται σε τρεις στρατηγικούς στόχους: επένδυση στο μέλλον – βελτίωση του επιπέδου των βασικών δεξιοτήτων όλων, μεταρρυθμίσεις στο εκπαιδευτικό σύστημα ώστε η δια βίου μάθηση να καταστεί πραγματικότητα για όλους και αύξηση της ποιότητας και της ελκυστικότητας της επαγγελματικής εκπαίδευσης και κατάρτισης.

- *ΕΠ «Τεχνική Υποστήριξη Εφαρμογής»*

Το ΕΠ «Τεχνική Υποστήριξη Εφαρμογής» αποσκοπεί στην κάλυψη της χρηματοδότησης δραστηριοτήτων προπαρασκευής, διαχείρισης, παρακολούθησης, αξιολόγησης, πληροφόρησης-δημοσιότητας και ελέγχου των ΕΠ, καθώς και δραστηριότητες για την ενίσχυση της διοικητικής ικανότητας για την υλοποίηση των δράσεων των Ταμείων.

Συμπληρωματικά με τα Τομεακά Επιχειρησιακά Προγράμματα και προκειμένου να επιτευχθεί ο αναπτυξιακός σχεδιασμός της χώρας κατά την προγραμματική περίοδο 2007 – 2013 υλοποιούνται πέντε Περιφερειακά Επιχειρησιακά Προγράμματα (ΠΕΠ), ως εξής:

1. ΠΕΠ Μακεδονίας - Θράκης
2. ΠΕΠ Δυτικής Ελλάδας – Πελοποννήσου - Ιονίων Νήσων
3. ΠΕΠ Κρήτης και Νήσων Αιγαίου
4. ΠΕΠ Θεσσαλίας -Στερεάς Ελλάδας – Ηπείρου
5. ΠΕΠ Αττικής

Τα Περιφερειακά Επιχειρησιακά Προγράμματα επιδιώκουν την κάλυψη των εθνικών στρατηγικών στόχων⁸⁵, συμπληρωματικά με τα Τομεακά Προγράμματα και με έμφαση στα ιδιαίτερα χαρακτηριστικά και τις ανάγκες κάθε χωρικής ενότητας / περιφέρειας, και καλύπτουν έναν κοινό κορμό παρεμβάσεων ως εξής:

- κοινωνικές υποδομές,
- υγεία και κοινωνική αλληλεγγύη (υποδομές νοσοκομείων και δομών κοινωνικής φροντίδας, ειδικών μονάδων, κέντρων υγείας και ανοιχτής φροντίδας, εξειδικευμένος εξοπλισμός, μέτρα ανάπτυξης και προστασίας της Δημόσιας Υγείας),
- πολιτισμός (ενίσχυση των βασικών πολιτιστικών υποδομών, προστασία και ανάδειξη της πολιτιστικής κληρονομιάς),
- έργα προσπελασιμότητας και περιβάλλοντος τοπικής κλίμακας,
- πολιτικές βιώσιμης αστικής ανάπτυξης,
- πολιτικές ενίσχυσης ορεινών, μειονεκτικών, νησιωτικών περιοχών.

Επίσης, στο πλαίσιο του Στόχου «Ευρωπαϊκή Εδαφική Συνεργασία», η Ελλάδα συμμετέχει στην υλοποίηση έξι Προγραμμάτων⁸⁶ Διασυνοριακής Συνεργασίας, τριών

⁸⁵ Στην προώθηση της καινοτομίας, της έρευνας και της επιχειρηματικότητας καθώς και στη διασύνδεσή τους, στην επένδυση σε βιώσιμες υποδομές, στην επένδυση στο ανθρώπινο κεφάλαιο, στον εκσυγχρονισμό του δημόσιου τομέα σε όλα τα επίπεδα διοίκησης.

⁸⁶ (1) Πρόγραμμα «Ελλάδα-Βουλγαρία», προϋπολογισμού 110.735.958 Ευρώ (2) Πρόγραμμα «Ελλάδα-Ιταλία», προϋπολογισμού 88.955.170 Ευρώ (3) Πρόγραμμα «Ελλάδα-Κύπρος», αρχικός προϋπολογισμός 41.633.290 Ευρώ (μετά την αναθεώρηση του Προγράμματος ο προϋπολογισμός ανέρχεται στα 44.593.923 Ευρώ (4) Πρόγραμμα «Ελλάδα-Αλβανία», που συγχρηματοδοτείται από το Όργανο Προενταξιακής Βοήθειας (IPA) με 22.143.015 Ευρώ (5) Πρόγραμμα «Ελλάδα-ΠΓΔΜ», που συγχρηματοδοτείται από το IPA με 24.810.005 Ευρώ και (6) Πρόγραμμα «Ελλάδα-Τουρκία», που συγχρηματοδοτείται από το IPA, 34.088.992 Ευρώ. Πηγή: Δικτυακός Τόπος <http://www.espa.gr>.

Προγραμμάτων⁸⁷ πολυμερούς διασυνοριακής συνεργασίας, δύο διακρατικών Προγραμμάτων⁸⁸ και στο Διαπεριφερειακό Πρόγραμμα INTERREG IV C.

Στον πίνακα⁸⁹ που ακολουθεί αποτυπώνονται τα Επιχειρησιακά Προγράμματα ανά Στόχο και ανά Ταμείο:

A/A	Επιχειρησιακό Πρόγραμμα	Ταμείο	Στόχος
1	Περιβάλλον - Αειφόρος Ανάπτυξη	ΕΤΠΑ / Ταμείο Συνοχής	Σύγκλιση
2	Ενίσχυση της Προσπελασιμότητας	ΕΤΠΑ / Ταμείο Συνοχής	Σύγκλιση
3	Ανταγωνιστικότητα & Επιχειρηματικότητα	ΕΤΠΑ	Σύγκλιση
4	Ψηφιακή Σύγκλιση	ΕΤΠΑ	Σύγκλιση
5	Ανάπτυξη Ανθρώπινου Δυναμικού	ΕΚΤ	Σύγκλιση / Ανταγωνιστικότητα
6	Εκπαίδευση και Δια Βίου Μάθηση	ΕΚΤ	Σύγκλιση / Ανταγωνιστικότητα
7	Βελτίωση Διοικητικής Ικανότητας Δημόσιας Διοίκησης	ΕΚΤ	Σύγκλιση / Ανταγωνιστικότητα
8	Τεχνική Υποστήριξη Εφαρμογής	ΕΤΠΑ	Σύγκλιση
9	Μακεδονίας - Θράκης	ΕΤΠΑ	Σύγκλιση
10	Δυτικής Ελλάδας – Πελοποννήσου - Ιονίων Νήσων	ΕΤΠΑ	Σύγκλιση
11	Κρήτης και Νήσων Αιγαίου	ΕΤΠΑ	Σύγκλιση / Ανταγωνιστικότητα
12	Θεσσαλίας –Στερεάς Ελλάδας - Ηπείρου	ΕΤΠΑ	Σύγκλιση / Ανταγωνιστικότητα
13	Αττικής	ΕΤΠΑ	Σύγκλιση
14-25	12 Επιχειρησιακά Προγράμματα	ΕΤΠΑ	Εδαφική Συνεργασία

Κρατικές ενισχύσεις και περιφερειακή πολιτική

Στο πλαίσιο των προαναφερθέντων επιχειρησιακών προγραμμάτων (Τομεακών ή/και Περιφερειακών) που συγχρηματοδοτούνται από την ΕΕ μέσω των διαρθρωτικών ταμείων, χρηματοδοτούνται χιλιάδες έργα που είτε συνιστούν κρατικές ενισχύσεις είτε όχι.

⁸⁷ Πρόγραμμα Αδριατικής, Θάλασσα Λεκάνη της Μεσογείου και Μαύρη Θάλασσα, Πηγή: Δικτυακός Τόπος <http://www.espa.gr>.

⁸⁸ Μεσογειακός Χώρος και Χώρος Νοτιοανατολικής Ευρώπης. Πηγή: Δικτυακός Τόπος <http://www.espa.gr>.

⁸⁹ Υπουργείο Οικονομίας και Οικονομικών - Γενική Γραμματεία Επενδύσεων και Ανάπτυξης (2007), *Εθνικό Στρατηγικό Πλαίσιο Αναφοράς 2007-2013*, Αθήνα, σελ. 118.

Η σύνδεση⁹⁰ των κοινοτικών διατάξεων για τις κρατικές ενισχύσεις με τα διαρθρωτικά ταμεία θεσπίζεται στον Κανονισμό⁹¹ (ΕΚ) αριθ. 1260/1999 του Συμβουλίου, της 21^{ης} Ιουνίου 1999, περί γενικών διατάξεων για τα διαρθρωτικά Ταμεία. Πρόκειται για το γενικό Κανονισμό για τα διαρθρωτικά ταμεία που ίσχυε την περίοδο 2000-2006 (ήτοι την προηγούμενη προγραμματική περίοδο, κατά το Γ΄ Κοινοτικό Πλαίσιο Στήριξης), ο οποίος για πρώτη φορά προέβλεπε ότι οι χρηματοδοτήσεις που προέρχονται τόσο από τα Διαρθρωτικά Ταμεία όσο και από την Ευρωπαϊκή Τράπεζα Επενδύσεων (ΕΤΕΠ) ή τα άλλα χρηματοδοτικά όργανα πρέπει να τηρούν και να είναι σύμφωνες με τους κανόνες περί κρατικών ενισχύσεων.

Το γεγονός ότι οι πόροι των διαρθρωτικών ταμείων είναι κοινοτικοί και όχι αμιγώς κρατικοί πόροι σε καμία περίπτωση δεν περιορίζει την εφαρμογή των σχετικών κανόνων. Οι πόροι των διαρθρωτικών Ταμείων εξομοιώνονται με τους κρατικούς πόρους διότι το κράτος διαχειρίζεται τους πόρους αυτούς.

Στην περίπτωση που ένα κράτος μέλος, στο πλαίσιο των εγκεκριμένων από την Επιτροπή Επιχειρησιακών Προγραμμάτων, χρηματοδοτεί έργα που συνιστούν κρατικές ενισχύσεις, οφείλει να ακολουθήσει τη διαδικασία που ισχύει για την έγκριση των (νέων) κρατικών ενισχύσεων, δηλαδή είτε να κοινοποιήσει και να μην προχωρήσει στη χορήγηση της κρατικής ενίσχυσης μέχρι να λάβει την έγκριση της Επιτροπής είτε να εφαρμόσει έναν απαλλακτικό Κανονισμό και να γνωστοποιήσει την ενίσχυση στην Επιτροπή.

Μία δράση⁹² που χρηματοδοτείται από τα διαρθρωτικά ταμεία μπορεί να αποτελεί, από την άποψη των κρατικών ενισχύσεων, όχι μόνο περιφερειακή ενίσχυση, αλλά και ενίσχυση άλλης κατηγορίας, όπως: ενίσχυση σε Μικρομεσαίες Επιχειρήσεις (ΜΜΕ), ενίσχυση για έρευνα και ανάπτυξη, ενίσχυση για την απασχόληση, ενίσχυση για την επαγγελματική κατάρτιση, ενίσχυση για την προστασία του περιβάλλοντος, ενίσχυση για τη διάσωση και αναδιάρθρωση προβληματικών επιχειρήσεων, κλπ. Εφαρμόζονται τότε κάθε φορά οι ειδικοί κανόνες που ισχύουν κατά περίπτωση.

Η δράση που μπορεί να χρηματοδοτηθεί από ένα Επιχειρησιακό Πρόγραμμα μπορεί να επέχει θέση είτε α) καθεστώτος ενισχύσεων είτε β) ενίσχυσης που χορηγείται βάσει

⁹⁰ Μουαμελετζή Ε., Παπαντωνιάδου Σ., Σγουριδου, Αικ. (2002), *Οι κοινοτικοί κανόνες για τις κρατικές ενισχύσεις – Οδηγός*, Κέντρο Διεθνούς και Ευρωπαϊκού Οικονομικού Δικαίου, Θεσσαλονίκη, σελ. 131.

⁹¹ Κανονισμός (ΕΚ) αριθ. 1260/1999 του Συμβουλίου, της 21ης Ιουνίου 1999, περί γενικών διατάξεων για τα διαρθρωτικά Ταμεία, Επίσημη Εφημερίδα ΕΕ [ΕΕ L 161 της 26.6.1999].

⁹² Μουαμελετζή Ε., Παπαντωνιάδου Σ., Σγουριδου, Αικ. (2002), *Οι κοινοτικοί κανόνες για τις κρατικές ενισχύσεις – Οδηγός*, Κέντρο Διεθνούς και Ευρωπαϊκού Οικονομικού Δικαίου, Θεσσαλονίκη, σελ. 137.

εγκεκριμένου καθεστώτος είτε γ) ατομικής ενίσχυσης. Εκ των προτέρων κοινοποίηση⁹³ και έγκριση της Επιτροπής απαιτείται στην περίπτωση α και γ ενώ εάν ένα καθεστώς ενίσχυσης έχει κοινοποιηθεί και εγκριθεί από την Επιτροπή πριν από την ένταξή του στο Επιχειρησιακό Πρόγραμμα, ή όταν εφαρμόζεται απαλλακτικός Κανονισμός ή ισχύει ο κανόνας de minimis⁹⁴, μπορεί να χρηματοδοτηθεί χωρίς να απαιτείται εκ νέου κοινοποίηση.

Κατά τη χορήγηση της ενίσχυσης θα πρέπει να τηρούνται (i) τα ανώτατα όρια για τη συμμετοχή των διαρθρωτικών Ταμείων στην χρηματοδότηση μιας δράσης, ως ποσοστά επί του συνολικού επιλέξιμου κόστους, (ii) τα ανώτατα όρια έντασης ενισχύσεων, όπου ως ένταση ενίσχυσης νοείται το ποσό της ενίσχυσης εκφραζόμενο ως ποσοστό επί των συνολικών επιλέξιμων δαπανών/ επενδύσεων και (iii) τα ανώτατα όρια σώρευσης⁹⁵ που καθορίζονται για τις κρατικές ενισχύσεις της αντίστοιχης κατηγορίας.

Εάν δεν τηρηθούν οι κανόνες⁹⁶ για τις κρατικές ενισχύσεις στις χρηματοδοτήσεις από τα διαρθρωτικά ταμεία, θα επέλθουν όλες οι συνέπειες λόγω μη τήρησης της διαδικασίας έγκρισης των κρατικών ενισχύσεων. Οι συνέπειες αυτές έχουν να κάνουν με τον χαρακτηρισμό του μέτρου ως τυπικά παράνομης κρατικής ενίσχυσης. Περαιτέρω όμως, υπάρχουν και συνέπειες⁹⁷ που αφορούν τη χρηματοδότηση του μέτρου από τα διαρθρωτικά ταμεία (στάδιο δημοσιονομικού ελέγχου): έτσι, σε περίπτωση που διαπιστωθεί ότι, κατά την χρησιμοποίηση των κοινοτικών κονδυλίων υπήρξαν παρατυπίες (αν π.χ. δεν διασφαλίστηκε πλήρως η τήρηση της νομοθεσίας περί κρατικών ενισχύσεων), μπορεί να γίνει αναστολή της χρηματοδότησης της πράξης από την αρμόδια υπηρεσία ή διακοπή της χρηματοδότησης ή μείωση του ύψους αυτής. Στη συνέχεια⁹⁸, εάν η Επιτροπή διαπιστώσει ότι το κράτος μέλος δεν έκανε τις απαραίτητες δημοσιονομικές διορθώσεις, τότε μπορεί να αναστείλει τις ενδιάμεσες πληρωμές ή και να καταργήσει εν όλω ή εν μέρει την κοινοτική συμμετοχή (των διαρθρωτικών Ταμείων) στη συγκεκριμένη παρέμβαση.

⁹³ ό.π.

⁹⁴ Ο κανονισμός (ΕΚ) αριθ. 1998/2006 της Επιτροπής, της 15ης Δεκεμβρίου 2006, για την εφαρμογή των άρθρων 87 και 88 της συνθήκης στις ενισχύσεις ήσσονος σημασίας (κανονισμός de minimis) (8), ορίζει ότι δεν συνιστούν κρατική ενίσχυση, κατά την έννοια της συνθήκης, μέτρα στήριξης ύψους μέχρι 200 000 EUR ανά εταιρεία χορηγούμενα επί μία τριετία.

⁹⁵ Για παράδειγμα, θα προστεθούν π.χ. όλες οι ενισχύσεις de minimis (εθνικές και κοινοτικές) που χορηγήθηκαν σε μία επιχείρηση για μία τριετία, ώστε να υπολογισθεί εάν αυτή έχει υπερβεί το όριο του κανόνα de minimis.

⁹⁶ Μουαμελετζή Ε., Παπαντωνιάδου Σ., Σγουρίδου, Αικ. (2002), *Οι κοινοτικοί κανόνες για τις κρατικές ενισχύσεις – Οδηγός*, Κέντρο Διεθνούς και Ευρωπαϊκού Οικονομικού Δικαίου, Θεσσαλονίκη, σελ. 139.

⁹⁷ ό.π.

⁹⁸ ό.π.

Επομένως η χρηματοδότηση και υλοποίηση δράσεων κρατικών ενισχύσεων στο πλαίσιο Επιχειρησιακών Προγραμμάτων διέπεται από το θεσμικό πλαίσιο και τα κανονιστικά κείμενα που αφορούν τόσο τις κρατικές ενισχύσεις όσο και τη διαχείριση πόρων από τα διαρθρωτικά ταμεία και τα οποία συνοπτικά και ενδεικτικά περιλαμβάνουν τα ακόλουθα:

- τον Κανονισμό (ΕΚ) 1083/2006 του Συμβουλίου, της 11ης Ιουλίου 2006, περί καθορισμού γενικών διατάξεων για το Ευρωπαϊκό Ταμείο Περιφερειακής Ανάπτυξης, το Ευρωπαϊκό Κοινωνικό Ταμείο και το Ταμείο Συνοχής και την κατάργηση του Κανονισμού (ΕΚ) αριθ 1260/99
- τον Κανονισμό (ΕΚ) 1828/2006 της Επιτροπής της 8ης Δεκεμβρίου 2006 για τη θέσπιση κανόνων σχετικά με την εφαρμογή του Κανονισμού (ΕΚ) αριθ 1083/2006 του Συμβουλίου
- τον Κανονισμό (ΕΚ) 1080/2006 του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου, της 5ης Ιουλίου 2006, για το Ευρωπαϊκό Ταμείο Περιφερειακής Ανάπτυξης
- τον Κανονισμό (ΕΚ) 1081/2006 του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου της 5ης Ιουλίου 2006 για το Ευρωπαϊκό Κοινωνικό Ταμείο και την κατάργηση του Κανονισμού (ΕΚ) αριθ 1784/1999
- τις Κατευθυντήριες Γραμμές σχετικά με τις Κρατικές Ενισχύσεις Περιφερειακού Χαρακτήρα⁹⁹ 2007-2013.
- το Νόμο 3614/2007 (ΦΕΚ 267/Α/3-12-2007) για τη Διαχείριση, τον έλεγχο και την εφαρμογή των αναπτυξιακών παρεμβάσεων για την Προγραμματική Περίοδο 2007-2013, και ιδίως τα άρθρα 4 και 17 όπου ορίζονται οι φορείς που δύνανται να διαχειρίζονται εθνικούς και κοινοτικούς πόρους για την παροχή ενισχύσεων και περιγράφεται το πλαίσιο εντός του οποίου πρέπει να κινείται η εφαρμογή των κρατικών ενισχύσεων. Συνεπεία του νόμου αυτού, έχει εκδοθεί μία σειρά από κανονιστικές πράξεις, στις οποίες ρυθμίζονται γενικά θέματα για τη διαχείριση των δράσεων των κρατικών ενισχύσεων, τα όργανα και οι διαδικασίες προκήρυξης, υποβολής, αξιολόγησης, έγκρισης, παρακολούθησης, πιστοποίησης, ελέγχου και ολοκλήρωσης των επενδύσεων και καταβολής της

⁹⁹ Σύμφωνα με το κείμενο της συνθήκης και συγκεκριμένα βάσει του άρθρου 107 παράγραφος 3 στοιχείο α και στοιχείο γ, οι κρατικές ενισχύσεις περιφερειακού χαρακτήρα είναι κρατικές ενισχύσεις που χορηγούνται (i) για την προώθηση της οικονομικής ανάπτυξης ορισμένων μειονεκτικών περιοχών της ΕΕ, δηλ. περιοχών στις οποίες το βιοτικό επίπεδο είναι ασυνήθως χαμηλό ή στις οποίες επικρατεί σοβαρή υποαπασχόληση ή/και (ii) για την προώθηση της ανάπτυξης ορισμένων δραστηριοτήτων.

δημόσιας επιχορήγησης και καθορίζεται η διάθεση πιστώσεων από το Πρόγραμμα Δημοσίων Επενδύσεων για την εφαρμογή των δράσεων των κρατικών ενισχύσεων στο πλαίσιο των Επιχειρησιακών Προγραμμάτων του ΕΣΠΑ 2007-2013 και τα ποσά, τα ποσοστά και οι ενισχύσεις.

- τον Οδηγό Συστήματος Διαχείρισης και Ελέγχου Συγχρηματοδοτούμενων Πράξεων και το Εγχειρίδιο Διαδικασιών Διαχείρισης & Ελέγχου Πράξεων Κρατικών Ενισχύσεων
- τον Επενδυτικό Νόμο 3299/2004 (ΦΕΚ 261/Α/23-12-2004) “Κίνητρα Ιδιωτικών Επενδύσεων για την Οικονομική Ανάπτυξη και την Περιφερειακή Σύγκλιση”, ο οποίος απετέλεσε καθεστώς κινήτρων προς ιδιωτικές επενδύσεις και οι διατάξεις του είναι συμβατές με τη Νομοθεσία της Ευρωπαϊκής Επιτροπής για τις Κρατικές Ενισχύσεις. Πρόκειται για ένα καθεστώς ενισχύσεων εν είδει εθνικού μέτρου, νομοθετικού χαρακτήρα, με το οποίο καθορίζονται οι προϋποθέσεις επιλεξιμότητας των ενισχυτέων σχεδίων, το ανώτατο επιτρεπόμενο όριο και η ένταση των σχετικών ενισχύσεων, καθώς και οι λεπτομερείς ρυθμίσεις που διέπουν την καταβολή τους. Διαφοροποιείται από τις μεμονωμένες ή ad hoc περιπτώσεις ενισχύσεων κατά το ότι δεν αφορά συγκεκριμένη επιχείρηση, αλλά έναν αριθμό επιχειρήσεων. Ο Επενδυτικός Νόμος 3299/2004 χορηγεί ελκυστικά κίνητρα για επενδύσεις άνω των 100.000 €, σε όλους τους τομείς της οικονομίας, που υλοποιούνται στο σύνολο της ελληνικής επικράτειας από επιχειρήσεις ανεξαρτήτως μεγέθους, δίνοντας έμφαση στις μικρομεσαίες επιχειρήσεις και στους ανερχόμενους κλάδους της οικονομίας
- τον Κανονισμό (ΕΚ) αριθ 1998/2006 της Επιτροπής της 15ης Δεκεμβρίου 2006 για την εφαρμογή των άρθρων 87 και 88 της συνθήκης στις ενισχύσεις ήσσονος σημασίας¹⁰⁰
- τον Κανονισμό (ΕΚ) αριθ 800/2008 της Επιτροπής της 6ης Αυγούστου 2008 για την κήρυξη ορισμένων κατηγοριών ενισχύσεων ως συμβατών με την κοινή αγορά κατ' εφαρμογή των άρθρων 87 και 88 της Συνθήκης (Γενικός κανονισμός απαλλαγής κατά κατηγορία)

¹⁰⁰ Στην περίπτωση που εφαρμόζεται ο κανόνας De Minimis περί ενισχύσεων ήσσονος σημασίας, ο φορέας που χορηγεί την ενίσχυση έχει την υποχρέωση να ενημερώνει τον αποδέκτη της ενίσχυσης για τον χαρακτήρα de minimis της ενίσχυσης. Ο αποδέκτης της ενίσχυσης υποχρεούται να συμπεριλαμβάνει στα δικαιολογητικά που υποβάλλει και την έγγραφη βεβαίωση ότι αθροιστικά το σύνολο των ενισχύσεων που έχει λάβει σε μια περίοδο τριετίας δεν υπερβαίνουν το όριο των 200.000 €.

Η χώρα μας, ακολουθώντας τη γενικότερη πολιτική της Ε.Ε στον τομέα των κρατικών ενισχύσεων, έχει επαναπροσανατολίσει τους στόχους της στον τομέα των κρατικών ενισχύσεων από τομεακούς σε οριζόντιους, μετατοπίζοντας το κέντρο βάρους από την υποστήριξη συγκεκριμένων εταιριών ή κλάδων, προς την αντιμετώπιση οριζόντιων θεμάτων όπως η απασχόληση, η περιφερειακή ανάπτυξη, το περιβάλλον, η κατάρτιση και η έρευνα, και έχει προχωρήσει σε μείωση του επιπέδου του συνόλου των κρατικών ενισχύσεων.

Τα παραπάνω διαπιστώνονται στην ενότητα που ακολουθεί, στην οποία γίνεται παρουσίαση των προσκλήσεων προς δυνητικούς δικαιούχους συγκεκριμένων κατηγοριών για να υποβάλουν σχέδια δράσεων κρατικών ενισχύσεων προς χρηματοδότηση. Η παρουσίαση επικεντρώνεται σε εκείνες τις περιπτώσεις των προσκλήσεων που παρατηρείται ενεργοποίηση και υλοποίηση δράσεων κρατικών ενισχύσεων στο πλαίσιο των Τομεακών και Περιφερειακών Επιχειρησιακών Προγραμμάτων του ΕΣΠΑ έως σήμερα (Ιανουάριος 2011), υπό την έννοια ότι οι δράσεις έχουν σχεδιαστεί, υποβληθεί και εγκριθεί και είναι δυνατό να παρουσιάζουν απορρόφηση, ήτοι να καταγράφουν δαπάνες. Τα στοιχεία που περιλαμβάνονται στην παρουσίαση που ακολουθεί προέρχονται από τις ετήσιες εκθέσεις υλοποίησης των επιχειρησιακών προγραμμάτων¹⁰¹, τα κείμενα των προσκλήσεων που έχουν δημοσιευθεί στο διαδίκτυο και το Ολοκληρωμένο Πληροφοριακό Σύστημα και έχουν υποστεί ίδια επεξεργασία. Στην παρουσίαση δεν περιλαμβάνονται προσκλήσεις, στο πλαίσιο των οποίων δεν εμφανίζονται στοιχεία υλοποίησης έως σήμερα (Ιανουάριος 2011).

Δράσεις κρατικών ενισχύσεων που συγχρηματοδοτούνται από τα διαρθρωτικά ταμεία

Στην παρούσα ενότητα επιχειρείται η ως άνω παρουσίαση για κάθε πρόσκληση στο πλαίσιο της οποίας έχουν ενεργοποιηθεί δράσεις κρατικών ενισχύσεων. Η παρουσίαση περιλαμβάνει πληροφορίες σχετικά με τους επιδιωκόμενους στόχους, το στοχοθετούμενο κοινό, οικονομικά στοιχεία (κρατική δημόσια δαπάνη¹⁰², προϋπολογισμός πράξεων, δαπάνες – όπου καταγράφονται) και το κατά περίπτωση ισχύον νομικό πλαίσιο.

¹⁰¹ Οι ετήσιες εκθέσεις υλοποίησης των ΕΠ είναι δημοσιευμένες στη διεύθυνση: <http://www.espa.gr>.

¹⁰² Με τον όρο αυτό νοείται η δαπάνη που πραγματοποιείται για την κάλυψη μέρους (όταν υπάρχει και ιδιωτική συμμετοχή) ή όλου (όταν υπάρχει μόνο δημόσια συμμετοχή) του προϋπολογισμού ενός Επιχειρησιακού Προγράμματος ή / και Έργου, και προέρχεται εξ ολοκλήρου από δημόσιους (εθνικούς και κοινοτικούς) πόρους, δηλαδή είναι το άθροισμα της Εθνικής Δημόσιας Δαπάνης (Εθνική Συμμετοχή) και της Κοινοτικής Συμμετοχής. Πηγή: Μονάδα Οργάνωσης της Διαχείρισης Αναπτυξιακών Προγραμμάτων, Ευρετήριο όρων 2007-2013.

Ειδικότερα σε ό, τι αφορά στα **Τομεακά Επιχειρησιακά Προγράμματα**:

1. από το Επιχειρησιακό Πρόγραμμα (ΕΠ) **Ανταγωνιστικότητα και Επιχειρηματικότητα** έχουν χρηματοδοτηθεί δράσεις κρατικών ενισχύσεων που εμπίπτουν στους ακόλουθους Άξονες Προτεραιότητας (ΑΠ):

- Άξονας Προτεραιότητας 1 (ΑΠ_1): Ο ΑΠ_1¹⁰³ «*Δημιουργία και Αξιοποίηση της καινοτομίας υποστηριζόμενης από έρευνα και τεχνολογική ανάπτυξη*» επιδιώκει την επιτάχυνση της μετάβασης στην οικονομία της γνώσης, την ενσωμάτωση της έρευνας, της τεχνολογίας και της καινοτομίας στον παραγωγικό ιστό της χώρας ως κύριου παράγοντα ανάπτυξης και ανταγωνιστικότητας και τη γενικότερη διάχυση των αποτελεσμάτων της έρευνας και της καινοτομίας στην ελληνική οικονομία και κοινωνία.

Στο πλαίσιο του ΑΠ_1 του ΕΠ Ανταγωνιστικότητα και Επιχειρηματικότητα εκδόθηκαν οι ακόλουθες προσκλήσεις/προκηρύξεις:

- Πρόσκληση για υποβολή προτάσεων για συμμετοχή στη δράση «ΣΥΝΕΡΓΑΣΙΑ». Βασικός στόχος¹⁰⁴ της δράσης αυτής ήταν η βελτίωση της ανταγωνιστικότητας και της εξωστρέφειας των επιχειρήσεων, η ενίσχυση της απασχόλησης και της ποιότητας ζωής μέσω της υλοποίησης έργων έρευνας και τεχνολογίας σε συγκεκριμένους τομείς (π.χ. υγεία, βιοτεχνολογία, ενέργεια-περιβάλλον-κλίμα, κλπ.) και δραστηριότητες που: α/ ενδιαφέρουν τον παραγωγικό ιστό της χώρας και θα συμβάλουν άμεσα ή έμμεσα στην παραγωγή νέων ή βελτιωμένων προϊόντων και υπηρεσιών και στη διείσδυση σε νέες αγορές, β/ υποστηρίζουν τις ανάγκες της κοινωνίας και των πολιτικών σε διάφορους τομείς όπως υγεία, ενεργειακή πολιτική, περιβαλλοντική πολιτική και γ/ παράγουν νέα γνώση που μπορεί να αξιοποιηθεί.

Η πρόσκληση της δράσης «ΣΥΝΕΡΓΑΣΙΑ» αφορούσε δύο Πράξεις: Πράξη I: Συνεργατικά έργα μικρής και μεσαίας κλίμακας (συνολικού προϋπολογισμού 300.000 -1.000.000 €) και Πράξη II: Συνεργατικά έργα μεγάλης κλίμακας (συνολικού προϋπολογισμού 1.000.000 -3.000.000 €). Και οι δύο Πράξεις της δράσης απευθύνονταν σε συμπράξεις επιχειρήσεων κάθε μεγέθους,

¹⁰³ Επιχειρησιακό Πρόγραμμα Ανταγωνιστικότητα και Επιχειρηματικότητα, σελ. 157, προσβάσιμο στο δικτυακό τόπο: <http://www.espa.gr>

¹⁰⁴ Προκήρυξη της Δράσης Εθνικής Εμβέλειας «ΣΥΝΕΡΓΑΣΙΑ», σελ. 3.

ερευνητικών κέντρων/ινστιτούτων, ΑΕΙ (Πανεπιστήμια, ΤΕΙ), τεχνολογικών, δημόσιων, και άλλων φορέων.

Η Δράση «ΣΥΝΕΡΓΑΣΙΑ» που χρηματοδοτήθηκε από το ΕΠ Ανταγωνιστικότητα και Επιχειρηματικότητα ήταν *συνολικής δημόσιας δαπάνης* 25 εκ. ευρώ. Ο *προϋπολογισμός των ενταγμένων πράξεων κρατικών ενισχύσεων* ανήλθε σε 12.081.084 ευρώ. Δεν έχουν πραγματοποιηθεί έως σήμερα (Ιανουάριος 2011) πληρωμές.

Η ενίσχυση που χορηγήθηκε στο πλαίσιο της παρούσας δράσης προς τις επιχειρήσεις συμβιβάζεται με την Κοινή Αγορά με βάση το κοινοτικό πλαίσιο για τις κρατικές ενισχύσεις και ιδίως με τον Κανονισμό (ΕΚ) αριθμ. 800/2008 της Επιτροπής των Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων για την κήρυξη ορισμένων κατηγοριών ενισχύσεων ως συμβατών με την κοινή αγορά κατ' εφαρμογή των άρθρων 87 και 88 της Συνθήκης (Γενικός Κανονισμός Απαλλαγής κατά Κατηγορία).

- ο Πρόσκληση για υποβολή προτάσεων για το πρόγραμμα **«Φάση-2 Ενίσχυσης Ελληνικών Τεχνολογικών Συνεργατικών Σχηματισμών στη Μικροηλεκτρονική»**. Στόχος¹⁰⁵ του Προγράμματος ήταν η τόνωση συγκεκριμένων αναπτυξιακών δεικτών των μελών του Συνεργατικού Μηχανισμού (Cluster¹⁰⁶) Μικροηλεκτρονικής, τόσο σε επίπεδο άμεσα μετρήσιμων ποσοτικών και οικονομικών στοιχείων όσο και σε επίπεδο έμμεσων ποιοτικών στοιχείων, όπως είναι η βελτίωση του επιχειρηματικού περιβάλλοντος, η διάχυση της τεχνογνωσίας, η αναβάθμιση παραγωγικών διαδικασιών, η προσέλκυση χαρισματικών ανθρώπων, η ενίσχυση της αριστείας κλπ., ώστε να επιτευχθεί μακροπρόθεσμο ανταγωνιστικό πλεονέκτημα και βιώσιμο οικοσύστημα ανάπτυξης και καινοτομίας.

Το πρόγραμμα «Φάση-2 Ενίσχυσης Ελληνικών Τεχνολογικών Συνεργατικών Σχηματισμών στη Μικροηλεκτρονική» που χρηματοδοτήθηκε από το ΕΠ

¹⁰⁵ Προκήρυξη Προγράμματος «Φάση-2 Ενίσχυσης Ελληνικών Τεχνολογικών Συνεργατικών Σχηματισμών στη Μικροηλεκτρονική», σελ. 2.

¹⁰⁶ Συνεργατικός Σχηματισμός (Cluster), ορίζεται «ένα σύνολο ισχυρά αλληλεξαρτώμενων και συν-ανταγωνιστικών επιχειρήσεων (νεοσύστατες, πολύ μικρές μικρές, μεσαίες και μεγάλες επιχειρήσεις) συνδεδεμένων σε αλυσίδα προστιθέμενης αξίας με κοινούς προμηθευτές ή /και πελάτες, με στρατηγικές συμμαχίες με άλλους φορείς (πανεπιστήμια, ερευνητικά κέντρα, φορείς μεταφοράς τεχνολογίας και τεχνογνωσίας, χρηματοπιστωτικά ιδρύματα και κεφάλαια επιχειρηματικών συμμετοχών, κ.λπ.), που εμφανίζουν ισχυρή γεωγραφική συγκέντρωση και από κοινού πρόσβαση και χρήση εγκαταστάσεων, υποδομών και υπηρεσιών, και που δραστηριοποιούνται σε συγκεκριμένη θεματική περιοχή (π.χ. Μικροηλεκτρονική, κ.λπ.), η οποία διακρίνεται από χαρακτηριστικά έντασης γνώσης, υψηλής τεχνολογίας, εξαγωγικού προσανατολισμού, και υπαρκτού ανταγωνιστικού πλεονεκτήματος σε διεθνές επίπεδο». ό.π., σελ. 3

Ανταγωνιστικότητα και Επιχειρηματικότητα ήταν *συνολικής δημόσιας δαπάνης* 15.385.000 ευρώ. Ο *προϋπολογισμός των ενταγμένων πράξεων κρατικών ενισχύσεων* ανήλθε σε 12.854.431 ευρώ και οι *πληρωμές* έχουν ανέλθει έως τον Ιανουάριο 2011 στα 3.989.102 ευρώ.

Η ενίσχυση που χορηγήθηκε στο πλαίσιο της παρούσας δράσης προς επιχειρήσεις και Εκπαιδευτικά - Ερευνητικά ιδρύματα συμβιβάζεται με την Κοινή Αγορά με βάση το κοινοτικό πλαίσιο για τις κρατικές ενισχύσεις και ειδικότερα με βάση τον Κανονισμό (ΕΚ) αριθμ. 1998/2006 της Επιτροπής των Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων για την εφαρμογή των άρθρων 87 και 88 της συνθήκης στις ενισχύσεις ήσσονος σημασίας (*de minimis*) και τον Κανονισμό (ΕΚ) αριθμ. 800/2008 της Επιτροπής των Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων για την κήρυξη ορισμένων κατηγοριών ενισχύσεων ως συμβατών με την κοινή αγορά κατ' εφαρμογή των άρθρων 87 και 88 της Συνθήκης (Γενικός Κανονισμός Απαλλαγής κατά Κατηγορία).

- ο Πρόγραμμα **«Φεστιβάλ Επιστήμης και Τεχνολογίας»**. Στόχος του προγράμματος ήταν η ενίσχυση των δραστηριοτήτων εξοικείωσης και ευαισθητοποίησης του κοινού σε ερευνητικά και τεχνολογικά θέματα. Απώτερος στόχος ήταν η κατανόηση του ρόλου της επιστήμης και τεχνολογίας από το ευρύ κοινό, οι θετικές επιδράσεις τους στην καθημερινή ζωή του πολίτη και κυρίως η επαφή των νέων με την επιστήμη και τα αποτελέσματα της έρευνας. Στο πλαίσιο του προγράμματος, χρηματοδοτήθηκαν οι αρτιότερες προτάσεις κατά σειρά βαθμολογίας που υποβλήθηκαν από Ερευνητικούς και Τεχνολογικούς Φορείς ή /και Ινστιτούτα που εποπτεύονται από τη ΓΓΕΤ και τα Ανώτατα Εκπαιδευτικά Ιδρύματα (ΑΕΙ) και Ανώτατα Τεχνολογικά Εκπαιδευτικά Ιδρύματα (ΑΤΕΙ).

Το πρόγραμμα «Φεστιβάλ Επιστήμης και Τεχνολογίας» που χρηματοδοτήθηκε από το ΕΠ Ανταγωνιστικότητα και Επιχειρηματικότητα ήταν *συνολικής δημόσιας δαπάνης* 645.900 ευρώ. Ο *προϋπολογισμός των ενταγμένων πράξεων κρατικών ενισχύσεων* ανήλθε σε 337.060 ευρώ. Δεν έχουν πραγματοποιηθεί έως σήμερα (Ιανουάριος 2011) πληρωμές.

Η ενίσχυση που χορηγήθηκε στο πλαίσιο του προγράμματος προς Ερευνητικούς και Τεχνολογικούς Φορείς ή /και Ινστιτούτα που εποπτεύονται από τη ΓΓΕΤ και τα Ανώτατα Εκπαιδευτικά Ιδρύματα (ΑΕΙ) και Ανώτατα

Τεχνολογικά Εκπαιδευτικά Ιδρύματα (ΑΤΕΙ) συμβιβάζεται με την Κοινή Αγορά με βάση το κοινοτικό πλαίσιο για τις κρατικές ενισχύσεις και ιδίως με τον Κανονισμό (ΕΚ) αριθμ. 800/2008 της Επιτροπής των Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων για την κήρυξη ορισμένων κατηγοριών ενισχύσεων ως συμβατών με την κοινή αγορά κατ' εφαρμογή των άρθρων 87 και 88 της Συνθήκης (Γενικός Κανονισμός Απαλλαγής κατά Κατηγορία).

- ο Προκήρυξη για υποβολή προτάσεων για συμμετοχή στη δράση **«Κουπόνια καινοτομίας για μικρομεσαίες επιχειρήσεις»**. Στόχος¹⁰⁷ της δράσης ήταν η ενίσχυση των επιχειρήσεων μέσω της αγοράς γνώσης και εμπειρογνωμοσύνης από τους φορείς καινοτομίας για την επίλυση προβλήματος ή/και τη βελτίωση της παραγωγικής τους διαδικασίας. Κάθε κουπόνι καινοτομίας ήταν μέγιστης ονομαστικής αξίας 7.000 ευρώ.

Η υλοποίηση της δράσης έγινε με βάση το σχετικό εθνικό έννομο πλαίσιο που αφορά στην επιστημονική έρευνα και ανάπτυξη καθώς και με βάση τον Κανονισμό (ΕΚ) 1998/2006 της Επιτροπής ευρωπαϊκών κοινοτήτων για την εφαρμογή των άρθρων 87 και 88 της συνθήκης στις ενισχύσεις ήσσονος σημασίας (κανόνας de minimis).

Η δράση «Κουπόνια καινοτομίας για μικρομεσαίες επιχειρήσεις» που χρηματοδοτήθηκε από το ΕΠ Ανταγωνιστικότητα και Επιχειρηματικότητα ήταν συνολικής δημόσιας δαπάνης 2.198.000. ευρώ. Ο προϋπολογισμός των ενταγμένων πράξεων κρατικών ενισχύσεων ανήλθε σε 238.000 ευρώ. Δεν έχουν πραγματοποιηθεί έως σήμερα (Ιανουάριος 2011) πληρωμές.

- Άξονας Προτεραιότητας 2 (ΑΠ_2): Ο ΑΠ_2¹⁰⁸ «Ενίσχυση της επιχειρηματικότητας και της εξωστρέφειας» στοχεύει στην ενίσχυση της επιχειρηματικότητας και της εξωστρέφειας, την αναβάθμιση του παραγωγικού ιστού της χώρας, την αύξηση των παραγωγικών επενδύσεων και των εισροών Ξένων Άμεσων Επενδύσεων και στην γενική ποιοτική αναβάθμιση των προσφερόμενων προϊόντων και υπηρεσιών σε όλους τους τομείς και κλάδους της ελληνικής οικονομίας που καλύπτονται από το ΕΠ Ανταγωνιστικότητα και Επιχειρηματικότητα.

Στο πλαίσιο του ΑΠ_2 του ΕΠ Ανταγωνιστικότητα και Επιχειρηματικότητα εκδόθηκαν προσκλήσεις για επενδυτικά σχέδια που είχαν ήδη υπαχθεί στο πλαίσιο του

¹⁰⁷ Πηγή: Ιστοσελίδα της Γενικής Γραμματείας Έρευνας και Τεχνολογίας.

¹⁰⁸ Επιχειρησιακό Πρόγραμμα Ανταγωνιστικότητα και Επιχειρηματικότητα, σελ. 165.

αναπτυξιακού νόμου 3299/2004. Αυτό συνέβη διότι ορισμένα επενδυτικά σχέδια μετά την υπαγωγή τους στις διατάξεις του νόμου 3299/2004 δύνανται να εντάσσονται σε Επιχειρησιακά Προγράμματα του ΕΣΠΑ. Η σχετική διάταξη είναι το άρθρο 8 παρ. 7 εδ. Α του νόμου, όπως ισχύει όπου αναφέρεται ότι: «Οι επιχορηγήσεις επενδύσεων, οι επιδοτήσεις χρηματοδοτικής μίσθωσης, οι επιχορηγήσεις του μισθολογικού κόστους της απασχόλησης καταβάλλονται με βάση τις διατάξεις του παρόντος, καλύπτονται από τον προϋπολογισμό Δημοσίων Επενδύσεων στον οποίο εγγράφεται η σχετική προβλεπόμενη δαπάνη για κάθε οικονομικό έτος ή/και από Κοινοτικά κονδύλια». Εξάλλου, οι αναπτυξιακοί νόμοι¹⁰⁹ (π.χ. 2601/1998, 3299/2004) υποβάλλονται στην ΕΕ ως καθεστώτα κρατικών ενισχύσεων και εγκρίνονται από την ΕΕ στο πλαίσιο άσκησης της διακριτικής ευχέρειάς της δυνάμει του άρθρου 107 παρ. 3 στοιχείο α και στοιχείο γ της Συνθήκης.

Η επιλογή των επενδύσεων του Ν. 3299/2004 που εντάχθηκαν στα Επιχειρησιακά Προγράμματα του ΕΣΠΑ, έγινε με βάση κριτήρια, όπως: συμβολή της πράξης στην επίτευξη των στόχων του αντίστοιχου άξονα προτεραιότητας, συμβατότητα με το κοινοτικό δίκαιο Κρατικών Ενισχύσεων και διαρθρωτικών Ταμείων, ωριμότητα επενδυτικού σχεδίου κ.λπ.

Στον πίνακα που ακολουθεί αποτυπώνονται συγκεντρωτικά οι προσκλήσεις για επενδυτικά σχέδια (στον πρωτογενή, δευρογενή, τριτογενή τομέα¹¹⁰) που είχαν ήδη υπαχθεί στο πλαίσιο του αναπτυξιακού νόμου 3299/2004, το ύψος της κρατικής δαπάνης, του προϋπολογισμού των ενταγμένων πράξεων ανά πρόσκληση και τις καταγεγραμμένες έως σήμερα (Ιανουάριος 2011) πληρωμές.

ΤΙΤΛΟΣ ΠΡΟΣΚΛΗΣΗΣ	ΚΡΑΤΙΚΗ ΔΔ	ΠΡΟΫΠΟΛΟΓΙΣΜΟΣ ΕΝΤΑΞΗΣ ΣΥΝΟΛΙΚΗ ΔΔ (ΚΡΑΤ. ΕΝΙΣΧ.)	ΠΛΗΡΩΜΕΣ ΕΠΙΛΕΞΙΜΗ ΔΔ (ΚΡΑΤ. ΕΝΙΣΧ.)
ΑΝΟΙΚΤΗ ΠΡΟΣΚΛΗΣΗ ΓΙΑ ΕΠΕΝΔΥΤΙΚΑ ΣΧΕΔΙΑ ΑΝΑΠΤΥΞΙΑΚΟΥ ΝΟΜΟΥ ΙΟΝΙΑ	12.000.000	9.122.937	5.183.265
ΑΝΟΙΚΤΗ ΠΡΟΣΚΛΗΣΗ ΓΙΑ ΕΠΕΝΔΥΤΙΚΑ ΣΧΕΔΙΑ ΑΝΑΠΤΥΞΙΑΚΟΥ ΝΟΜΟΥ ΣΤΟ ΒΟΡΕΙΟ ΑΙΓΑΙΟ	14.500.000	9.362.540	5.310.092
ΑΝΟΙΚΤΗ ΠΡΟΣΚΛΗΣΗ ΓΙΑ ΕΠΕΝΔΥΤΙΚΑ ΣΧΕΔΙΑ ΑΝΑΠΤΥΞΙΑΚΟΥ ΝΟΜΟΥ 3299/04 ΣΤΟ ΕΣΠΑ	28.000.000	20.646.930	10.323.465

¹⁰⁹ Καραγιάννης Β. Σ. (2006), *Κρατικές Ενισχύσεις, Κοινωνική & Εθνική ρύθμιση*, Νομική Βιβλιοθήκη, Αθήνα, σελ. 84.

¹¹⁰ Αναλυτική περιγραφή των υπαγόμενων στον επενδυτικό νόμο σχεδίων παρατίθεται στο άρθρο 3 του Νόμου.

ΕΝΙΣΧΥΣΗ ΙΔΙΩΤΙΚΩΝ ΕΠΕΝΔΥΣΕΩΝ ΑΝΑΠΤΥΞΙΑΚΟΥ ΝΟΜΟΥ ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑΣ ΚΡΗΤΗΣ	35.000.000	7.814.420	4.823.999
ΑΝΟΙΧΤΗ ΠΡΟΣΚΛΗΣΗ ΚΙΝΗΤΡΑ ΙΔΙΩΤΙΚΩΝ ΕΠΕΝΔΥΣΕΩΝ ΑΝΑΠΤΥΞΙΑΚΟΥ ΝΟΜΟΥ	43.000.000	33.807.928	21.031.639
ΑΝΟΙΧΤΗ ΠΡΟΣΚΛΗΣΗ ΕΠΕΝΔΥΤΙΚΟΥ ΝΟΜΟΥ (ΕΠΑΕ ¹¹¹)	138.842.915	258.904.628	163.181.578

Οι ενισχύσεις που παρασχέθηκαν είχαν τη μορφή: (α) επιχορήγησης ή και επιδότησης χρηματοδοτικής μίσθωσης, (β) φορολογικής απαλλαγής και (γ) επιδότησης του κόστους της δημιουργούμενης απασχόλησης.

- Άξονας Προτεραιότητας 3 (ΑΠ_3): Ο ΑΠ_3¹¹² «Βελτίωση του επιχειρηματικού περιβάλλοντος» στοχεύει στοχεύει στην βελτίωση του θεσμικού περιβάλλοντος και των υποστηρικτικών δομών, υποδομών, μηχανισμών και εργαλείων για την ανάπτυξη της επιχειρηματικότητας, στην ενδυνάμωση του ανταγωνισμού και στην προστασία του καταναλωτή.

Στο πλαίσιο του ΑΠ_3 του ΕΠ Ανταγωνιστικότητα και Επιχειρηματικότητα εκδόθηκαν οι ακόλουθες προσκλήσεις:

- ο Πρόσκληση για τη Δράση «**Εγγύηση και Επιδότηση Επιτοκίου Δανείων Κεφαλαίου Κίνησης Μικρών και Πολύ Μικρών Επιχειρήσεων**» στοχευμένη¹¹³ για τις ελληνικές μικρές και πολύ μικρές επιχειρήσεις με μειωμένη πρόσβαση στο τραπεζικό σύστημα και σοβαρό πρόβλημα υψηλού κόστους χρηματοδότησης και μειωμένη ρευστότητα. Η δράση υλοποιήθηκε με Ενδιάμεσο Φορέα την ΤΕΜΠΜΕ ΑΕ (Ταμείο Εγγυοδοσίας Μικρών και Πολύ Μικρών Επιχειρήσεων) και αφορούσε στην ενίσχυση μέσω της εγγυοδοσίας και επιδότησης του επιτοκίου δανειακών συμβάσεων που αφορούν σε κεφάλαια κίνησης μικρών και πολύ μικρών επιχειρήσεων (ΜΕ/ΠΜΕ). Η Δράση απευθυνόταν σε υφιστάμενες ΜΕ/ΠΜΕ οιασδήποτε μορφής (όπως ατομικές, ελεύθεροι επαγγελματίες, ΟΕ, ΕΕ, ΕΠΕ, ΑΕ, κλπ.) υπό προϋποθέσεις.

Για την υλοποίηση του προγράμματος λήφθηκε υπ' όψιν το εθνικό νομοθετικό πλαίσιο και όσα προβλέπονται στον Κανονισμό (ΕΚ) αριθμ. 1998/2006 της

¹¹¹ Επιχειρησιακό Πρόγραμμα Ανταγωνιστικότητα και Επιχειρηματικότητα.

¹¹² Επιχειρησιακό Πρόγραμμα Ανταγωνιστικότητα και Επιχειρηματικότητα, σελ. 171.

¹¹³ Πηγή: Ιστοσελίδα του ΕΠ Ανταγωνιστικότητα και Επιχειρηματικότητα

Επιτροπής των Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων για την εφαρμογή των άρθρων 87 και 88 της συνθήκης στις ενισχύσεις ήσσονος σημασίας (de minimis).

Η δράση «Εγγύηση και Επιδότηση Επιτοκίου Δανείων Κεφαλαίου Κίνησης Μικρών και Πολύ Μικρών Επιχειρήσεων» που χρηματοδοτήθηκε από το ΕΠ Ανταγωνιστικότητα και Επιχειρηματικότητα ήταν συνολικής δημόσιας δαπάνης 106.000.000. ευρώ. Ο προϋπολογισμός των ενταγμένων πράξεων κρατικών ενισχύσεων ανήλθε σε 76.836.474 ευρώ. Δεν έχουν πραγματοποιηθεί έως σήμερα (Ιανουάριος 2011) πληρωμές.

2. από το Επιχειρησιακό Πρόγραμμα (ΕΠ) **Ψηφιακή Σύγκλιση** έχουν χρηματοδοτηθεί δράσεις κρατικών ενισχύσεων που εμπίπτουν στον Άξονα Προτεραιότητας 1 (ΑΠ_1) «*Βελτίωση της παραγωγικότητας με αξιοποίηση των Τεχνολογιών Πληροφορικής και Επικοινωνιών (ΤΠΕ)*».

Στο πλαίσιο του ΑΠ_1 του ΕΠ Ψηφιακή Σύγκλιση εκδόθηκαν οι ακόλουθες προσκλήσεις/τροκηρύξεις:

- ο Προκήρυξη Δράσης Κρατικών Ενισχύσεων με τίτλο **«Ενίσχυση Επιχειρήσεων για την υλοποίηση επενδύσεων στην ψηφιακή ασφάλεια (e-security)»**. Στόχος¹¹⁴ της δράσης ήταν να ενισχυθούν εταιρείες ώστε να μπορούν να προλαμβάνουν και να αντιμετωπίζουν αποτελεσματικά τους ψηφιακούς κινδύνους / απειλές (κακόβουλες ή μη), που μπορεί να δεχτούν σημαντικοί πόροι της εταιρείας, όπως η διαχειριζόμενη πληροφορία, τα πληροφοριακά της συστήματα, λογισμικό κλπ. και να ενισχυθεί η εμπιστοσύνη των επιχειρήσεων στα νέα ψηφιακά μέσα και την ψηφιακή ασφάλεια.

Η Δράση "Ενίσχυση Επιχειρήσεων για την υλοποίηση επενδύσεων στην ψηφιακή ασφάλεια (e-security)" υλοποιείται βάσει του Κανονισμού (ΕΚ) αριθμ. 1998/2006 της Επιτροπής των Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων για την εφαρμογή των άρθρων 87 και 88 της συνθήκης στις ενισχύσεις ήσσονος σημασίας (de minimis), όπως ισχύει με βάση την Ανακοίνωση της Ευρωπαϊκής Επιτροπής «Προσωρινό κοινοτικό πλαίσιο¹¹⁵ για τη λήψη

¹¹⁴ Προκήρυξη της Δράσης «Ενίσχυση Επιχειρήσεων για την υλοποίηση επενδύσεων στην ψηφιακή ασφάλεια (e-security)» σελ. 3.

¹¹⁵ Ανακοίνωση της Επιτροπής — Προσωρινό κοινοτικό πλαίσιο για τη λήψη μέτρων κρατικής ενίσχυσης με σκοπό να στηριχθεί η πρόσβαση στη χρηματοδότηση κατά τη διάρκεια της τρέχουσας χρηματοπιστωτικής και οικονομικής κρίσης (2009/C 16/01).

μέτρων κρατικής ενίσχυσης με σκοπό να στηριχθεί η πρόσβαση στη χρηματοδότηση κατά τη διάρκεια της τρέχουσας χρηματοπιστωτικής και οικονομικής κρίσης».

Η Δράση χρηματοδοτήθηκε από το Ε.Π. Ψηφιακή Σύγκλιση *ήταν συνολικής δημόσιας δαπάνης 5.985.000 ευρώ. Ο προϋπολογισμός των ενταγμένων πράξεων κρατικών ενισχύσεων* ανήλθε σε 3.660.559 ευρώ και οι πληρωμές έως σήμερα (Ιανουάριος 2011) έχουν ανέλθει σε 2.421.557 ευρώ.

- ο Προκήρυξη Δράσης Κρατικών Ενισχύσεων με τίτλο **«Ενίσχυση Ξενοδοχειακών και Τουριστικών Καταλυμάτων για τη Δημιουργία Διαδικτυακών Τόπων Προβολής και Συστημάτων Ηλεκτρονικών Κρατήσεων «digi-lodge»**. Στόχος¹¹⁶ της δράσης ήταν η υιοθέτηση και αξιοποίηση σύγχρονων εργαλείων ΤΠΕ από τουριστικές μονάδες, με σκοπό τον εκσυγχρονισμό τους και την ποιοτική αναβάθμιση των παρεχόμενων υπηρεσιών. Τουριστικές μονάδες ενισχύθηκαν μέσω της Δράσης για την ανάπτυξη νέων εφαρμογών διαδικτυακής προβολής και επικοινωνίας της εικόνας τους με δυνατότητες ηλεκτρονικών κρατήσεων και για την ολοκλήρωση αυτών των εφαρμογών με υφιστάμενα ή νέα συστήματα βέλτιστων πρακτικών μηχανογράφησης τουριστικών μονάδων. Ο ελάχιστος προϋπολογισμός ανά υποβαλλόμενο Επενδυτικό Σχέδιο ενίσχυσης ήταν 7.000 ευρώ.

Η Δράση "Ενίσχυση Ξενοδοχειακών και Τουριστικών Καταλυμάτων για τη Δημιουργία Διαδικτυακών Τόπων Προβολής και Συστημάτων Ηλεκτρονικών Κρατήσεων «digi-lodge»" υλοποιήθηκε βάσει του Κανονισμού (ΕΚ) αριθμ. 1998/2006 της Επιτροπής των Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων για την εφαρμογή των άρθρων 87 και 88 της συνθήκης στις ενισχύσεις ήσσονος σημασίας (de minimis), όπως ισχύει με βάση την Ανακοίνωση της Ευρωπαϊκής Επιτροπής «Προσωρινό κοινοτικό πλαίσιο για τη λήψη μέτρων κρατικής ενίσχυσης με σκοπό να στηριχθεί η πρόσβαση στη χρηματοδότηση κατά τη διάρκεια της τρέχουσας χρηματοπιστωτικής και οικονομικής κρίσης».

Η Δράση χρηματοδοτήθηκε από το Ε.Π. Ψηφιακή Σύγκλιση *ήταν συνολικής δημόσιας δαπάνης 39.750.000 ευρώ. Ο προϋπολογισμός των ενταγμένων*

¹¹⁶ Προκήρυξη της Δράσης «Ενίσχυση Ξενοδοχειακών και Τουριστικών Καταλυμάτων για τη Δημιουργία Διαδικτυακών Τόπων Προβολής και Συστημάτων Ηλεκτρονικών Κρατήσεων «digi-lodge», άρθρο 1.

πράξεων κρατικών ενισχύσεων ανήλθε σε 13.200 ευρώ και οι πληρωμές έως σήμερα (Ιανουάριος 2011) έχουν ανέλθει σε 6.600 ευρώ.

3. από το Επιχειρησιακό Πρόγραμμα (ΕΠ) **Ανάπτυξη του Ανθρώπινου Δυναμικού** έχουν χρηματοδοτηθεί δράσεις κρατικών ενισχύσεων που εμπίπτουν στον Άξονα Προτεραιότητας 3 (ΑΠ_3) «*Διευκόλυνση της πρόσβασης στην απασχόληση*» και αποσκοπούν¹¹⁷ στη διευκόλυνση της πρόσβασης στην απασχόληση όλων των κατηγοριών ανέργων και στην προσέλκυση και διατήρηση μεγαλύτερου αριθμού ατόμων στην αγορά εργασίας, μέσω ενεργητικών πολιτικών απασχόλησης και τοπικού χαρακτήρα σχεδίων προώθησης της απασχόλησης για την επίλυση προβλημάτων που εμφανίζονται στις περιφερειακές αγορές εργασίας. Ιδιαίτερη έμφαση δίνεται στη διευκόλυνση της πρόσβασης στην απασχόληση των γυναικών, των νέων και των μακροχρόνια ανέργων, καθώς και των ανέργων από ειδικές κοινωνικές ομάδες (άνεργοι μεγαλύτερης ηλικίας ή από ευαίσθητες ομάδες του πληθυσμού) που απειλούνται περισσότερο από τον αποκλεισμό από την αγορά εργασίας.

Ο ΑΠ_3 περιλαμβάνει δράσεις ενίσχυσης της απασχολησιμότητας του ανθρώπινου δυναμικού στις οκτώ (8) Περιφέρειες Αμιγούς Στόχου Σύγκλισης (ΑΠ3_1): Κρήτη, Ιόνια Νησιά, Β. Αιγαίο, Ανατολική Μακεδονία & Θράκη, Ήπειρος, Θεσσαλία, Δυτική Ελλάδα και Πελοπόννησος, στις τρεις (3) Περιφέρειες Σταδιακής Εξόδου (ΑΠ3_2): Αττική, Κεντρική και Δυτική Μακεδονία και στις δύο (2) Περιφέρειες Σταδιακής Εισόδου (ΑΠ3_3): Νότιο Αιγαίο και Στερεά Ελλάδα.

Συγκεκριμένα έχουν εκδοθεί προσκλήσεις/ προκηρύξεις¹¹⁸:

- ο για το **Πρόγραμμα επιχορήγησης 6.000 Νέων Ελευθέρων Επαγγελματιών – Νέων Επιστημόνων, έτους 2009**. Στόχος του προγράμματος ήταν η ενθάρρυνση, μέσω της οικονομικής ενίσχυσης, των νέων επιστημόνων που είναι ιατροί, οδοντίατροι, κτηνίατροι, φαρμακοποιοί, δικηγόροι και μηχανικοί απόφοιτοι Πανεπιστημιακών και Πολυτεχνικών Σχολών, που αποφασίζουν να ασκήσουν το επάγγελμά τους υπό προϋποθέσεις.

¹¹⁷ Επιχειρησιακό Πρόγραμμα Ανάπτυξη του Ανθρώπινου Δυναμικού, σελ. 110.

¹¹⁸ Τα στοιχεία που παρουσιάζονται και αφορούν στους στόχους, το στοχοθετούμενο κοινό και το θεσμικό πλαίσιο έχουν αντληθεί από τα κείμενα των προσκλήσεων/ προκηρύξεων. Τα οικονομικά στοιχεία έχουν προκύψει από επεξεργασία δεδομένων του Ολοκληρωμένου Πληροφοριακού Συστήματος.

Το πρόγραμμα ήταν συνολικής δημόσιας δαπάνης 126.000.000 ευρώ. Η κατανομή της δημόσιας δαπάνης και ο προϋπολογισμός των ενταγμένων πράξεων κρατικών ενισχύσεων ανά ΑΠ έως τον Ιανουάριο 2011 αποτυπώνονται στον πίνακα που ακολουθεί:

Άξονας προτεραιότητας	ΚΡΑΤΙΚΗ ΔΔ	ΠΡΟΫΠΟΛΟΓΙΣΜΟΣ ΕΝΤΑΞΗΣ ΣΥΝΟΛΙΚΗ ΔΔ	ΠΛΗΡΩΜΕΣ ΕΠΙΛΕΞΙΜΗ ΔΔ
ΑΠ3_1 (Κρήτη, Ιόνια Νησιά, Β. Αιγαίο, Ανατολική Μακεδονία & Θράκη, Ήπειρος, Θεσσαλία, Δυτική Ελλάδα και Πελοπόννησος)	54.579.000	42.900.000	18.630.000
ΑΠ3_2 (Αττική, Κεντρική και Δυτική Μακεδονία)	66.087.000	45.951.000	19.487.000
ΑΠ3_3 (Νότιο Αιγαίο και Στερεά Ελλάδα)	5.334.000	4.221.000	2.025.000
ΣΥΝΟΛΟ	126.000.000	93.072.000	40.142.000

Οι ενισχύσεις χορηγήθηκαν βάσει βάσει του Κανονισμού (ΕΚ) αριθμ. 1998/2006 της Επιτροπής των Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων για την εφαρμογή των άρθρων 87 και 88 της συνθήκης στις ενισχύσεις ήσσονος σημασίας (de minimis). Το ποσό της επιχορήγησης για κάθε νέο ελεύθερο επαγγελματία που εντάχθηκε στο πρόγραμμα ορίστηκε στα 18.000€ και χορηγήθηκε σε τρεις (3) ισόποσες δόσεις.

- ο για το **Πρόγραμμα 4.500 νέων ελεύθερων επαγγελματιών ηλικίας 22-64 ετών** με διακριτικό τίτλο «Πρόγραμμα νέων ελεύθερων επαγγελματιών έτους 2009». Σκοπός του προγράμματος ήταν η προώθηση ανέργων στην απασχόληση, μέσω της οικονομικής ενίσχυσης επιχειρηματικών πρωτοβουλιών.

Το πρόγραμμα ήταν συνολικής δημόσιας δαπάνης 108.000.000 ευρώ. Η κατανομή της δημόσιας δαπάνης και ο προϋπολογισμός των ενταγμένων πράξεων κρατικών ενισχύσεων ανά ΑΠ έως τον Ιανουάριο 2011 αποτυπώνονται στον πίνακα που ακολουθεί:

Άξονας προτεραιότητας	ΚΡΑΤΙΚΗ ΔΔ	ΠΡΟΫΠΟΛΟΓΙΣΜΟΣ ΕΝΤΑΞΗΣ ΣΥΝΟΛΙΚΗ ΔΔ	ΠΛΗΡΩΜΕΣ ΕΠΙΛΕΞΙΜΗ ΔΔ
-----------------------	------------	------------------------------------	-----------------------

ΑΠ3_1 (Κρήτη, Ιόνια Νησιά, Β. Αιγαίο, Ανατολική Μακεδονία & Θράκη, Ήπειρος, Θεσσαλία, Δυτική Ελλάδα και Πελοπόννησος)	69.840.000	40.374.000	28.452.200
ΑΠ3_2 (Αττική, Κεντρική και Δυτική Μακεδονία)	29.280.000	33.759.000	23.690.242
ΑΠ3_3 (Νότιο Αιγαίο και Στερεά Ελλάδα)	8.880.000	5.874.000	3.659.450
ΣΥΝΟΛΟ	108.000.000	80.007.000	55.801.892

Οι ενισχύσεις χορηγήθηκαν βάσει βάσει του Κανονισμού (ΕΚ) αριθμ. 1998/2006 της Επιτροπής των Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων για την εφαρμογή των άρθρων 87 και 88 της συνθήκης στις ενισχύσεις ήσσονος σημασίας (de minimis). Το ποσό της επιχορήγησης για κάθε νέο ελεύθερο επαγγελματία που εντάχθηκε στο πρόγραμμα κυμάνθηκε από 15.000€ έως 18.000€ και χορηγήθηκε σε τρεις (3) ισόποσες δόσεις.

- ο για το **Πρόγραμμα 3.000 νέων ελεύθερων επαγγελματιών ηλικίας 22-32 ετών** με διακριτικό τίτλο «Νέοι και Επιχειρηματικότητα» (Α' Κύκλος). Σκοπός του προγράμματος ήταν η προώθηση ανέργων, ηλικίας 22-32 ετών, στην απασχόληση, μέσω της οικονομικής ενίσχυσης επιχειρηματικών πρωτοβουλιών.

Το πρόγραμμα ήταν συνολικής δημόσιας δαπάνης 69.000.000 ευρώ. Η κατανομή της δημόσιας δαπάνης και ο προϋπολογισμός των ενταγμένων πράξεων κρατικών ενισχύσεων ανά ΑΠ έως τον Ιανουάριο 2011 αποτυπώνονται στον πίνακα που ακολουθεί:

Άξονας προτεραιότητας	ΚΡΑΤΙΚΗ ΔΔ	ΠΡΟΫΠΟΛΟΓΙΣΜΟΣ ΕΝΤΑΞΗΣ ΣΥΝΟΛΙΚΗ ΔΔ	ΠΛΗΡΩΜΕΣ ΕΠΙΛΕΞΙΜΗ ΔΔ
ΑΠ3_1 (Κρήτη, Ιόνια Νησιά, Β. Αιγαίο, Ανατολική Μακεδονία & Θράκη, Ήπειρος, Θεσσαλία, Δυτική Ελλάδα και Πελοπόννησος)	28.478.000	19.776.000	16.836.872
ΑΠ3_2 (Αττική, Κεντρική και Δυτική Μακεδονία)	36.338.000	30.531.000	24.391.798

ΑΠ3_3 (Νότιο Αιγαίο και Στερεά Ελλάδα)	4.184.000	6.288.000	4.786.766
ΣΥΝΟΛΟ	69.000.000	56.595.000	46.015.436

Το ποσό της επιχορήγησης για κάθε νέο ελεύθερο επαγγελματία που εντάχθηκε στο πρόγραμμα ορίστηκε στα 18.000€ και χορηγήθηκε σε τρεις (3) ισόποσες δόσεις.

- ο για το **Πρόγραμμα 3.000 νέων ελεύθερων επαγγελματιών ηλικίας 22-32 ετών** με διακριτικό τίτλο «Νέοι και Επιχειρηματικότητα» (Β' Κύκλος). Σκοπός του προγράμματος ήταν η προώθηση ανέργων, ηλικίας 22-32 ετών, στην απασχόληση, μέσω της οικονομικής ενίσχυσης επιχειρηματικών πρωτοβουλιών.

Το πρόγραμμα ήταν συνολικής δημόσιας δαπάνης 69.000.000 ευρώ. Η κατανομή της δημόσιας δαπάνης και ο προϋπολογισμός των ενταγμένων πράξεων κρατικών ενισχύσεων ανά ΑΠ έως τον Ιανουάριο 2011 αποτυπώνονται στον πίνακα που ακολουθεί:

Άξονας προτεραιότητας	ΚΡΑΤΙΚΗ ΔΔ	ΠΡΟΫΠΟΛΟΓΙΣΜΟΣ ΕΝΤΑΞΗΣ ΣΥΝΟΛΙΚΗ ΔΔ	ΠΛΗΡΩΜΕΣ ΕΠΙΛΕΞΙΜΗ ΔΔ
ΑΠ3_1 (Κρήτη, Ιόνια Νησιά, Β. Αιγαίο, Ανατολική Μακεδονία & Θράκη, Ήπειρος, Θεσσαλία, Δυτική Ελλάδα και Πελοπόννησος)	41.977.000	29.076.000	21.353.620
ΑΠ3_2 (Αττική, Κεντρική και Δυτική Μακεδονία)	25.530.000	24.411.000	17.454.000
ΑΠ3_3 (Νότιο Αιγαίο και Στερεά Ελλάδα)	1.493.000	723.000	534.000
ΣΥΝΟΛΟ	69.000.000	54.210.000	39.341.620

Το ποσό της επιχορήγησης για κάθε νέο ελεύθερο επαγγελματία που εντάχθηκε στο πρόγραμμα ορίστηκε στα 18.000€ και χορηγήθηκε σε τρεις (3) ισόποσες δόσεις.

- ο για το **Πρόγραμμα επιχορήγησης 3.500 νέων ελεύθερων επαγγελματιών ηλικίας 33-64 ετών** έτους 2008. Σκοπός του προγράμματος ήταν η προώθηση ανέργων στην απασχόληση, μέσω της οικονομικής ενίσχυσης επιχειρηματικών πρωτοβουλιών.

Το πρόγραμμα ήταν συνολικής δημόσιας δαπάνης 75.198.000 ευρώ. Η κατανομή της δημόσιας δαπάνης και ο προϋπολογισμός των ενταγμένων πράξεων κρατικών ενισχύσεων ανά ΑΠ έως τον Ιανουάριο 2011 αποτυπώνονται στον πίνακα που ακολουθεί:

Άξονας προτεραιότητας	ΚΡΑΤΙΚΗ ΔΔ	ΠΡΟΫΠΟΛΟΓΙΣΜΟΣ ΕΝΤΑΞΗΣ ΣΥΝΟΛΙΚΗ ΔΔ	ΠΛΗΡΩΜΕΣ ΕΠΙΛΕΞΙΜΗ ΔΔ
ΑΠ3_1 (Κρήτη, Ιόνια Νησιά, Β. Αιγαίο, Ανατολική Μακεδονία & Θράκη, Ήπειρος, Θεσσαλία, Δυτική Ελλάδα και Πελοπόννησος)	44.178.000	22.881.000	16.101.914
ΑΠ3_2 (Αττική, Κεντρική και Δυτική Μακεδονία)	22.056.000	12.927.000	8.879.500
ΑΠ3_3 (Νότιο Αιγαίο και Στερεά Ελλάδα)	8.964.000	3.708.000	2.295.000
ΣΥΝΟΛΟ	75.198.000	39.516.000	27.276.414

Το ποσό της επιχορήγησης για κάθε νέο ελεύθερο επαγγελματία που εντάχθηκε στο πρόγραμμα ορίστηκε στα 15.000€ και χορηγήθηκε σε τρεις (3) ισόποσες δόσεις.

- ο για το **Πρόγραμμα νέων θέσεων εργασίας για ανέργους ηλικίας 31-44 ετών** έτους 2008. Το πρόγραμμα έδωσε προτεραιότητα στην προώθηση στην απασχόληση ανέργων που βρίσκονται σε μειονεκτική θέση, δηλαδή άνεργων γυναικών-μητέρων ανήλικων τέκνων και μακροχρόνια ανέργων (με στόχο τουλάχιστον το 30% των θέσεων να καλυφθεί από ανέργους των παραπάνω κατηγοριών). Το ποσό της επιχορήγησης για κάθε ημέρα πλήρους απασχόλησης ανήρχετο στα 20 ευρώ για ανέργους που βρίσκονται σε μειονεκτική θέση και στα 18 ευρώ ημερησίως για τις λοιπές κατηγορίες ανέργων. Η διάρκεια της επιχορήγησης ορίστηκε στους 18 μήνες για τις Μικρομεσαίες επιχειρήσεις και στους 24 μήνες για τις μεγάλες επιχειρήσεις

(με προσωπικό άνω των 250 εργαζομένων). Οι επιχειρήσεις δεσμεύθηκαν να διατηρήσουν το προσωπικό τους (παλαιό και νέο) για επιπλέον έξι ή 12 μήνες αντίστοιχα.

Το πρόγραμμα ήταν συνολικής δημόσιας δαπάνης 64.837.500 ευρώ. Η κατανομή της δημόσιας δαπάνης και ο προϋπολογισμός των ενταγμένων πράξεων κρατικών ενισχύσεων ανά ΑΠ έως τον Ιανουάριο 2011 αποτυπώνονται στον πίνακα που ακολουθεί:

Άξονας προτεραιότητας	ΚΡΑΤΙΚΗ ΔΔ	ΠΡΟΫΠΟΛΟΓΙΣΜΟΣ ΕΝΤΑΞΗΣ ΣΥΝΟΛΙΚΗ ΔΔ	ΠΛΗΡΩΜΕΣ ΕΠΙΛΕΞΙΜΗ ΔΔ
ΑΠ3_1 (Κρήτη, Ιόνια Νησιά, Β. Αιγαίο, Ανατολική Μακεδονία & Θράκη, Ήπειρος, Θεσσαλία, Δυτική Ελλάδα και Πελοπόννησος)	34.014.750	12.871.385	8.334.708
ΑΠ3_2 (Αττική, Κεντρική και Δυτική Μακεδονία)	24.638.250	10.536.764	6.826.785
ΑΠ3_3 (Νότιο Αιγαίο και Στερεά Ελλάδα)	6.184.500	1.853.588	1.082.345
ΣΥΝΟΛΟ	64.837.500	25.261.737	16.243.838

Στα **Περιφερειακά Επιχειρησιακά Προγράμματα (ΠΕΠ)**, έχουν χρηματοδοτηθεί δράσεις κρατικών ενισχύσεων στο πλαίσιο των ακόλουθων οριζόντιων προσκλήσεων/προκηρύξεων:

- Πρόσκληση για το Πρόγραμμα «**Εγγύηση και Επιδότηση Επιτοκίου Δανείων Κεφαλαίου Κίνησης Μικρών και Πολύ Μικρών Επιχειρήσεων**», το οποίο χρηματοδοτήθηκε από το ΕΠ Ανταγωνιστικότητα & Επιχειρηματικότητα όπως προαναφέραμε αλλά και από τα ΠΕΠ Αττικής, Μακεδονίας - Θράκης, Θεσσαλίας – Στερεάς Ελλάδας – Ηπείρου και Κρήτης & Νήσων Αιγαίου. Η κατανομή της δημόσιας δαπάνης και ο προϋπολογισμός των ενταγμένων πράξεων κρατικών ενισχύσεων ανά ΠΕΠ έως τον Ιανουάριο 2011 αποτυπώνονται στον πίνακα που ακολουθεί. Σημειώνεται ότι έως τον Ιανουάριο 2011 δεν έχουν πραγματοποιηθεί δαπάνες.

Περιφερειακό Επιχειρησικό Πρόγραμμα	Άξονας Προτεραιότητας	ΚΡΑΤΙΚΗ ΔΔ	ΠΡΟΫΠΟΛΟΓΙΣΜΟΣ ΕΝΤΑΞΗΣ ΣΥΝΟΛΙΚΗ ΔΔ (ΚΡΑΤ. ΕΝΙΣΧ.)	ΠΛΗΡΩΜΕΣ ΕΠΙΛΕΞΙΜΗ ΔΔ (ΚΡΑΤ. ΕΝΙΣΧ.)
Μακεδονία - Θράκη	Ψηφιακή σύγκλιση και επιχειρηματικότητα στην ΠΔΜ ¹¹⁹	4.400.000	5.964.628	0
	Ψηφιακή σύγκλιση και επιχειρηματικότητα στην ΠΚΜ ¹²⁰	23.400.000	39.326.382	0
Κρήτη-Νήσοι Αιγαίου	Ψηφιακή Σύγκλιση & Επιχειρηματικότητα Περιφ. Νοτίου Αιγαίου	5.000.000	5.810.979	0
Θεσσαλία-Στερεά Ελλάδα-Ήπειρος	Ψηφιακή σύγκλιση και Επιχειρηματικότητα Στερεάς Ελλάδας	19.000.000	9.213.768	0
Αττική	Ενίσχυση της Ανταγωνιστικότητας της Καινοτομίας και της Ψηφιακής Σύγκλισης	42.200.000	98.199.351	0

- ο Πρόσκληση για τη Δράση **ΣΥΝΕΡΓΑΣΙΑ** (ΠΡΑΞΗ I:« Συνεργατικά έργα μικρής και μεσαίας κλίμακας», ΠΡΑΞΗ II:« Συνεργατικά έργα μεγάλης κλίμακας»). Όπως προαναφέραμε η Δράση «ΣΥΝΕΡΓΑΣΙΑ» χρηματοδοτήθηκε από το ΕΠ Ανταγωνιστικότητα και Επιχειρηματικότητα αλλά και από τα ΠΕΠ. Η κατανομή της δημόσιας δαπάνης και ο προϋπολογισμός των ενταγμένων πράξεων κρατικών ενισχύσεων ανά ΠΕΠ έως τον Ιανουάριο 2011 αποτυπώνονται στον πίνακα που ακολουθεί. Σημειώνεται ότι έως τον Ιανουάριο 2011 δεν έχουν πραγματοποιηθεί δαπάνες.

Περιφερειακό Επιχειρησικό Πρόγραμμα	Άξονας Προτεραιότητας	ΚΡΑΤΙΚΗ ΔΔ	ΠΡΟΫΠΟΛΟΓΙΣΜΟΣ ΕΝΤΑΞΗΣ ΣΥΝΟΛΙΚΗ ΔΔ (ΚΡΑΤ. ΕΝΙΣΧ.)	ΠΛΗΡΩΜΕΣ ΕΠΙΛΕΞΙΜΗ ΔΔ (ΚΡΑΤ. ΕΝΙΣΧ.)
Μακεδονία - Θράκη	Ψηφιακή σύγκλιση και επιχειρηματικότητα στην ΠΔΜ	1.000.000	215.800	0
	Ψηφιακή σύγκλιση και επιχειρηματικότητα στην ΠΚΜ	17.700.000	5.993.393	0

¹¹⁹ Περιφέρεια Δυτικής Μακεδονίας.

¹²⁰ Περιφέρεια Κεντρικής Μακεδονίας.

Κρήτη-Νήσοι Αιγαίου	Ψηφιακή Σύγκλιση & Επιχειρηματικότητα Περιφ. Νοτίου Αιγαίου	200.000	0	0
Θεσσαλία-Στερεά Ελλάδα-Ήπειρος	Ψηφιακή σύγκλιση και Επιχειρηματικότητα Στερεάς Ελλάδας	5.100.000	866.599	0
Αττική	Ενίσχυση της Ανταγωνιστικότητας της Καινοτομίας και της Ψηφιακής Σύγκλισης	27.100.000	14.649.347	0

- ο Πρόσκληση για υποβολή προτάσεων στο Πρόγραμμα **«Φεστιβάλ Επιστήμης και Τεχνολογίας»**. Όπως προαναφέραμε το πρόγραμμα «Φεστιβάλ Επιστήμης και Τεχνολογίας» χρηματοδοτήθηκε από το ΕΠ Ανταγωνιστικότητα και Επιχειρηματικότητα αλλά και από τα ΠΕΠ. Η κατανομή της δημόσιας δαπάνης και ο *προϋπολογισμός των ενταγμένων πράξεων κρατικών ενισχύσεων* ανά ΠΕΠ έως τον Ιανουάριο 2011 αποτυπώνονται στον πίνακα που ακολουθεί. Σημειώνεται ότι έως τον Ιανουάριο 2011 δεν έχουν πραγματοποιηθεί δαπάνες.

Περιφερειακό Επιχειρησιακό Πρόγραμμα	Άξονας Προτεραιότητας	ΚΡΑΤΙΚΗ ΔΔ	ΠΡΟΫΠΟΛΟΓΙΣΜΟΣ ΕΝΤΑΞΗΣ ΣΥΝΟΛΙΚΗ ΔΔ (ΚΡΑΤ. ΕΝΙΣΧ.)	ΠΛΗΡΩΜΕΣ ΕΠΙΛΕΞΙΜΗ ΔΔ (ΚΡΑΤ. ΕΝΙΣΧ.)
Μακεδονία - Θράκη	Ψηφιακή σύγκλιση και επιχειρηματικότητα στην ΠΔΜ	20.000	0	0
	Ψηφιακή σύγκλιση και επιχειρηματικότητα στην ΠΚΜ	303.000	48.800	0
Κρήτη-Νήσοι Αιγαίου	Ψηφιακή Σύγκλιση & Επιχειρηματικότητα Περιφ. Νοτίου Αιγαίου	20.000	0	0
Θεσσαλία-Στερεά Ελλάδα-Ήπειρος	Ψηφιακή σύγκλιση και Επιχειρηματικότητα Στερεάς Ελλάδας	20.000	0	0
Αττική	Ενίσχυση της Ανταγωνιστικότητας της Καινοτομίας και της Ψηφιακής Σύγκλισης	871.100	401.760	0

- ο Πρόσκληση για υποβολή προτάσεων για το πρόγραμμα **«Φάση-2 Ενίσχυσης Ελληνικών Τεχνολογικών Συνεργατικών Σχηματισμών στη Μικροηλεκτρονική»**. Το πρόγραμμα χρηματοδοτήθηκε από το ΕΠ Ανταγωνιστικότητα και Επιχειρηματικότητα αλλά και από τα ΠΕΠ. Η κατανομή της δημόσιας δαπάνης, ο *προϋπολογισμός των ενταγμένων*

πράξεων κρατικών ενισχύσεων ανά ΠΕΠ και οι πραγματοποιηθείσες πληρωμές έως τον Ιανουάριο 2011 αποτυπώνονται στον πίνακα που ακολουθεί.

Περιφερειακό Επιχειρησιακό Πρόγραμμα	Άξονας Προτεραιότητας	ΚΡΑΤΙΚΗ ΔΔ	ΠΡΟΫΠΟΛΟΓΙΣΜΟΣ ΕΝΤΑΞΗΣ ΣΥΝΟΛΙΚΗ ΔΔ (ΚΡΑΤ. ΕΝΙΣΧ.)	ΠΛΗΡΩΜΕΣ ΕΠΙΛΕΞΙΜΗ ΔΔ (ΚΡΑΤ. ΕΝΙΣΧ.)
Μακεδονία - Θράκη	Ψηφιακή σύγκλιση και επιχειρηματικότητα στην ΠΔΜ	135.000	0	0
	Ψηφιακή σύγκλιση και επιχειρηματικότητα στην ΠΚΜ	1.650.000	2.094.860	30.600
Κρήτη-Νήσοι Αιγαίου	Ψηφιακή Σύγκλιση & Επιχειρηματικότητα Περιφ. Νοτίου Αιγαίου	135.000	0	0
Θεσσαλία-Στερεά Ελλάδα-Ήπειρος	Ψηφιακή σύγκλιση και Επιχειρηματικότητα Στερεάς Ελλάδας	495.000	0	0
Αττική	Ενίσχυση της Ανταγωνιστικότητας της Καινοτομίας και της Ψηφιακής Σύγκλισης	15.200.000	17.129.836	3.719.442

- ο **Προκήρυξη για την ενίσχυση επιστημόνων - ελευθέρων επαγγελματιών στο πλαίσιο των Περιφερειακών Επιχειρησιακών Προγραμμάτων του ΕΣΠΑ 2007-2013**. Οι παρεχόμενες ενισχύσεις¹²¹ αφορούσαν στην ενίσχυση ελευθέρων επαγγελματιών (ιατρών, οδοντιάτρων, μηχανικών, γεωτεχνικών, δικηγόρων, συμβολαιογράφων, λογιστών, οικονομολόγων/ συμβούλων για την ποιοτική αναβάθμιση των παρεχόμενων υπηρεσιών τους με την προμήθεια εξοπλισμού Η/Υ και περιφερειακού εξοπλισμού, ειδικού τυποποιημένου λογισμικού και σύγχρονου και εξειδικευμένου τεχνολογικού εξοπλισμού.

Ο προϋπολογισμός δημόσιας δαπάνης, (δηλαδή το άθροισμα της εθνικής και κοινοτικής συμμετοχής) της εν λόγω προκήρυξης ανήλθε στα 70 εκατομύρια ευρώ και συγχρηματοδοτήθηκε από το Ευρωπαϊκό Ταμείο Περιφερειακής Ανάπτυξης (Ε.Τ.Π.Α.) στο πλαίσιο των Περιφερειακών Επιχειρησιακών Προγραμμάτων (Π.Ε.Π.) «Αττική», «Μακεδονία-Θράκη», «Δυτική Ελλάδα-Πελοπόννησος-Ιόνιοι Νήσοι», «Θεσσαλία-Στερεά Ελλάδα-Ήπειρος» και «Κρήτη & Νήσοι Αιγαίου».

¹²¹ Πηγή: Ιστοσελίδα <http://www.espa.gr>

Οι ενισχύσεις που προβλέπονται στην εν λόγω προκήρυξη χορηγήθηκαν βάσει του Κανονισμού (ΕΚ) αριθ. 1998/2006 της Επιτροπής για τις ενισχύσεις ήσσονος σημασίας (de minimis), το οποίο πρακτικά σημαίνει ότι η ενίσχυση που έλαβε μια επιχείρηση στο πλαίσιο της ως άνω προκήρυξης, αθροιζόμενη με οποιαδήποτε άλλη de minimis ενίσχυση έχει λάβει ή θα λάβει η επιχείρηση, δεν πρέπει να υπερβαίνει το ποσό των 200.000 ευρώ σε οποιαδήποτε περίοδο τριών οικονομικών ετών.

Η κατανομή της δημόσιας δαπάνης, ο προϋπολογισμός των ενταγμένων πράξεων κρατικών ενισχύσεων ανά ΠΕΠ και οι πραγματοποιηθείσες πληρωμές έως τον Ιανουάριο 2011 αποτυπώνονται στον πίνακα που ακολουθεί.

Περιφερειακό Επιχειρησιακό Πρόγραμμα	Άξονας Προτεραιότητας	ΚΡΑΤΙΚΗ ΔΔ	ΠΡΟΫΠΟΛΟΓΙΣΜΟΣ ΕΝΤΑΞΗΣ ΣΥΝΟΛΙΚΗ ΔΔ (ΚΡΑΤ. ΕΝΙΣΧ.)	ΠΛΗΡΩΜΕΣ ΕΠΙΛΕΞΙΜΗ ΔΔ (ΚΡΑΤ. ΕΝΙΣΧ.)
Μακεδονία - Θράκη	Ψηφιακή σύγκλιση και επιχειρηματικότητα στην ΠΑΜΘ ¹²²	3.265.671	3.173.480	790.091
	Ψηφιακή σύγκλιση και επιχειρηματικότητα στην ΠΔΜ	2.516.439	2.516.439	1.537.571
	Ψηφιακή σύγκλιση και επιχειρηματικότητα στην ΠΚΜ	6.987.716	6.933.325	3.913.999
Δυτική Ελλάδα- Πελοπόννησος- Ιόνιοι Νήσοι	Ψηφιακή Σύγκλιση και Επιχειρηματικότητα Ιονίων Νήσων	2.369.022	2.333.661	1.309.574
	Ψηφιακή Σύγκλιση και Επιχειρηματικότητα Πελοποννήσου	4.048.056	3.936.165	2.012.119
Κρήτη-Νήσοι Αιγαίου	Ψηφιακή Σύγκλιση & Επιχειρηματικότητα Περιφ. Βορείου Αιγαίου	2.509.317	2.501.734	1.725.107
	Ψηφιακή Σύγκλιση & Επιχειρηματικότητα Περιφ. Κρήτης	5.380.711	5.376.474	3.191.739
	Ψηφιακή Σύγκλιση & Επιχειρηματικότητα Περιφ. Νοτίου Αιγαίου	3.768.926	3.744.349	2.059.192
Θεσσαλία- Στερεά Ελλάδα- Ήπειρος	Ψηφιακή σύγκλιση και Επιχειρηματικότητα Θεσσαλίας	2.509.087	2.490.677	1.541.294
	Ψηφιακή σύγκλιση και Επιχειρηματικότητα Ηπείρου	5.852.010	5.828.188	3.541.733

¹²² Περιφέρεια Ανατολικής Μακεδονίας – Θράκης.

	Ψηφιακή σύγκλιση και Επιχειρηματικότητα Στερεάς Ελλάδας	4.198.562	4.190.562	2.576.654
Αττική	Ενίσχυση της Ανταγωνιστικότητας της Καινοτομίας και της Ψηφιακής Σύγκλισης	20.264.759	20.151.921	9.398.454

- **Πρόγραμμα με τίτλο «1η Δράση για την ενίσχυση μικρών και πολύ μικρών Επιχειρήσεων που δραστηριοποιούνται στους τομείς Μεταποίησης - Τουρισμού - Εμπορίου- Υπηρεσιών στο πλαίσιο των Π.Ε.Π. του ΕΣΠΑ 2007-2013».** Με το εν λόγω πρόγραμμα ενισχύονται¹²³ επιχειρήσεις που δραστηριοποιούνται σε όλη την επικράτεια και προτίθενται να υλοποιήσουν επενδυτικά σχέδια στους τομείς της *Μεταποίησης, του Τουρισμού, του Εμπορίου και της Παροχής Υπηρεσιών*. Στόχος της δράσης ήταν ο εκσυγχρονισμός της λειτουργίας και της διοίκησης των επιχειρήσεων, ο εκσυγχρονισμός της παραγωγικής διαδικασίας, η αναβάθμιση της ποιότητας των παρεχομένων υπηρεσιών, η εξασφάλιση λειτουργίας επιχειρήσεων με μεθόδους φιλικότερες προς το περιβάλλον, ο εμπλουτισμός, η διαφοροποίηση και η ανάπτυξη των παρεχόμενων υπηρεσιών στον τομέα του τουρισμού, η ανάπτυξη της Καινοτομίας και η εισαγωγή τεχνολογιών Πληροφορικής.

Οι συγκεκριμένες επενδυτικές προτάσεις των επιχειρήσεων υλοποιούνται κατ' εφαρμογή της Ανακοίνωσης της Ευρωπαϊκής Επιτροπής «Προσωρινό κοινοτικό πλαίσιο για τη λήψη μέτρων κρατικής ενίσχυσης με σκοπό να στηριχθεί η πρόσβαση στη χρηματοδότηση κατά τη διάρκεια της τρέχουσας χρηματοπιστωτικής και οικονομικής κρίσης» (2009/C83/01).

Οι παρεχόμενες ενισχύσεις προϋποθέτουν τη διατήρηση των θέσεων απασχόλησης και συμβάλλουν στην αύξηση της ανταγωνιστικότητας των επιχειρήσεων. Οι παρεχόμενες ενισχύσεις είναι με την μορφή της άμεσης κεφαλαιουχικής επιχορήγησης.

Η κατανομή της δημόσιας δαπάνης, ο *προϋπολογισμός των ενταγμένων πράξεων κρατικών ενισχύσεων* ανά ΠΕΠ και *οι πραγματοποιηθείσες πληρωμές* έως τον Ιανουάριο 2011 αποτυπώνονται στον πίνακα που ακολουθεί.

¹²³ Πηγή: Ιστοσελίδα <http://www.ependyseis.gr>

Περιφερειακό Επιχειρησιακό Πρόγραμμα	Άξονας Προτεραιότητας	ΚΡΑΤΙΚΗ ΔΔ	ΠΡΟΫΠΟΛΟΓΙΣΜΟΣ ΕΝΤΑΞΗΣ ΣΥΝΟΛΙΚΗ ΔΔ (ΚΡΑΤ. ΕΝΙΣΧ.)	ΠΛΗΡΩΜΕΣ ΕΠΙΛΕΞΙΜΗ ΔΔ (ΚΡΑΤ. ΕΝΙΣΧ.)
Μακεδονία - Θράκη	Ψηφιακή σύγκλιση και επιχειρηματικότητα στην ΠΑΜΘ	34.815.663	2.804.834	0
	Ψηφιακή σύγκλιση και επιχειρηματικότητα στην ΠΔΜ	18.469.684		
	Ψηφιακή σύγκλιση και επιχειρηματικότητα στην ΠΚΜ	98.600.273	34.007.392	0
Δυτική Ελλάδα- Πελοπόννησος- Ιόνιοι Νήσοι	Ψηφιακή Σύγκλιση και Επιχειρηματικότητα Ιονίων Νήσων	35.868.764	13.566.878	0
	Ψηφιακή Σύγκλιση και Επιχειρηματικότητα Πελοποννήσου	38.459.537	7.244.993	0
Κρήτη-Νήσοι Αιγαίου	Ψηφιακή Σύγκλιση & Επιχειρηματικότητα Περιφ. Βορείου Αιγαίου	26.940.228	1.675.535	0
	Ψηφιακή Σύγκλιση & Επιχειρηματικότητα Περιφ. Κρήτης	55.459.854	3.925.090	385.166
	Ψηφιακή Σύγκλιση & Επιχειρηματικότητα Περιφ. Νοτίου Αιγαίου	62.961.086	4.637.433	0
Θεσσαλία- Στερεά Ελλάδα- Ήπειρος	Ψηφιακή σύγκλιση και Επιχειρηματικότητα Θεσσαλίας	47.205.688	8.869.487	63.000
	Ψηφιακή σύγκλιση και Επιχειρηματικότητα Ηπείρου	26.580.915	21.805.131	851.123
	Ψηφιακή σύγκλιση και Επιχειρηματικότητα Στερεάς Ελλάδας	40.618.084	5.591.100	0
Αττική	Ενίσχυση της Ανταγωνιστικότητας της Καινοτομίας και της Ψηφιακής Σύγκλισης	102.476.016	43.830.848	288.100

- ο Προκήρυξη Δράσης Κρατικών Ενισχύσεων με τίτλο «**Ενίσχυση Επιχειρήσεων για την υλοποίηση επενδύσεων στην ψηφιακή ασφάλεια (e-security)**». Όπως προαναφέραμε η εν λόγω Δράση χρηματοδοτήθηκε και από το Ε.Π. Ψηφιακή Σύγκλιση αλλά και από τα ΠΕΠ. Η κατανομή της δημόσιας δαπάνης, ο *προϋπολογισμός των ενταγμένων πράξεων κρατικών ενισχύσεων* ανά ΠΕΠ και οι *πραγματοποιηθείσες πληρωμές έως τον Ιανουάριο 2011* αποτυπώνονται στον πίνακα που ακολουθεί.

Περιφερειακό Επιχειρησιακό Πρόγραμμα	Άξονας Προτεραιότητας	ΚΡΑΤΙΚΗ ΔΔ	ΠΡΟΫΠΟΛΟΓΙΣΜΟΣ ΕΝΤΑΞΗΣ ΣΥΝΟΛΙΚΗ ΔΔ (ΚΡΑΤ. ΕΝΙΣΧ.)	ΠΛΗΡΩΜΕΣ ΕΠΙΛΕΞΙΜΗ ΔΔ (ΚΡΑΤ. ΕΝΙΣΧ.)
Μακεδονία - Θράκη	Ψηφιακή σύγκλιση και επιχειρηματικότητα στην ΠΔΜ	314.989	230.393	197.492
	Ψηφιακή σύγκλιση και επιχειρηματικότητα στην ΠΚΜ	1.574.935	1.167.446	990.012
Κρήτη-Νήσοι Αιγαίου	Ψηφιακή Σύγκλιση & Επιχειρηματικότητα Περιφ. Νοτίου Αιγαίου	105.003	45.806	31.817
Θεσσαλία-Στερεά Ελλάδα-Ήπειρος	Ψηφιακή σύγκλιση και Επιχειρηματικότητα Στερεάς Ελλάδας	315.004	219.701	209.201
Αττική	Ενίσχυση της Ανταγωνιστικότητας της Καινοτομίας και της Ψηφιακής Σύγκλισης	2.205.069	1.631.120	1.107.647

- ο Προκήρυξη Δράσης Κρατικών Ενισχύσεων με τίτλο «**Ενίσχυση Ξενοδοχειακών και Τουριστικών Καταλυμάτων για τη Δημιουργία Διαδικτυακών Τόπων Προβολής και Συστημάτων Ηλεκτρονικών Κρατήσεων «digi-lodge»**». Όπως προαναφέραμε η εν λόγω Δράση χρηματοδοτήθηκε και από το Ε.Π. Ψηφιακή Σύγκλιση αλλά και από τα ΠΕΠ. Η κατανομή της δημόσιας δαπάνης, ο προϋπολογισμός των ενταγμένων πράξεων κρατικών ενισχύσεων ανά ΠΕΠ και οι πραγματοποιηθείσες πληρωμές έως τον Ιανουάριο 2011 αποτυπώνονται στον πίνακα που ακολουθεί.

Περιφερειακό Επιχειρησιακό Πρόγραμμα	Άξονας Προτεραιότητας	ΚΡΑΤΙΚΗ ΔΔ	ΠΡΟΫΠΟΛΟΓΙΣΜΟΣ ΕΝΤΑΞΗΣ ΣΥΝΟΛΙΚΗ ΔΔ (ΚΡΑΤ. ΕΝΙΣΧ.)	ΠΛΗΡΩΜΕΣ ΕΠΙΛΕΞΙΜΗ ΔΔ (ΚΡΑΤ. ΕΝΙΣΧ.)
Μακεδονία - Θράκη	Ψηφιακή σύγκλιση και επιχειρηματικότητα στην ΠΔΜ	750.000	0	0
	Ψηφιακή σύγκλιση και επιχειρηματικότητα στην ΠΚΜ	9.750.000	0	0
Κρήτη-Νήσοι Αιγαίου	Ψηφιακή Σύγκλιση & Επιχειρηματικότητα Περιφ. Νοτίου Αιγαίου	15.000.000	0	0
Θεσσαλία-Στερεά Ελλάδα-Ήπειρος	Ψηφιακή σύγκλιση και Επιχειρηματικότητα Στερεάς Ελλάδας	4.500.000	0	0

Απτική	Ενίσχυση της Ανταγωνιστικότητας της Καινοτομίας και της Ψηφιακής Σύγκλισης	5.250.000	0	0
--------	--	-----------	---	---

Κύριες Διαπιστώσεις

Η χώρα μας στο πλαίσιο της τρέχουσας οικονομικής ύφεσης επιχειρεί να αξιοποιήσει ένα από τα εργαλεία που προτείνονται για τη στήριξη της επιχειρηματικότητας, ήτοι την παροχή ενισχύσεων για την υλοποίηση επενδύσεων, όπως είδαμε και παραπάνω. Το εργαλείο αυτό είναι συμβατό με το Σχέδιο Οικονομικής Ανάκαμψης που ανέπτυξε η ΕΕ με στόχο την ουσιαστική αντιμετώπιση της κρίσης. Στο πλαίσιο αυτό και με δεδομένους τους πόρους από τα διαρθρωτικά ταμεία, έχουν σχεδιαστεί παρεμβάσεις σε συγκεκριμένους τομείς, οι οποίες απευθύνονται σε ορισμένες κατηγορίες δικαιούχων. Από την αποδελτίωση, μελέτη και παρουσίαση προσκλήσεων προς δυνητικούς δικαιούχους συγκεκριμένων κατηγοριών για να υποβάλουν σχέδια δράσεων κρατικών ενισχύσεων προς χρηματοδότηση προκύπτουν ορισμένα συμπεράσματα, εν είδει αποτίμησης, σχετικά με το είδος των κρατικών ενισχύσεων, τη στόχευση των δράσεων και το πλαίσιο μέσα στο οποίο κινούνται οι δράσεις κρατικών ενισχύσεων που χρηματοδοτούνται από τα διαρθρωτικά ταμεία.

Σε επίπεδο στόχων, θα μπορούσαμε να διακρίνουμε ότι οι δράσεις κρατικών ενισχύσεων στοχεύουν κυρίως:

- στον εκσυγχρονισμό της λειτουργίας και της διοίκησης των επιχειρήσεων και της παραγωγικής διαδικασίας (μέσω της εισαγωγής και χρήσης των Τεχνολογιών της Πληροφορίας και των Επικοινωνιών και μέσω των προσκλήσεων για επενδυτικά σχέδια στο πλαίσιο του αναπτυξιακού νόμου 3299/2004)
- στην αναβάθμιση της ποιότητας των παρεχομένων υπηρεσιών (π.χ. μέσω της αγοράς γνώσης και εμπειρογνωμοσύνης στο πλαίσιο της δράσης Κουπόνια καινοτομίας για μικρομεσαίες επιχειρήσεις)
- στην οικονομική ενίσχυση επιχειρηματικών πρωτοβουλιών (π.χ. μέσω πολυάριθμων δράσεων στήριξης ελεύθερων επαγγελματιών και επιστημόνων και μέσω των προσκλήσεων για επενδυτικά σχέδια στον πρωτογενή, δευρογενή, τριτογενή τομέα στο πλαίσιο του αναπτυξιακού νόμου 3299/2004)

- στην προώθηση της έρευνας και της καινοτομίας για τεχνολογική ανάπτυξη και ενίσχυση της ανταγωνιστικότητας των επιχειρήσεων (π.χ. πρόγραμμα Συνεργασία, πρόγραμμα Φάση-2)
- στην προώθηση της απασχόλησης

Οι στόχοι αυτοί είναι επίκαιροι, ήτοι σχετίζονται με το παρόν και τις σύγχρονες ανάγκες και σαφώς καθορισμένοι σε επίπεδο προσκλήσεων, αφορούν στο κοινό συμφέρον (σε τομείς όπως η ανάπτυξη, η απασχόληση, η συνοχή, κ.ά.) και αποτελούν μία δέσμη με κοινό προσανατολισμό: την αύξηση της ανταγωνιστικότητας¹²⁴ και της εξωστρέφειας της ελληνικής οικονομίας. Είναι κατά βάση οικονομικοί και συστοιχίζονται με διαρθρωτικές αδυναμίες¹²⁵ της χώρας, όπως για παράδειγμα την παρατηρούμενη υστέρηση στην έρευνα και την τεχνολογία και τις ΤΠΕ, τις περιορισμένες δυνατότητες πρόσβασης στην αγορά εργασίας για τους νέους και τις γυναίκες, κ.ά. Επίσης διαπιστώνουμε ότι δεν αφορούν μόνο στο χώρο της παραγωγικής διαδικασίας αλλά καλύπτουν το πεδίο της επιχειρησιακής δράσης πριν (με την έρευνα επί παραδείγματι) αλλά και μετά από αυτήν (με τη στήριξη της βελτίωσης των παρεχόμενων υπηρεσιών).

Κύριες ομάδες-στόχοι είναι οι μικρές και πολύ μικρές επιχειρήσεις, οι μικρομεσαίες επιχειρήσεις, οι συμπράξεις επιχειρήσεων, ερευνητικών κέντρων και ινστιτούτων, πανεπιστημίων μέσα από τις οποίες επιδιώκεται η σύνδεση έρευνας και αγοράς, οι νέοι επιστήμονες, οι ελεύθεροι επαγγελματίες και οι άνεργοι.

Η επιλογή των συγκεκριμένων ομάδων-στόχων έγινε λαμβάνοντας υπόψη τη δυσμενή θέση στην οποία βρίσκονται λόγω της οικονομικής ύφεσης και την ανάγκη στήριξής τους προκειμένου να ανταποκριθούν στις νέες απαιτήσεις, στο νέο περιβάλλον αγοράς, το οποίο απαιτεί ευελιξία και εξειδίκευση.

Επί παραδείγματι, οι μικρές - πολύ μικρές και μικρομεσαίες επιχειρήσεις, πλήττονται έντονα. Το βασικό πρόβλημα αυτών των επιχειρήσεων¹²⁶ είναι το σχετικά μικρό μέγεθός τους που δεν τους επιτρέπει να επωφεληθούν από οικονομίες κλίμακας στην παραγωγή. Επιπρόσθετα οι πιο πολλές από αυτές είναι τόσο μικρές που δε μπορούν να υιοθετήσουν ένα στοιχειώδες τρόπο καταμερισμού εργασίας, γεγονός που καθιστά την ανάπτυξη, τον εκσυγχρονισμό και τη βιωσιμότητά τους αμφίβολη. Επίσης, έχουν

¹²⁴ Λώλος, Σ.Γ. (2001), *Ευρωπαϊκοί διαρθρωτικοί πόροι: ο ρόλος τους στην ανάπτυξη της ελληνικής οικονομίας*, Οικονομικό Δελτίο Τεύχος 17, Τράπεζα της Ελλάδος, σελ. 40.

¹²⁵ Λιάργκοβας, Π. & Ανδρέου, Γ. (2007), *Η νέα πολιτική συνοχής της Ευρωπαϊκής Ένωσης και η Ελλάδα*, Εκδόσεις Παπαζήση, Αθήνα, σελ. 224.

¹²⁶ Πετράκος Γ. & Ψυχάρης Γ. (2004), *Περιφερειακή Ανάπτυξη στην Ελλάδα*, Εκδόσεις Κριτική, Αθήνα, σελ. 233.

περιορισμένη δυνατότητα υλοποίησης επενδύσεων, εξαιτίας κυρίως της αδυναμίας πρόσβασής τους στον χρηματοοικονομικό σύστημα, λόγω έλλειψης τεχνογνωσίας, κ.λπ. και εν γένει προβλήματα προσαρμοστικότητας στο ανταγωνιστικό επιχειρηματικό περιβάλλον. Κατά συνέπεια η στήριξη, με τη μορφή της άμεσης κεφαλαιουχικής ενίσχυσης, των μικρών επιχειρήσεων αποτελεί ανάγκη. Εξάλλου, η επιλογή της στήριξης και ανάπτυξης των πολύ μικρών και μικρών επιχειρήσεων σε περιφερειακό επίπεδο αποτελεί ταυτόχρονα πολιτική επιλογή¹²⁷: αποβλέπει πρωτίστως στην ανάπτυξη των περιοχών με υστέρηση, στην τόνωση της περιφερειακής οικονομίας, στη διατήρηση θέσεων εργασίας και στη δημιουργία νέων, με απώτερο σκοπό τη συγκράτηση του πληθυσμού στις περιοχές αυτές και στην αύξηση της κοινωνικής συνοχής.

Από την άλλη πλευρά χρηματοδοτούνται δράσεις κρατικών ενισχύσεων για τη στήριξη δεκάδων χιλιάδων επιστημόνων - ελεύθερων επαγγελματιών που ανήκουν σε συγκεκριμένους κλάδους (π.χ. μεταποίηση, τουρισμό, εμπόριο, κ.ά.) στοχεύοντας στην ενδυνάμωση της επαγγελματικής τους δραστηριότητας και στην ενίσχυση της ανταγωνιστικότητάς τους στον κλάδο της παροχής υπηρεσιών.

Αυτό είναι ιδιαίτερα κρίσιμο για ορισμένες περιοχές¹²⁸ που αποτελούν περιοχές στρατηγικής σημασίας για μια χώρα, όπως είναι οι παραμεθόριες, οι οποίες παρουσιάζουν εικόνα εγκατάλειψης. Στις περιπτώσεις αυτές είναι απόλυτα αναγκαίο να αποτραπούν η συνεχιζόμενη έξοδος του πληθυσμού και οι αρνητικές δημογραφικές εξελίξεις με πολιτικές που ευνοούν την εισροή σημαντικών κεφαλαίων και με χρηματοδότηση επιχειρηματικών πρωτοβουλιών στις περιοχές αυτές.

Είναι πλέον γνωστό ότι η μετανάστευση από τις προβληματικές περιοχές¹²⁹ είναι επιλεκτική αφού κυρίως μεταναστεύουν οι νέοι, οι άνδρες, οι μορφωμένοι και οι εξειδικευμένοι. Αυτό συνεπάγεται ότι το εισόδημα σε αυτές τις περιοχές μειώνεται ενδεχομένως περισσότερο από ότι αυξάνεται στις ανεπτυγμένες περιοχές, κάτι που ασφαλώς δε συμβάλλει στην ανάπτυξη της οικονομίας γένει. Επίσης συνεπάγεται ότι η παραγωγική τους βάση πλήττεται ανεπανόρθωτα αφού οι εναπομείναντες αδυνατούν να

¹²⁷ ό.π.

¹²⁸ ό.π., σελ. 196.

¹²⁹ Υπάρχουν τρεις κατηγορίες προβληματικών περιοχών για τις οποίες κρίνεται απαραίτητη η άσκηση περιφερειακής πολιτικής: (α) περιοχές με χαμηλά επίπεδα ανάπτυξης, π.χ. Ήπειρος, (β) περιοχές σε βιομηχανική παρακμή, π.χ. Πάτρα, Βόλος, μια σειρά από περιοχές στην Αττική, την Εύβοια, την Κοζάνη, την Καβάλα και (γ) πληθυσμιακά και παραγωγικά κορεσμένες περιοχές, π.χ. στις μεγάλες μητροπολιτικές συγκεντρώσεις. Πετράκος Γ. & Ψυχάρης Γ. (2004), *Περιφερειακή Ανάπτυξη στην Ελλάδα*, Εκδόσεις Κριτική, Αθήνα, σελ. 190-191 & 196.

διατηρήσουν το κατά κεφαλήν προϊόν και εισόδημα στα προηγούμενα επίπεδα, γεγονός που οδηγεί στην αύξηση και όχι στη μείωση των περιφερειακών ανισοτήτων.

Λαμβάνοντας υπόψη τις ομάδες – στόχους των δράσεων κρατικών ενισχύσεων που παρουσιάστηκαν νωρίτερα, θα μπορούσε να ισχυριστεί κανείς ότι πρόκειται για ευνοϊκή μεταχείριση ορισμένων παραγωγικών φορέων, ότι με τη χορήγηση των ενισχύσεων σε συγκεκριμένους δικαιούχους νοθεύεται ο ανταγωνισμός. Ωστόσο το πλαίσιο εντός του οποίου τίθενται αυτές οι δράσεις διασφαλίζει ότι δεν υφίσταται τέτοιος κίνδυνος. Το ύψος της ενίσχυσης είναι χαμηλό καθώς πρόκειται κυρίως για ενισχύσεις ήσσονος σημασίας (*de minimis*), οι οποίες σύμφωνα με την Επιτροπή, δεν έχουν δυνητικές συνέπειες στον ανταγωνισμό αλλά και στις συναλλαγές μεταξύ κρατών μελών. Επίσης οι ενισχύσεις που χορηγούνται είναι σε συμφωνία με Κανονισμούς και Ανακοινώσεις της Επιτροπής για την αντιμετώπιση της τρέχουσας χρηματοπιστωτικής και οικονομικής κρίσης.

Ειδικότερα, σε ό,τι αφορά στο *καθεστώς – εφαρμοστέο Κανονισμό*, οι δράσεις κρατικών ενισχύσεων που παρουσιάστηκαν δύνανται να ταξινομηθούν σε τρεις διακριτές κατηγορίες:

1. Δράσεις που υλοποιούνται στο πλαίσιο εγκεκριμένου καθεστώτος ενίσχυσης, π.χ. αναπτυξιακός νόμος
2. Δράσεις που εφαρμόζεται ο Κανονισμός περί ενισχύσεων ήσσονος σημασίας
3. Δράσεις που εφαρμόζεται ο Γενικός Απαλλακτικός Κανονισμός κατά Κατηγορία

Εξετάζοντας το *είδος της ενίσχυσης*, διαπιστώνουμε ότι το προβλεπόμενο είδος ενίσχυσης στις περισσότερες περιπτώσεις είναι δημόσια επιχορήγηση μέσω συγχρηματοδοτούμενου προγράμματος του ΕΣΠΑ. Οι ενισχύσεις συνίστανται σε επιχορήγηση χρηματικού ποσού για την κάλυψη τμήματος της ενισχυόμενης δαπάνης. Το ποσοστό της δημόσιας επιχορήγησης κυμαίνεται, δύναται να είναι 50% ή 80% επί του συνολικού επιχορηγούμενου προϋπολογισμού. Για την κάλυψη του υπόλοιπου ποσού της πρότασης, ο δυνητικός δικαιούχος μπορεί να χρησιμοποιήσει ίδια κεφάλαια ή /και μεσομακροπρόθεσμο τραπεζικό δάνειο. Στις προσκλήσεις για επενδυτικά σχέδια (στον πρωτογενή, δευτερογενή, τριτογενή τομέα) στο πλαίσιο του αναπτυξιακού νόμου 3299/2004, οι ενισχύσεις που παρασχέθηκαν είχαν τη μορφή: (α) επιχορήγησης ή και επιδότησης χρηματοδοτικής μίσθωσης, (β) φορολογικής απαλλαγής και (γ) επιδότησης του κόστους της δημιουργούμενης απασχόλησης.

Γεωγραφική διαφοροποίηση δεν παρατηρείται σε επίπεδο αντικειμένου των προσκλήσεων δεδομένου ότι οι προσκλήσεις είναι οριζόντιες, είναι δηλ. είτε στο πλαίσιο όλων των ΠΕΠ είτε στο πλαίσιο Τομεακού Επιχειρησιακού Προγράμματος που καλύπτει όλες τις περιφέρειες της χώρας. Αν και καμία χώρα δεν αποτελεί ομοιογενή οικονομία και τα ιδιαίτερα χαρακτηριστικά κάθε περιφέρειας προσδιορίζουν τους επιμέρους στόχους του αναπτυξιακού σχεδιασμού, μπορούμε ωστόσο να διακρίνουμε ορισμένες κοινές προτεραιότητες στις προσκλήσεις για χρηματοδότηση δράσεων κρατικών ενισχύσεων που παρουσιάστηκαν στο προηγούμενο κεφάλαιο:

- Παρεμβάσεις που ενισχύουν την ανταγωνιστικότητα της οικονομικής βάσης των περιφερειών,
- Παρεμβάσεις για τη διάχυση της καινοτομίας, την πρόσβαση στην έρευνα και την αξιοποίηση της τεχνολογίας,
- Παρεμβάσεις για τη βελτίωση της ποιότητας των παραγόμενων προϊόντων και υπηρεσιών,
- Παρεμβάσεις για την προώθηση της απασχόλησης

Πρόκειται κατά βάση για παρεμβάσεις που επιδιώκουν τη βελτίωση της ευημερίας των περιοχών και όχι για παρεμβάσεις που επιδιώκουν τη βελτίωση της ευημερίας των ανθρώπων που ζουν σε αυτές τις περιοχές. Και αυτό υφίσταται διότι οι πολιτικές¹³⁰ ευημερίας των ανθρώπων θέτουν ως στόχο τον απεγκλωβισμό του εργατικού δυναμικού από προβληματικές και συνήθως υπανάπτυκτες περιοχές και προωθούν μέτρα που ενθαρρύνουν την κινητικότητα της εργασίας και τη μετανάστευση προς περισσότερο ανεπτυγμένες περιοχές όπου οι συνθήκες διαβίωσης και οι ευκαιρίες απασχόλησης είναι καλύτερες. Από την άλλη πλευρά, οι πολιτικές¹³¹ ευημερίας των περιοχών θέτουν ως στόχο την ενίσχυση των προβληματικών περιοχών με διάφορα μέσα για να αυξηθεί το εισόδημά τους και το κατά κεφαλήν εισόδημα των κατοίκων τους και να μπορέσουν να αναπτυχθούν διατηρώντας ταυτόχρονα τον πληθυσμό τους. Τα μέσα που χρησιμοποιούνται συνήθως για την επίτευξη των στόχων αυτών είναι η παροχή οικονομικών κινήτρων σε επιχειρήσεις να επενδύσουν σε αυτές τις περιοχές, έτσι ώστε να αυξηθεί η απασχόληση και το προϊόν. Συνοψίζοντας, οι μεν πολιτικές ευημερίας των ανθρώπων επιδιώκουν την έξοδο του εργατικού δυναμικού από τις προβληματικές

¹³⁰ Πετράκος Γ. & Ψυχάρης Γ. (2004), *Περιφερειακή Ανάπτυξη στην Ελλάδα*, Εκδόσεις Κριτική, Αθήνα, σελ. 193.

¹³¹ ό.π. σελ. 194.

περιοχές, οι δε πολιτικές ευημερίας των περιοχών επιδιώκουν την εισροή κεφαλαίων σε αυτές.

Τέλος σε ό,τι αφορά στην *επίτευξη χρηματοδοτικών στόχων*, υπό την έννοια του ποσοστού δέσμευσης πόρων επί του συνολικού διαθέσιμου προϋπολογισμού ανά δράση, παρατηρείται διαφοροποίηση. Υψηλός βαθμός επίτευξης των χρηματοδοτικών στόχων παρουσιάζουν προσκλήσεις που ενθαρρύνουν την έρευνα και την καινοτομία, όπως η ενίσχυση συνεργατικών μηχανισμών (clusters) στη μικροηλεκτρονική (δράση Φάση-2). Αντίθετα χαμηλό βαθμό επίτευξης των χρηματοδοτικών στόχων εμφανίζει η δράση για την υιοθέτηση και αξιοποίηση σύγχρονων εργαλείων ΤΠΕ από τουριστικές μονάδες (δράση digi-lodge). Συμπληρωματικά ο βαθμός επίτευξης των χρηματοδοτικών στόχων, υπό την έννοια του ποσοστού δέσμευσης πόρων επί του συνολικού διαθέσιμου προϋπολογισμού ανά Περιφέρεια, είναι υψηλός στην Αττική, την Κεντρική και Δυτική Μακεδονία και χαμηλός στο Νότιο Αιγαίο και τη Στερεά Ελλάδα.

Επίλογος

Οι δράσεις κρατικών ενισχύσεων που χρηματοδοτούνται από τα διαρθρωτικά ταμεία εντάσσονται στο πλαίσιο άσκησης πολιτικής για τη βελτίωση των παραγωγικών διαδικασιών, την αύξηση της ανταγωνιστικότητας της ελληνικής οικονομίας και την προώθηση της απασχόλησης. Εάν οι κρατικές ενισχύσεις όμως λειτουργούν ως απλές μεταβιβάσεις πόρων με τη μορφή εισοδηματικών ενισχύσεων, είναι πολύ πιθανό¹³² να οδηγήσουν σε εξάρτηση και αδράνεια, καθώς παροπλίζονται τα αντανεκλαστικά αυτοσυντήρησης και μειώνεται η επιχειρηματικότητα και η καινοτομική διάθεση του παραγωγικού δυναμικού της εκάστοτε περιοχής. Επίσης εάν η χορήγηση κρατικών ενισχύσεων με πόρους των διαρθρωτικών ταμείων συνδεθεί αποκλειστικά με χρηματοδοτικούς στόχους, ήτοι με την απορρόφηση κονδυλίων, τότε δε θα πρέπει να αναμένουμε γρήγορους ρυθμούς ανάπτυξης. Η υψηλή απορρόφηση πόρων που ενίοτε καταγράφεται δε συνεπάγεται αναγκαστικά γρήγορους ρυθμούς ανάπτυξης. Μπορεί να συνεπάγεται υψηλά επίπεδα σπατάλης. Και είναι ιδιαίτερα απλουστευτική η αντίληψη¹³³ που συναρτά την ανάπτυξη της χώρας με το ύψος των ενισχύσεων και την απορρόφηση αυτών.

Ωστόσο, οι κρατικές ενισχύσεις μπορούν να έχουν θετικές συνέπειες και να λειτουργήσουν συμπληρωματικά με άλλα μέσα πολιτικής, εφόσον ενταχθούν σε ένα στρατηγικό σχέδιο που θα λαμβάνει υπόψη τις τοπικές ανάγκες, τη διαθεσιμότητα των φυσικών πόρων, θα αξιοποιεί το ανθρώπινο δυναμικό και θα στοχεύει στη βιώσιμη ανάπτυξη. Η επιδίωξη της ανταγωνιστικότητας¹³⁴ απαιτεί σύνθετη ολοκληρωμένη δράση για βελτιώσεις σε ευρύ πεδίο της οικονομικής και κοινωνικής ζωής και υλοποίηση συνοδευτικών μέτρων και παρεμβάσεων για την καλύτερη λειτουργία των αγορών (βελτίωση ανταγωνισμού, θεσμικού πλαισίου λειτουργίας της οικονομίας, και συνθηκών χρηματοδότησης των επιχειρήσεων, κ.ά.). Διαφορετικά με αποσπασματικές κρατικές ενισχύσεις θα πραγματοποιείται παροδική μεταφορά εισοδημάτων χωρίς μακροχρόνια αποτελέσματα. Εξάλλου ένα ολοκληρωμένο διαρθρωτικό πρόγραμμα¹³⁵ δεν πρέπει να

¹³² Πετράκος Γ. & Ψυχάρης Γ. (2004), *Περιφερειακή Ανάπτυξη στην Ελλάδα*, Εκδόσεις Κριτική, Αθήνα, σελ. 217.

¹³³ Λώλος, Σ.Γ. (2001), *Ευρωπαϊκοί διαρθρωτικοί πόροι: ο ρόλος τους στην ανάπτυξη της ελληνικής οικονομίας*, Οικονομικό Δελτίο Τεύχος 17, Τράπεζα της Ελλάδος, σελ. 25.

¹³⁴ Λιάργκοβας, Π. & Ανδρέου, Γ. (2007), *Η νέα πολιτική συνοχής της Ευρωπαϊκής Ένωσης και η Ελλάδα*, Εκδόσεις Παπαζήση, Αθήνα, σελ. 225.

¹³⁵ Λώλος, Σ.Γ. (2001), *Ευρωπαϊκοί διαρθρωτικοί πόροι: ο ρόλος τους στην ανάπτυξη της ελληνικής οικονομίας*, Οικονομικό Δελτίο Τεύχος 17, Τράπεζα της Ελλάδος, σελ. 32.

αξιολογείται με βάση τις άμεσες αναπτυξιακές του επιπτώσεις αλλά κυρίως από το κατά πόσον βοηθά να δημιουργηθεί το κατάλληλο υπόβαθρο για την ανάληψη νέων πρωτοβουλιών και την ευρύτερη αξιοποίηση των δυνατοτήτων της οικονομίας. Στο πλαίσιο αυτό θα μπορούσε να αποτιμηθεί η προστιθέμενη αξία στοχευμένων κρατικών ενισχύσεων, όπως αυτές που παρουσιάστηκαν στην παρούσα εργασία.

ΓΑΛΛΙΚΟ ΠΕΡΑΝ

Βιβλιογραφία

Βιβλία - Άρθρα

- Καραγιάννης Β. Σ. (2006), *Κρατικές Ενισχύσεις, Κοινοτική & Εθνική ρύθμιση*, Νομική Βιβλιοθήκη, Αθήνα.
- Λιάργκοβας, Π. & Ανδρέου, Γ. (2007), *Η νέα πολιτική συνοχής της Ευρωπαϊκής Ένωσης και η Ελλάδα*, Εκδόσεις Παπαζήση, Αθήνα.
- Λώλος, Σ.Γ. (2001), *Ευρωπαϊκοί διαρθρωτικοί πόροι: ο ρόλος τους στην ανάπτυξη της ελληνικής οικονομίας*, Οικονομικό Δελτίο Τεύχος 17, Τράπεζα της Ελλάδος, σελ. 25-46.
- Μουαμελετζή Ε., Παπαντωνιάδου Σ., Σγουρίδου, Αικ. (2002), *Οι κοινοτικοί κανόνες για τις κρατικές ενισχύσεις – Οδηγός*, Κέντρο Διεθνούς και Ευρωπαϊκού Οικονομικού Δικαίου, Θεσσαλονίκη.
- Μούσης, Ν. Σ. (2008) *Ευρωπαϊκή Ένωση Δίκαιο, οικονομία, πολιτική*, Εκδόσεις Παπαζήση, Αθήνα.
- Nicolaidis P., Kekelekis M. & Kleis M. (2008), *State Aid Policy in the European Community Principles and Practice*, second edition, Kluwer Law International
- Πετράκος Γ. & Ψυχάρης Γ. (2004), *Περιφερειακή Ανάπτυξη στην Ελλάδα*, Εκδόσεις Κριτική, Αθήνα.
- Συνοδινός Χ. Π. (1998), *Οι κρατικές ενισχύσεις υπό τον έλεγχο του κοινοτικού δικαίου*, Εκδόσεις Αντ. Ν. Σάκκουλα, Αθήνα.

Εγχειρίδια – Οδηγοί – Εκθέσεις - Κείμενα

- Γενική Διεύθυνση Ανταγωνισμού, Ευρωπαϊκή Επιτροπή (2008), *Κοινοτική νομοθεσία περί κρατικών ενισχύσεων*.
- Ευρωπαϊκή Επιτροπή-Γενική Διεύθυνση Ανταγωνισμού, Ευρωπαϊκή Επιτροπή, *Κοινές αρχές για την οικονομική αξιολόγηση του συμβιβασμού των κρατικών ενισχύσεων δυνάμει του άρθρου 87 παρ. 3 της Συνθήκης*, http://ec.europa.eu/competition/state_aid/reform/economic_assessment_el.pdf,
- Ευρωπαϊκή Επιτροπή (1997), *Νομοθεσία περί ανταγωνισμού στις Ευρωπαϊκές Κοινότητες, Τόμος ΙΙΒ Επεξήγηση των κανόνων που διέπουν τις κρατικές ενισχύσεις*, Υπηρεσία Επισήμων Εκδόσεων των Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων, Λουξεμβούργο.
- Ευρωπαϊκή Επιτροπή (2005), *Σχέδιο Δράσης για τις Κρατικές Ενισχύσεις, Λιγότερες και καλύτερα στοχευμένες κρατικές ενισχύσεις: οδικός χάρτης για τη μεταρρύθμιση των κρατικών ενισχύσεων 2005 – 2009*, COM(2005)107 τελικό, 07.06.2005
- Ευρωπαϊκή Επιτροπή (2006), *Έκθεση αξιολόγησης για την εφαρμογή του κανονισμού (ΕΚ) αριθ. 994/98, της 7ης Μαΐου 1998, για την εφαρμογή των άρθρων 87 (πρώην άρθρο 92) και 88 (πρώην άρθρο 93) της συνθήκης ΕΚ σε*

ορισμένες κατηγορίες οριζόντιων κρατικών ενισχύσεων, COM(2006) 831 τελικό, 21.12.2006.

- Ευρωπαϊκή Επιτροπή (2009), *Κώδικας βέλτιστων πρακτικών για τη διεξαγωγή διαδικασιών που αφορούν τον έλεγχο των κρατικών ενισχύσεων*, Επίσημη Εφημερίδα C 136, 16.6.2009
- Ευρωπαϊκή Επιτροπή (2010), *5η έκθεση για την οικονομική, κοινωνική και εδαφική συνοχή*, Υπηρεσία Επίσημων Εκδόσεων των Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων. Λουξεμβούργο.
- Υπουργείο Οικονομίας και Οικονομικών - Γενική Γραμματεία Επενδύσεων και Ανάπτυξης (2007), *Εθνικό Στρατηγικό Πλαίσιο Αναφοράς 2007-2013*, Αθήνα

Ανακοινώσεις της Επιτροπής – Αποφάσεις - Κανονισμοί

- Ανακοίνωση της Επιτροπής σχετικά με απλοποιημένη διαδικασία για την εξέταση ορισμένων κατηγοριών κρατικών ενισχύσεων Επίσημη Εφημερίδα ΕΕ, 2009 C 136
- Ανακοίνωση της Επιτροπής σχετικά με την εφαρμογή της νομοθεσίας περί κρατικών ενισχύσεων από τα εθνικά δικαστήρια, Επίσημη Εφημερίδα ΕΕ, 2009 C 85/1
- Ανακοίνωση της Επιτροπής - Προσωρινό κοινοτικό πλαίσιο για τη λήψη μέτρων κρατικής ενίσχυσης με σκοπό να στηριχθεί πρόσβαση στη χρηματοδότηση κατά τη διάρκεια της τρέχουσας χρηματοπιστωτικής και οικονομικής κρίσης, Επίσημη Εφημερίδα ΕΕ, 2009 C 16/01
- Απόφαση του Συμβουλίου της 6ης Οκτωβρίου 2006 για τις στρατηγικές κατευθυντήριες γραμμές της Κοινότητας για τη συνοχή, Επίσημη Εφημερίδα ΕΕ, 2006 L 291
- Κανονισμός (ΕΚ) αριθ. 994/98 του Συμβουλίου της 7ης Μαΐου 1998 για την εφαρμογή των άρθρων 92 και 93 της συνθήκης για την ίδρυση της Ευρωπαϊκής Κοινότητας σε ορισμένες κατηγορίες οριζόντιων κρατικών ενισχύσεων, ΕΕΕΚ L 142 της 14.5.1998, σ. 1 έως 4
- Κανονισμός (ΕΚ) αριθ. 659/1999 του Συμβουλίου της 22ας Μαρτίου 1999 για τη θέσπιση λεπτομερών κανόνων εφαρμογής του άρθρου 93 της συνθήκης ΕΚ, ΕΕΕΚ L 83 της 27.03.1999, σ. 0001 έως 0009
- Κανονισμός (ΕΚ) αριθ. 794/2004 της Επιτροπής της 21ης Απριλίου 2004 σχετικά με την εφαρμογή του κανονισμού (ΕΚ) αριθ. 659/1999 του Συμβουλίου για τη θέσπιση λεπτομερών κανόνων εφαρμογής του άρθρου 93 της συνθήκης ΕΚ, ΕΕΕΚ L 140 της 30.04.2004, σ. 0001 έως 0034
- Κανονισμός (ΕΚ) αριθ. 800/2008 της Επιτροπής της 6ης Αυγούστου 2008 για την κήρυξη ορισμένων κατηγοριών ενισχύσεων ως συμβατών με την κοινή αγορά κατ' εφαρμογή των άρθρων 87 και 88 της Συνθήκης (Γενικός κανονισμός απαλλαγής κατά κατηγορία), ΕΕΕΚ L 214 της 9.08.2008, σ. 0003 έως 0047
- Κανονισμός (ΕΚ) αριθ. 1083/2006 του Συμβουλίου της 11ης Ιουλίου 2006 περί καθορισμού γενικών διατάξεων για το Ευρωπαϊκό Ταμείο Περιφερειακής Ανάπτυξης, το Ευρωπαϊκό Κοινωνικό Ταμείο και το Ταμείο Συνοχής και την

κατάργηση του Κανονισμού (ΕΚ) αριθ. 1260/1999, ΕΕΕΚ L 210 της 31.7.2006, σ. 0025 έως 0078

- Κανονισμός (ΕΚ) αριθ. 1998/2006 της Επιτροπής, της 15ης Δεκεμβρίου 2006, για την εφαρμογή των άρθρων 87 και 88 της συνθήκης στις ενισχύσεις ήσσονος σημασίας (κανονισμός de minimis)

Νομολογία

- ΔΕΚ Απόφαση της 7.7.1988, υπόθ. 57/86, Επιτροπή κατά Ελλάδα, Συλλ. 1988, σελ. 2855.
- ΔΕΚ Απόφαση της 17.6.1999, υποθ. C-295/97, Riaggio, Συλλ. 1999, σελ. Η-3735
- ΔΕΚ Απόφαση της 16.5.2000, υποθ. 83/98, Γαλλική Δημοκρατία κατά Ladbroke Racing Ltd και Επιτροπή των Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων, Συλλ. 2000 σελ. Ι-03271
- ΔΕΚ Απόφαση της 27-6-2000, C-404/97, Επιτροπή κατά Πορτογαλίας, Συλλ. 2000, σελ.Ι-4897
- ΔΕΚ Απόφαση της 8.11.2001, υποθ. C-143/99, Adria-Wien Pipeline GmbH, Συλλ. 2001, σελ. Ι-8365
- ΔΕΚ Απόφαση της 7.3 2002, υποθ. C-310/99, Ιταλία κατά Επιτροπής, Συλλ. 2002, σελ. Ι-2289
- ΔΕΚ Απόφαση της 16.5.2002, υποθ. C-482/99, Γαλλική Δημοκρατία κατά Επιτροπής, Συλλ. 2002, σελ. Η-4397
- ΔΕΚ Απόφαση της 20.11.2003, υποθ. C-126/01, GEMO, Συλλ. 2003 σελ. Ι-13769

Δικτυακοί τόποι

- Ιστοσελίδα του Εθνικού Στρατηγικού Πλαισίου Αναφοράς (ΕΣΠΑ) 2007 -2013, <http://www.espa.gr>
- Ιστοσελίδα της Γενικής Δ/σης Περιφερειακής πολιτικής της ΕΕ, http://ec.europa.eu/regional_policy/policy/fonds/index_el.htm
- Ιστοσελίδα της Γενικής Γραμματείας Έρευνας και Τεχνολογίας, <http://www.gsrt.gr>.
- Ιστοσελίδα του ΕΠ Ανταγωνιστικότητα και Επιχειρηματικότητα, <http://epan2.antagonistikotita.gr/>

Ευρετήρια όρων – Γλωσσάρια

- Μονάδα Οργάνωσης της Διαχείρισης Αναπτυξιακών Προγραμμάτων, *Ευρετήριο όρων 2007-2013*.
- Ευρωπαϊκή Επιτροπή, *Γλωσσάριο του δικτυακού τόπου «Σύνοψη της νομοθεσίας της ΕΕ»*.

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΠΕΙΡΑΙΑ

**ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΠΕΙΡΑΙΩΣ
ΤΜΗΜΑ ΔΙΕΘΝΩΝ ΚΑΙ ΕΥΡΩΠΑΪΚΩΝ ΣΠΟΥΔΩΝ
ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ ΜΕΤΑΠΤΥΧΙΑΚΩΝ ΣΠΟΥΔΩΝ
ΣΤΙΣ ΔΙΕΘΝΕΙΣ ΚΑΙ ΕΥΡΩΠΑΪΚΕΣ ΣΠΟΥΔΕΣ**

<http://www.unipi.gr/pmsdes>

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΠΕΡΠΑ